

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İÇ MİMARLIK VE ÇEVRE TASARIMI ANABİLİM DALI
İÇ MİMARLIK VE ÇEVRE TASARIMI BİLİM DALI**

**ÇAĞDAŞ MÜZELERDE SİRKÜLASYON TASARIMI VE
ZİYARETÇİ DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ: ARTER ÇAĞDAŞ SANAT MÜZESİ
ÖRNEĞİ**

Zeynep KOÇ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN
Doç. Dr. Osman PERÇİN**

KONYA - 2024

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Zeynep KOÇ		
	Numarası	21813101011		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı / İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Osman PERÇİN		
Tezin Adı	Çağdaş Müzelerde Sirkülasyon Tasarımı ve Ziyaretçi Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Arter Çağdaş Sanat Müzesi Örneği			

Kültürel yaşamda önemli bir rol oynayan müzeler, zamanla işlevlerinin artmasıyla birlikte eserlerin saklandığı depolardan kentin simgesi haline gelen kültür merkezlerine dönüşmüştür. Yeni eklenen fonksiyonlarla beraber mekanlar arası bağlantılar ön plana çıkmış ve müzelerde sirkülasyon alanlarının tasarımına daha çok önem verilmeye başlanmıştır. Özellikle Modern Sonrası dönemde farklı form arayışları müze kurgularına da yansımış ve sadece cepheyle kalmayıp iç mekanları da etkilemiştir. Sirkülasyon alanlarındaki bu yeni biçimlenmeler ziyaretçi dolaşım davranışlarına da yön vermiş ve kullanıcı memnuniyeti açısından düşünüldüğünde yeni sorgulamaları da beraberinde getirmiştir. Tipolojisi açısından bakıldığında insan varlığının özülüyle doğrudan ilişkili olan müzeler, ziyaretçilerin deneyimlerini, duygularını, tutumlarını ve sanat eserleriyle olan etkileşimlerini sirkülasyon alanlarının tasarımıyla birlikte şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda müzelerdeki ziyaretçi davranışları çok yönlüdür ve sadece mekânsal düzenlemelerden değil aynı zamanda ziyaretçilerin sosyodemografik özellikleri, bireysel ilgi alanları, kültürel geçmişleri ve sergilerin içeriği gibi faktörlerden de etkilenmektedir.

Bu çalışmada müzelerde değişen sirkülasyon alanlarının kullanıcı memnuniyeti açısından incelenmesi ve ziyaretçilerin dolaşım davranışlarıyla ilişkisini saptamak için Arter Çağdaş Sanat Müzesi'nde alan çalışması yürütülmüştür. Çalışmanın ilk aşamasında Arter'in mimarisi incelenmiş ve sirkülasyon alanlarının analizleri yapılmıştır. Sonrasında bu alanların ziyaretçi memnuniyeti açısından değerlendirilebilmesi için 363 ziyaretçiye yüz yüze anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Toplanan anket verileri SPSS istatistik programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda sirkülasyon alanlarındaki yeni biçimlenmelerin ziyaretçiler açısından görsel yanılsamalara ve bazı noktalarda yönelme davranışlarında olumsuz etkiler sebep olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra bu durum sergilere olan merak duygusunu ve ilgisini arttırdığı için de olumlu karşılanmıştır. Ayrıca çalışmada ziyaretçilerin eğitim durumları, müzede geçirdikleri zaman, müzeleri ziyaret etme sıklığı gibi faktörlerinde dolaşım davranışlarını etkilediği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Arter Çağdaş Sanat Müzesi, Müze Deneyimi, Ziyaretçi Davranışları, Sirkülasyon

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

ABSTRACT

Author' s	Name Surname	Zeynep KOÇ		
	Student Number	21813101011		
	Department	Interior Architecture and Environmental Design / Interior Architecture and Environmental Design		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Doç. Dr. Osman PERÇİN		
Title of the Thesis/Dissertation	Examining The Relationship Between Circulation Design and Visitor Behavior in Contemporary Museums: The Case of Arter Contemporary Art Museum			

Museums, which play an important role in cultural life, have transformed from warehouses where artifacts are stored into cultural centers that have become the symbols of the city with their functions have increased over time. With the newly added functions, connections between spaces have come to the fore and more importance has begun to be given to the design of circulation areas in museums. Especially in the Post-Modern period, the search for different forms was also reflected in museum fiction and affected not only the facades but also the interiors. These new formations in circulation areas have also guided visitor circulation behaviors and brought about new questions when considered in terms of user satisfaction. Museums, which are directly related to the essence of human existence in terms of their typology, play an important role in shaping visitors' experiences, emotions, attitudes and interactions with works of art together with the design of circulation areas. In this context, visitor behavior in museums is multifaceted and is affected not only by spatial arrangements but also by factors such as visitors' sociodemographic characteristics, individual interests, cultural backgrounds and the content of exhibitions.

In this study, a field study was conducted at the Arter Contemporary Art Museum to examine the changing circulation areas in museums in terms of user satisfaction and to determine their relationship with the circulation behavior of visitors. In the first stage of the study, Arter's architecture was examined and circulation areas were analyzed. Afterwards, a face-to-face survey was conducted with 363 visitors in order to evaluate these areas in terms of visitor satisfaction. The collected survey data were analyzed through SPSS Statistics program. As a result of the research, it was determined that new formations in circulation areas caused visual illusions for visitors and negative effects on orientation behavior at some points. On the other hand, this situation was considered positive as it increased the sense of curiosity and interest in the exhibitions. In addition, it was determined in the study that factors such as the educational status of the visitors, the time they spent in the museum, and the frequency of visiting museums affected their circulation behavior.

Keywords: Arter Contemporary Art Museum, Museum Experience, Visitor Behavior, Circulation

İÇİNDEKİLER

ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
ÇİZELGELER LİSTESİ	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	vii
KISALTMALAR	ix
ÖN SÖZ	x
GİRİŞ	1
Araştırmanın Konusu ve Problemi	2
Araştırmanın Amacı.....	3
Literatür Araştırması.....	3
Araştırmanın Önemi	6
Yöntem.....	6

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Müze Tanımı.....	7
1.2. Müzenin Tarihsel Gelişimi	8
1.3. Çağdaş Müzenin Tasarım Girdileri.....	19
1.3.1. Yönlendirme	20
1.3.2. Erişilebilme.....	22
1.3.3. Çeşitlenme	23
1.3.4. Esneklik	24
1.3.5. Bağlamsal Yaklaşım	25
1.4. Müze ve Ziyaretçi İlişkileri.....	26
1.4.1. Kimlik.....	27
1.4.2. Ziyaretçi Kimliği	28
1.4.3. Müzelerde Ziyaretçi Deneyimleri.....	30
1.4.3.1. Müze ve Dolaşım İlişkisi.....	31
1.4.3.2. Ziyaretçi ve Dolaşım İlişkisi.....	32

İKİNCİ BÖLÜM

ALAN ÇALIŞMASI

2.1. Araştırmanın Hipotezleri	34
2.2. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları	35
2.3. Araştırmanın Yöntemi	36
2.3.1. Veri Toplama Yöntemi	36
2.3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	40
2.3.3. Veri Analiz Yöntemi	40
2.4. Arter Çağdaş Sanat Müzesi	41
2.4.1. Arter Tarihi	41
2.4.2. Arter Çağdaş Sanat Müzesi Mimarisi	42
2.4.3. Arter Çağdaş Sanat Müzesi Sirkülasyon Alanı Geometrik Analizi	56
2.5. Bulgular	63
2.5.1. Ziyaretçilerin Cinsiyetlerine İlişkin Bulgular	66
2.5.2. Ziyaretçilerin Yaşlarına İlişkin Bulgular	67
2.5.3. Ziyaretçilerin Meslek ve Gelir Durumuna İlişkin Bulgular	67
2.5.4. Ziyaretçilerin Eğitim Durumuna İlişkin Bulgular	68
2.5.5. Ziyaretçilerin İkamet Durumuna İlişkin Bulgular	69
2.5.6. Ziyaretçilerin Müzeye İlk Kez Gelme Durumuna İlişkin Bulgular	69
2.5.7. Ziyaretçilerin Müzede Geçirdikleri Zamana İlişkin Bulgular	70
2.5.8. Ziyaretçilerin Müzeleri Ziyaret Etme Sıklığına İlişkin Bulgular	70
2.5.9. Ziyaretçilerin Müzeye Nasıl Geldiğine İlişkin Bulgular	71
TARTIŞMA	79
SONUÇ VE ÖNERİLER	84
KAYNAKLAR	87
EKLER	96

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 2.1. Katılımcıların özellikleri.	63
Çizelge 2.2. Ankette bulunan ifadelerin en düşük- en yüksek puanları, ortalamaları ve standart sapmaları.	64
Çizelge 2.3. Ziyaretçilerin müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmelerinin cinsiyete göre karşılaştırılması.....	66
Çizelge 2.4. Ziyaretçilerin müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmelerinin yaş aralığına göre karşılaştırılması.....	67
Çizelge 2.5. Ziyaretçilerin müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmelerinin mesleklerine göre karşılaştırılması.....	67
Çizelge 2.6. Ziyaretçilerin müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmelerinin gelir durumuna göre karşılaştırılması.....	68
Çizelge 2.7. Ziyaretçilerin müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmelerinin eğitim düzeyine göre karşılaştırılması.....	68
Çizelge 2.8. Ziyaretçilerin müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmelerinin ikamet edilen ile göre karşılaştırılması.....	69
Çizelge 2.9. Ziyaretçilerin müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmelerinin ilk kez gelme durumuna göre karşılaştırılması.	69
Çizelge 2.10. Ziyaretçilerin müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmelerinin müzede geçirilen zamana göre karşılaştırılması.....	70
Çizelge 2.11. Ziyaretçilerin müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmelerinin müzeyi ziyaret etme sıklığına göre karşılaştırılması.	71
Çizelge 2.12. Ziyaretçilerin müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmelerinin nasıl geldiğine göre karşılaştırılması.....	71
Çizelge 2.13. Yapının iç formunu/geometrisinin tanımlanması.	72
Çizelge 2.14. Katılımcıların yapıyı dolaşırken sahip olduğu hisler.	73
Çizelge 2.15. Katılımcıların yapıda kullanılan en baskın malzemeye ilişkin tahminleri.	74
Çizelge 2.16. Katılımcıların müze yapısının mevcut halini yeterli bulma oranlarının cinsiyete göre karşılaştırılması.....	75
Çizelge 2.17. Katılımcıların müzeyi tavsiye etme oranları.	75
Çizelge 2.18. Katılımcıların müze dolaşım yolları boyunca oturma ve dinlenme noktalarının yeterliğine ilişkin algılarının cinsiyete göre karşılaştırılması.	76
Çizelge 2.19. Katılımcıların gezemediği sergiler olduğunu fark etme oranlarının cinsiyete göre karşılaştırılması.....	77

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. a: Belvedere Avlusu. b: Belvedere Avlusu'nun bina eklemeleriyle birlikte görüntüsü.	9
Şekil 1.2. Durand müze tasarımı plan tipi.	10
Şekil 1.3. Durand müze tasarımı plan, kesit ve görünüşü.	10
Şekil 1.4. Berlin Altes Müzesi.	11
Şekil 1.5. Karls Friedrich Schinkel, Alter Müzesi planı, 1832-1830.	11
Şekil 1.6. Glyptothek (solda) ve Alte Pinakothek (sağda).	12
Şekil 1.7. Joseph Paxton, Crystal Palace, 1851.	13
Şekil 1.8. Joseph Paxton, Crystal Palace, Great Exhibition iç mekan görünümü.	14
Şekil 1.9. Eklemeleriyle birlikte Museum of Modern Art (MoMA), New York.	14
Şekil 1.10. Le Corbusier, "Museum of Unlimited Growth" modeli.	15
Şekil 1.11. Guggenheim Müzesi, New York.	15
Şekil 1.12. James Stirling tarafından tasarlanan Neue Staatsgalerie vaziyet planı, 1977-1982.	16
Şekil 1.13. Frank Gehry tarafından tasarlanan Bilbao Guggenheim Müzesi, İspanya.	17
Şekil 1.14. Bilbao Guggenheim Müzesi iç mekan görüntüsü.	18
Şekil 1.15. Phaeno Bilim Merkezi genel kat planı, Zaha Hadid, 2005.	18
Şekil 2.1. Sirkülasyon alanı analiz kriterleri lejantı.	38
Şekil 2.2. Arter binası.	41
Şekil 2.3. Arter'in Meşher'e dönüşümü.	41
Şekil 2.4. Grimshaw Mimarlık tarafından tasarlanan Arter binası.	42
Şekil 2.5. Irmak Caddesi aksı, Dolapdere Evliyagil, Pilevneli Galeri, Dirimart ve Arter'in kent dokusuyla ilişkisi.	43
Şekil 2.6. Arter binasının arka cephesinden Irmak Caddesi'ne bakış.	44
Şekil 2.7. Arter binasının önünde yer alan havuz ve oturma bankları.	45
Şekil 2.8. Zemin katta yer alan galeriden Irmak Caddesi'ne bakış.	45
Şekil 2.9. Arka cephede konumlandırılan kafenin dış mekanla olan ilişkisi.	46
Şekil 2.10. Arter ön cephe, teras katının gerilemesi ve üst katlardaki cam cephe ofisler.	46
Şekil 2.11. Cephede kullanılan boşluklu beyaz paneller, içeriden ve dışarıdan görüntüsü.	47

Şekil 2.12. Cam cepheyle kaplı ofis katları ve 3D cam takviyeli beton panel kaplı alt katlar.	47
Şekil 2.13. Arter zemin kat planı, fonksiyonlar arası ilişkiler.....	48
Şekil 2.14. Zemin kat ana giriş, ziyaretçiyi karşılayan galeri boşluğu.	49
Şekil 2.15. Üç kat yüksekliğindeki galeri boşluğunun ön cepheden görünümü.....	49
Şekil 2.16. Arter birinci kat planı, fonksiyonlar arası ilişkiler.	50
Şekil 2.17. Kütüphane iç mekandan görünüm.....	50
Şekil 2.18. Kafe ve kitabevi arasında ilişki.	51
Şekil 2.19. Arter, Sevgi Gönül Oditoryumu iç mekan.	51
Şekil 2.20. Arter, 'Blackbox' Karbon Salonu, tavanda yer alan çelik gergi halat sistemi.	52
Şekil 2.21. Arter, çeşitli hacim ve ölçekteki sergi mekanları.	53
Şekil 2.22. Sergi mekanlarına açılan pencereler ve sirkülasyon alanlarının dolu/boş ilişkisi.....	53
Şekil 2.23. Yapıda biçimce farklılaşan sirkülasyon alanları.	54
Şekil 2.24. Arter farklı sergi mekanlarından görünümler.....	54
Şekil 2.25. İç mekanda kullanılan piktogramlar, el broşürleri ve mekan haritaları. .	55
Şekil 2.26. Arter Çağdaş Sanat Müzesi sirkülasyon alanı geometrik analizi.	56
Şekil 2.27. Yapının iç formunun/geometrisinin tanımlanması.....	72
Şekil 2.28. Katılımcıların yapıyı dolaşırken sahip oldukları hisler.	73
Şekil 2.29. Katılımcıların yapıda kullanılan en baskın malzemeye ilişkin tahminleri.	74
Şekil 2.30. Ziyaretçilerin müzede yönlerini bulmak için haritalardan (planlardan) yararlanma durumlarına ilişkin cevapları.	78
Şekil 2.31. Ziyaretçilerin müzede sıkışık ya da kalabalık bir alan olduğu düşüncesine ilişkin cevapları.....	78

KISALTMALAR

ICOM	: International Council of Museums
VKV	: Vehbi Koç Vakfı
CUD	: Center for Universal Design
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
3D	: Three Dimensional
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri
yy.	: yüzyıl

ÖN SÖZ

Öncelikle bu tezin hazırlanma sürecindeki rehberliği, denetimi ve paha biçilmez desteği için tez danışmanım Doç. Dr. Osman PERÇİN'e sonsuz teşekkürlerimi sunmak isterim. Samimiyeti, ilham verici bakış açısı, sabrı ve her zaman olumlu yaklaşımı çalışma süresince karşılaştığım zorluklarla baş edebilme noktasında kilit rol oynamıştır. Akademik gelişimimdeki teşvikinin yanı sıra hayatın her alanında dürüst ve doğru bir duruş sergilemenin önemini hatırlattığı için kendisine minnettarım.

Akademide ilerlememde büyük bir rol sahibi olan ve lisans hayatımdan itibaren samimi desteğini hissettiğim değerli hocam Prof. Dr. Rabia KÖSE DOĞAN'a tez sürecindeki değerli fikirleri ve yönlendirmeleri için içten teşekkürlerimi sunarım. Tez savunma jürimdeki yorumlarıyla yalnızca bu çalışma için değil ileride gerçekleştirebileceğim çalışmalar için de yol gösterici olan ve yeni ufuklar açan Prof. Dr. Murat ERTEKİN ve Doç. Dr. Ceyhun ŞEKERCİ'ye katkıları için teşekkür ederim.

Alan çalışması sırasında başta Ziyaretçi İlişkileri Koordinatörü Arzu YILMAZ olmak üzere tüm Arter çalışanlarına yardımları, destekleri ve süreçteki misafirperverlikleri için teşekkür ederim. Arter hakkında görüşlerini paylaşarak çalışmaya destek olan Dolapdere esnafına, tüm renkleriyle çalışma sürecine neşe katan Dolapdere'nin güzel çocuklarına ve en önemlisi zaman ayırarak anket çalışmasına katılan Arter'in değerli ziyaretçilerine teşekkür ederim. İstanbul'da geçirdiğim zaman aralığında desteğini esirgemeyen, moral olan ve yalnız bırakmayan başta Y. Mimar Zehra Nur ÖNCEL olmak üzere tüm arkadaşlarıma minnettarım.

Yorumları ve eleştirileriyle bu çalışmaya değer katan, süreç boyunca desteğini esirgemeyen ve tüm sorularıma içtenlikle cevap veren oda arkadaşım Arş. Gör. Zehra Rümeyya FAZLA'ya, süreci çekilebilir kılan mesai arkadaşlarıma ve meslekte ilerlerken büyük bir heyecan ve heves duymamı sağlayan proje öğrencilerime teşekkür ederim.

Son olarak ve en önemlisi dürüstlüğü, çalışkanlığı ve karakteriyle bana ilham kaynağı olan değerli babam Prof. Dr. Hasan KOÇ'a, desteğini her zaman hissettiğim tüm zorluklarda arkamda duran ve merhametini örnek aldığım değerli annem Necibe KOÇ'a hayatımın her anında güven ve sevgilerini eksik etmedikleri için teşekkür ederim.

Zeynep KOÇ

Konya, 2024

GİRİŞ

“Mimarlık, dolaşımdır.”

(Le Corbusier, 1999)

Müzeler, bir ülkenin geçmişine ışık tutan kültür yapılarıdır. Buldukları yerin sakinlerine ve dünyanın dört bir yanından gelen ziyaretçilere ulaşarak kültürel yaşamda önemli bir rol oynarlar (Chang ve Culliford, 2013). Zamanla mimarların müze tasarımlarında farklı form arayışları günümüzde müzeleri daha dikkat çekici mimari bir ürün haline getirmiştir. İyi tasarlanmış bir müze, şehrin kent imajına katkıda bulunarak daha az bilinen bölgelerin tanınmasını mümkün kılar ve bulunduğu bölgeyi bir turist merkezi haline dönüştürebilir (Chang ve Culliford, 2013). Bu nedenle, etkileri içinde barındırdıkları eserlerin ötesine geçen müzeler, mimarın rolünü birincil hale getiren bir kent sembolü olarak ülkelerin imajına olumlu anlamda katkıda bulunmaktadır (Kırcı, 2010). Aynı zamanda kentin simgesi haline dönüşen iyi tasarlanmış müzeler, ülkelerin sanata ve kültüre verdikleri önemin vurgusu olacaktır.

Günümüz mimarisinde göze çarpan farklı kütle arayışları özellikle Modern Sonrası dönemde 1970’li yıllarda ortaya çıkmış ve genel tipolojileri sorgulayan yapılar yapılmaya başlanmıştır (Canbakal Ataoğlu, 2016). Tasarım ve işlev açısından yeni bir bakış açısı getiren bu form arayışı 1980 sonrasında müze tasarımlarına da yansımış ve daha öncesinde denenmemiş formları ortaya çıkarmıştır. Müzelerde ortaya çıkan bu biçimlenmeler sadece kütleli anlamda kalmamış iç mekân kurgularını da etkilemiştir. Plan ve kesitlerde kolay algılanamayan bu kurgular özellikle sirkülasyon alanlarında, işlevin gerektirdiği algılanabilir çözümleri içeren ve algılanması güç çeşitli biçimlenmeler olmak üzere iki farklı yaklaşımı ortaya çıkarmıştır (Canbakal Ataoğlu, 2009). Müze sirkülasyon alanlarındaki bu yeni biçimlenmeler ziyaretçi dolaşım davranışlarına da yön vermiş ve kullanıcı memnuniyeti açısından düşünüldüğünde yeni sorgulamaları da beraberinde getirmiştir. Kültürel ve tarihi geçmişin simgesi olan müzeler, tipolojisi açısından bakıldığında insan varlığının özünü doğrudan ilişkilidir (Guan, 2023). Bu bağlamda günümüz müzelerinde iç mekân sirkülasyon tasarımıyla şekillenen ziyaretçi deneyimi, müze mimarisi araştırmalarının da merkezi haline gelmiştir.

Araştırmanın Konusu ve Problemi

Müzelerde ziyaretçilerin doğru yönlendirilmesi müze mimarisinde ilk olarak ele alınması gereken konulardan biridir. Müzeye ilk kez gelen bir ziyaretçinin galerilere veya sergi mekanlarına ulaşımı yön bilgisi eksikliğiyle birlikte çevreye aşına olmadığından yönünü şaşırmasına sebep olabilir (Klein, 1993). Bu durum müzeye gelen ziyaretçinin deneyimini doğrudan etkileyerek müze yorgunluğu olarak adlandırılan sergilere olan ilginin azalmasına neden olacaktır (McManus, 1994). Buna karşılık müze yapılarında doğru kurgulanan sirkülasyon sisteminin ziyaretçilerin başarılı bir şekilde gezinmesini sağladığı ve bunun da ziyaretçi memnuniyetiyle doğrudan bir ilişkisi olduğu düşüncesi öngörülebilir (Martin ve O'reilly, 1989).

İç mekân sirkülasyon alanları bir yapının can damarıdır ve önemli bir hacmini oluşturmaktadır (Nigel, 2020). Özellikle bu alanların konumları, eklemlemeleri ve yönelimleri açısından değerlendirildiğinde yapının formunu oluşturur (Nigel, 2020). Müzelerde doğru kurgulanan sirkülasyon sistemine entegre olarak; yer işaretleri, piktogram kullanımları, aydınlatma öğeleri, yönlendirici levhalar, el haritaları gibi çevresel yönlendiriciler de yol bulma kolaylığını ve yönlendirmeyi arttırabilir (Bourdeau ve Chebat, 2003). Bununla birlikte daha önceden yapılan çalışmalarda bina kullanıcılarının yürüme ve yönelme davranışları, fiziksel çevre (Cerin vd., 2013), sosyal çevre (Burton vd., 2005; Li vd., 2018) ve kişisel özellikler (Ball vd., 2007; Cerin vd., 2009) dahil olmak üzere birçok faktörden etkilendiği tespit edilmiştir (Fu vd., 2021). Bu bağlamda müze, bireylerin kendini bulma ve toplum bilinci oluşturma açısından birliktelik duygularını geliştirmenin yanı sıra üç boyutlu bir etki oluşturduğu için deneysel bir sosyolojik model olarak da değerlendirilmeye uygundur (Lehmbruck, 1974).

Bu çalışmanın konusunu müzelerde zamanla değişen sirkülasyon kurgularının ziyaretçi memnuniyeti açısından incelenmesi ve müzelerin iç mekân sergi ve galeri alanlarına yönelmeyi kolaylaştırmaya yönelik belirleyicilerin tespit edilmesi oluşturmaktadır. Ziyaretçilerin müzelerde nasıl dolaştıklarını tespit etmek bu bağlamda önemlidir çünkü nasıl bir dolaşım yolu belirledikleri, müze deneyimleri boyunca ne göreceklerini, dikkatlerini nereye odaklayacaklarını ve nihayetinde ne

öğrenip deneyimleyeceklerini belirlemektedir (Bitgood, 2006). Bu bağlamda araştırmada, ziyaretçilerin demografik özelliklerinin müze içerisindeki yönelimlerine etkileri, müze tasarımlarında ortaya çıkabilecek olumsuzluklar ile ziyaretçilerin sergileri kaçırmayı kaçırmadığı ve müzelerde sirkülasyon alan kurgularının ziyaretçilerin müze deneyimine etkisinin ne yönde olduğuyla ilişkili sorulara cevap aranmıştır.

Araştırmanın Amacı

Ziyaretçi hareketlerinin mekanlar ve binalar arasındaki dolaşımı, müzenin işlevini önemli ölçüde etkilemektedir. Ziyaretçi hareketlerini destekleyen iyi bir sirkülasyon tasarımı varsa, müze tarafından ziyaretçiye sunulan bilgiler daha kolay anlaşılacaktır (Hanendya ve Syamsiyah, 2021). Bu çalışmada, Modern Sonrası dönemde değişen müze sirkülasyon biçimlerinin kullanıcı memnuniyeti açısından değerlendirmesini yapmak ve sirkülasyon tasarımının olası olumlu veya olumsuz etkilerini tespit ederek çözümler bulmak amaçlanmaktadır. Çalışma sonucunda elde edilecek bulgular ile müze tasarımında görev alacak olan mimarlara ve iç mimarlara, müze iç mekanlarında daha iyi bir yönlendirme sağlanarak ziyaretçilerin daha kolay şekilde eserlere ulaşmasına yardımcı olması beklenmektedir.

Literatür Araştırması

Tez çalışmasına başlarken müze mimarisi, sirkülasyon tasarımı, müze ziyareti sırasında kullanıcı davranışları, yönlendirme tasarımı gibi konularla ilgili olarak yerli ve yabancı kitaplar, tez çalışmaları, internet kaynakları, dergiler, bildiriler ve makaleler incelenmiştir. İncelenen bu kaynaklardan, tez çalışması süresinde konuya yaklaşım ve alan analizlerine ilişkin noktalardan faydalanılmıştır. Aşağıda konuyla ilgili farklı kaynaklardan elde edilen literatür bilgilerine de yer verilmiştir:

Kusumarini vd. (2012), yapmış oldukları çalışmada Endonezya'nın Surabaya şehrinde bulunan bir alışveriş merkezinde evrensel tasarım ilkelerini kullanarak giriş ve dolaşım tasarımının uygulama problemlerini inceleyip tespit etmeye çalışmışlar ve bu problemlere alternatif çözümler üretmişlerdir.

Abu-Ghazze (1996), çalışmasında Suudi Arabistan'da bulunan King Saud Üniversitesi kampüsüne yeni gelenlerin (birinci sınıf öğrencileri) karşılaştığı uzamsal

yönlendirme ve yön bulma sorunlarını analiz etmiştir. Analizlerini de Lynch'in belirlemiş olduğu şehir imajı unsurlarıyla ilişkilendirmiştir. Araştırma sonucunda, insanların yönlerini etkili bir şekilde koruyabildikleri sonucuna varılmıştır. Bu yapıların basit ve sıkıcı değil aksine anlaşılır yol ağları ile birlikte kullanıcıların nerede olduklarını bilmeleri ve hedeflerine kolay ulaştıkları ortaya çıkmıştır.

Natapov vd. (2020), yapmış oldukları çalışmada insanların bina sirkülasyonunu nasıl algıladıklarını değerlendirebilmek için dolaşım tipolojisine bilişsel mimari bir tanımını önermişlerdir. Çalışmalarında 3 farklı sirkülasyon tipolojisine sahip müze üzerinde mekânsal dizilim analizi yapmışlardır. Bunun sonucunda doğrusal sirkülasyonun üçü arasında en kolay ve ızgara tabanlı sirkülasyonunda en zor ulaşılabilir sirkülasyon tipi olduğunu tespit etmişlerdir. Bulgularını netleştirmek amacıyla daha fazla davranışsal doğrulamanın gerekli olduğu sonucuna varmışlardır.

Elottol ve Bahauddin (2011), yapmış oldukları çalışmalarında müzelerin iç ortamı, iç sirkülasyon tasarım kalitesi ve ziyaretçi memnuniyetinin müzelerin iç ortam ve mekân tasarımı bağlamında nasıl ilişkili olduğunu incelemişlerdir. Çalışmada Malezya'da seçilen 21 müzede 509 ziyaretçi üzerinde memnuniyet anketi yapılmıştır. Çalışmada ayrıca aydınlatma tasarımı, mobilya düzenlemesi ve kaplama malzemeleri gibi müzelerin iç ortam unsurlarını da ele alınmıştır.

Falk ve Dierking (2012), ilk olarak 1992 yılında yayınlamış oldukları "Museum Experience" adlı kitap çalışmalarını 20 yıl içerisinde müze alanında yapılan araştırma ve uygulamalardaki ilerlemeleri de ekleyerek güncellemişlerdir. Bu çalışma insanların neden müzeleri ziyaret ettiklerini, orada ne yaptıklarını, nasıl bir öğrenme yolu izlediklerini araştırmalarla ortaya koymaya çalışmıştır. Ayrıca müze alanında çalışan araştırmacılara bu deneyimleri nasıl geliştirebileceklerine dair kapsamlı bir öneri sunmuştur.

Hsu (2004), "Circulation in Museums" başlıklı doktora tezinde, 21. yüzyıl müzelerinin koleksiyonların sergilendiği ve saklandığı binalardan daha fazlası olduğunu ifade ederek restoran, mağaza, konferans salonu, kütüphane gibi işlevlerin içinde barındıran bir kültür merkezi haline geldiğini belirtmiştir. Müzelere sonradan

eklenen bu fonksiyonların birbirine bağlanması farklı sirkülasyon şemalarını ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda, yapılan doktora çalışmasında Guggenheim Müzesi, Berlin Yahudi Müzesi ve Pompidou Merkezi'nin sirkülasyon tasarımları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda yeni dönem müze tasarımlarında en önemli faktörün binaya esas şeklini veren ve çeşitli işlevler için farklılaştıran sirkülasyon tasarımı olduğu ifade edilmektedir. Başarılı bir müze tasarımı için sirkülasyon planının estetik ve işlevsel ihtiyaçlar arasında dengeleyici bir mekân hiyerarşisine sahip olması gerektiği vurgulanmıştır (Hsu, 2004).

Lehmbruck (1974), "*Museum Architecture*" başlıklı çalışmasında müze çalışmalarının çeşitli amaçları kapsadığı için detaylı ve kapsamlı bir araştırmayla tatmin edici bir sonuç elde edilebileceğini savunmuştur. Çalışmasında müze yapılarında inşaat bilgisi, iç mekanlarının planlanması, tefrişlerin konumlandırılması ve teknik detaylar gibi konulara yer vermiştir. Ayrıca müzelerin sosyolojik, psikolojik ve fiziksel alanlarına değinmiş müzecilik ve mimarlığı her iki taraftan da desteklemeye çalışmıştır. Amacının müzecilik alanında ortaya çıkan anlaşmazlıklara ışık tutmak ve tartışma zemini oluşturmak olduğunu belirten Lehmbruck (1974) bu bağlamda müze mimarisi hakkında temel bilgilere yer vermiş ve gerektiğinde metinlerini daha da açıklayıcı hale getirmek için resimli sembollerle desteklemiştir.

MacLeod vd. (2015), yapmış oldukları çalışmalarında müze tasarımı araştırmalarının mevcut durumunu, çağdaş müzelerin gelmiş olduğu noktayı ve müze tasarımının önüne çıkan engelleri tespit etmeye çalışmışlardır. Bu bağlamda Daniel Libeskind'in dekonstrüktivist tarzda tasarlamış olduğu Imperial War Museum üzerinde alan çalışması yapmışlardır. Yapılan bu çalışma, çağdaş müze tasarımı üzerine bir dizi soruyu gündeme getirmiş ve müze tasarımlarının geleceği konusunda yeni bilgiler ortaya koymuştur.

De Backer vd. (2015), yapmış oldukları çalışmalarında müze yapılarında ziyaretçilerin sergileri ve koleksiyon eserlerini anlama konusundaki problemlerine değinmişler ve nitelikli eğitim araçları tasarlayarak bu problemlerin üstesinden gelinebileceğini vurgulamışlardır. Bu bağlamda yapılan çalışmada, eğitim araçlarının geliştirilmesini ve kullanımını hem ziyaretçi hem de müze eğitimcisi perspektifinden inceleyerek birbiriyle ilişkili iki çalışmayı rapor etmişlerdir.

Bitgood (2006) müze deneyimi sırasında ziyaretçilerin hareket kalıplarının tutarlılığını belirlemenin bir süreç gerektirdiğini belirterek seçim davranışının, algılanan deneyim sonucunun (faydalar) algılanan maliyetlere (zaman, çaba vb.) bölünmesiyle elde edilen oran olarak ifade etmiştir. Bu bağlamda çalışmasında ziyaretçi dolaşımına ilişkin literatürü gözden geçirmiştir.

Araştırmanın Önemi

Tasarımcılar, sirkülasyon ilkelerini tasarım süreçlerine doğru uygulamayı başarsa müzenin içerisinde sergilenen eserlerin ve aktarılmak istenen mesajın daha doğru algılanması sağlayacaktır. Bu durumda müze ziyaretçilerinin müzeden memnun ayrılmasına sebep olacaktır (Elottol ve Bahauddin, 2011). Bu doğrultuda mevcut müze yapılarındaki sorunların tespit edilmesi ve bu sorunlara çözüm önerileri getirilmesi, sirkülasyon alanlarının belirleyicilerinin ve odak noktalarının tespitinin iyi yapılması önemlidir. Bu bağlamda çalışma, mevcut müze yapılarında tespit edilen sorunların iyileştirilmesi ve yeni yapılacak olan müze yapılarına kılavuz niteliği taşıyacağı için alan araştırmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Çalışmada müze mimarisinde önemli bir rol oynayan ve çağdaş müze tasarımcılığında ayrıca bir değerlendirme gerektirecek konuma gelen sirkülasyon alanlarının tasarımı, ziyaretçiler ve nesnelere arasındaki etkileşimle ilişkilendirilmiştir. Bu ilişkiyi inceleyebilmek için ilk öncelikle örnek olay çalışmasına uygun kriterleri taşıyan Arter Çağdaş Sanat Müzesi seçilmiştir. Yapı gözlem yapılarak fotoğraflanmış ve sirkülasyon alanlarının geometrik analizleri yapılmıştır. Sonra bu alanların ziyaretçi memnuniyeti açısından değerlendirilebilmesi için müzeyi deneyimleyen ziyaretçilerle yüz yüze anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular çağdaş müzelerin gelişimine katkıda bulunmak amacıyla çalışmanın tartışma, sonuç ve öneriler kısmında sunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Müze Tanımı

"Müze mimarisi sadece sanat eserlerini barındırmanın bir yolu ya da bir sergileme makinesi değildir: sanatı erişilebilir ve anlaşılır kılan kritik bir araçtır."

(Scarpa, akt., Los, 2002)

Müzeler, sanatsal, tarihi, kültürel ya da bilimsel öneme sahip olan nesnelerin toplanmasına, incelenmesine, korunmasına ve sergilenmesine yardımcı olan kültür kurumlarıdır. Kolektif hafızanın ve kimliğinin koruyucusu görevi gören bu kurumlar yalnızca bununla kalmayarak turizm endüstrisinin büyümesinde de önemli bir rol üstlenir (Mey ve Mohamed, 2010). Modern çağda güvenilir bilgi üretimi ve dağıtımı için sembolik kurumlar haline gelen müzeler (Karataş Güler, 2023), aynı zamanda entelektüel merakı geliştirmesi, duygulara hitap etmesi ve eleştirel düşünceye teşvik etmesi yönleriyle de ön plana çıkar. Barındırdığı sergilerin içeriklerine göre geniş koleksiyonlardan özel konulu niş sergilere kadar ev sahipliği yapabilmektedir.

Müze kavramı geçmişten günümüze birçok uygarlıkta karşılık bulmuş ve farklı tanımlamalar yapılmıştır. Yunanca *mouseion* kelimesinden türetilen bu kelime, Musaların tapınağı/yeri ve şiir, müzik gibi sanatlara ilham olan esin perilerinin tapınağı anlamlarına gelmektedir. Bu kavram aynı zamanda Fransızca da *musée*, İspanyolca da *museo* ve Almanca da *museum* gibi nitelendirmelerle de ifade edilmiştir (ICOM, 2010). Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM) tarafından, 2022 yılında Prag'da Olağanüstü Genel Kurulu'nun toplantısında sunulan müze tanımı, yeni müze tanımı olarak kabul edilmiştir. Bu tanıma göre ICOM müzeleri, kâr amacı taşımayan, katılımcı, şeffaf, insan onuruna, küresel eşitliğe ve sosyal adalete katkıda bulunmak, yorumlamak, sergilemek, muhafaza etmek amacı taşıyan kurumlar olarak değerlendirilmiştir. ICOM bu tanımda müzelerin bu anlayışının daha da geliştirmek amacıyla dünyadaki çeşitli topluluk ve kuruluşlarla ortaklık içinde çalışmakta olduğunu dile getirmiş ve insanlığın soyut ve somut mirasını eğitim, eğlence ve çalışma amacıyla sergileyen bir kurum olarak ifade etmiştir (ICOM, 2022).

ICOM'un geçen süreçte değiştirerek ifade etmiş olduğu bu tanım, müzelerin zamanla özel koleksiyonların sergilendiği mekanlar olmaktan çıkıp daha geniş bir kitleye hitap ederek herkes için erişilebilir ve etkileşimli mekanlar haline geldiğini ifade etmektedir (Aksel, 2023). Geçmişte sıklıkla katedrallerle ya da tapınaklarla kıyaslanan müze yapılarının, günümüzde alışveriş merkezi, hapishane ve tren istasyonu gibi yapılara da yakın olduğu belirtilmektedir (Giebelhausen, 2006). Geçmişten günümüze müze tanımının gelişiminde özellikle sosyal değişimler etkili olmuştur. Bu değişimler müzelerin işlevlerine ve işlevin yerine getiriliş biçimine göre algıları değiştirerek bu mekanların karakterini doğrudan etkilemiştir (Karataş Güler, 2023). Bu yapıların akademik amaçlar dışında, müze deneyiminin estetik yönlerini de vurgulayan kurumlara evrilmesi, birçok kültür kurumunun aksine, müzeye gelen ziyaretye, kendi kişisel tercihlerine yönlendirme, istediğini seçme ya da istemediği alanları atlama konusunda zgr bırakmıştır (Schubert, 2004).

Günümüzde toplumları yansıtan kurumlar haline gelen müzeler, eserlerin bir araya getirildiği bir sergi deposundan daha fazlası olarak tanımlamak mümkündür. Sürekli olarak değişken olan müzeleri binalar vasıtasıyla anlamak, müze yapılarını müze fikrinin bir ifadesi olarak görmek için özellikle bu yapıların tarihteki gelişim sürecini ve fiziksel formlar üzerinden etkisini kavramak gereklidir (Tzortzi, 2015).

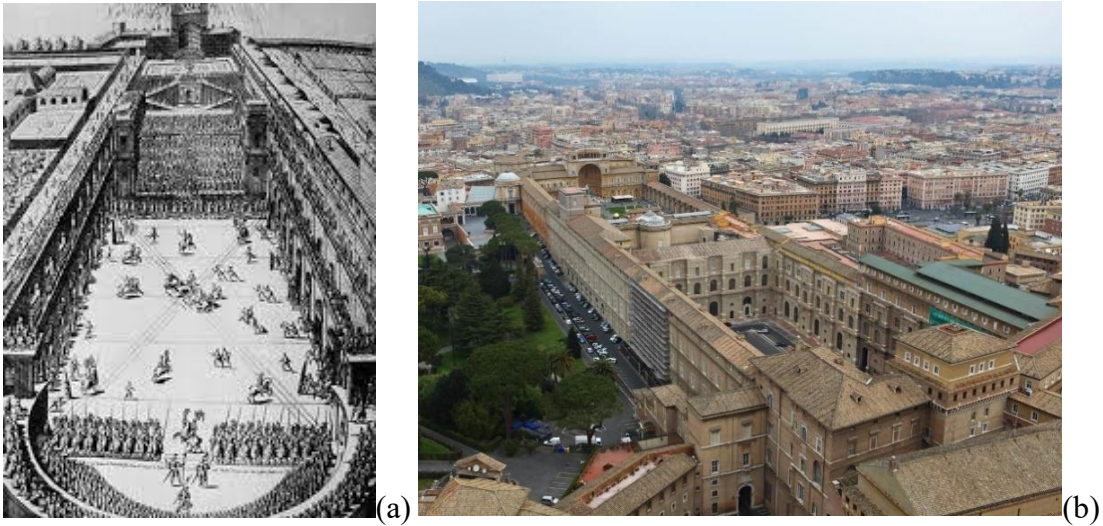
1.2. Müzenin Tarihsel Gelişimi

Müzelerin fonksiyonu ve biçimleri, içerikleri, ynetiliş biçimleri ve misyonları gibi sebeplerle yüzyıllardır farklılık göstermektedir (Kandemir ve Uçar, 2015). Bu biçimlenmeler ve fonksiyon değişiklikleri, tarih boyunca toplumları oluşturan kültürler arasında, onların talepleri ve endişeleri ile şekillenmiştir (Parry ve Sawyer, 2005).

Tarihte müze kavramı ilk olarak koleksiyonculuk ve toplama etkinliğiyle ilişkilendirilmiştir. Koleksiyonculuğun ilk örnekleri de antik çağda ortaya çıkmıştır. Estetik, tarihi veya dini öneme sahip nesnelerin koleksiyonlarını barındıran alanlar, adakların saklandığı tapınaklar ve halka eserlerin sergilendiği kamusal açık hava alanları olarak nitelendirilmiştir. Bu alanlar aynı zamanda özellikleriyle ayırt edilebilir nesnelerin bulunduğu kutsal alanlar olarak da bilinmekteydi (Tzortzi, 2015). Bu

alanlarda bulunan koleksiyonlar, devletin gücünü ifade etmekte ve dini bir sembol olarak görülmekteydi (Giebelhausen, 2006). Bu dini sanat eserlerinin Orta Çağ'da toplanıp sergilendiği mekanlar daha sonrasında katedral, manastır ve kilise gibi kamuya açık yerler olarak kalmıştır (Alexander, 1996).

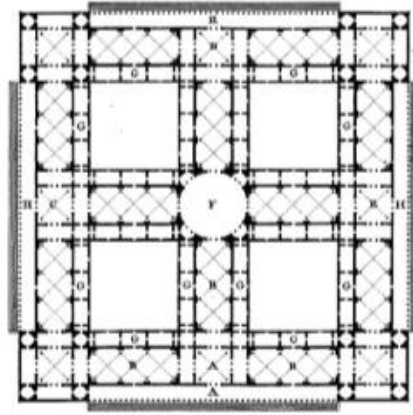
Zengin koleksiyoncuların ve hümanist bilim adamlarının ilk kez ortaya çıktığı Rönesans Dönemi'nde toplama ve sergileme amacıyla kullanılan mekanlarda radikal değişimler yaşanmıştır (MacGregor, 2007). Antik heykellerin sergilenmesi için ilk özel ortam bu dönem içerisinde oluşturulmuş ve açık hava müzesi olarak tanımlanmıştır (Pevsner, 1976). İlk örnek, 1508 yılında Papa II. Julius'un mimarı Donato Bramante tarafından tasarlanan ve içerisinde sanat eserlerinin sergilendiği heykeller avlusudur (Tzortzi, 2015). Cortile del Belvedere olarak adlandırılan bu avlu öncelikle tek ve uzun, merdivenlerle bağlanan bir alan olarak tasarlanmıştır (Şekil 1.1.a). Daha sonrasında bu alan yapılan binalarla iki ayrı avlu olacak şekilde bölünmüştür (Şekil 1.1.b). Yine bu dönemde saraylarda ya da kalelerde, resim ve heykel gibi sanat eserlerini sergileyebilmek için pencereler ile gün ışığı aydınlatması sağlanarak bir galeri tipolojisi oluşturulmuştur (Kaya Dilmen, 2023).

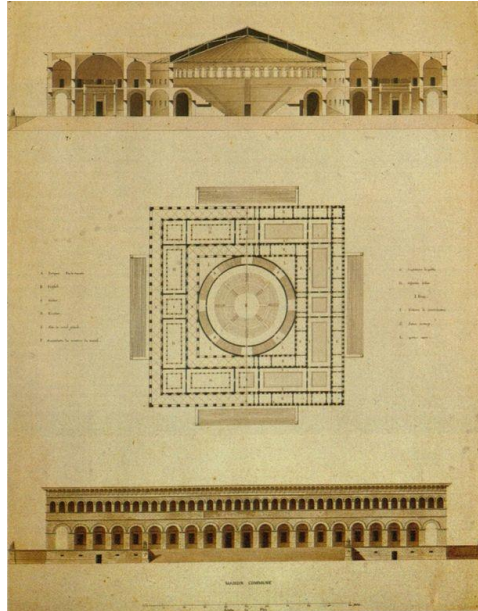
Şekil 1.1.(a):Belvedere Avlusu (Url-1) **(b):**Belvedere Avlusu'nun bina eklemeleriyle birlikte görüntüsü (Url-2)

Rönesans Dönemi'nde özel alanlarla ilişkilendirilen müze kurgularında 17. yüzyıldan 18. yüzyıla geçişte bunun tam tersi etkileri görülmüştür (Tzortzi, 2015). Bu dönemde sergileme işlevi üniversiteler, sanat akademileri gibi kamu binalarına doğru

kaymıştır. Bu oluşumun temelinde evrensellik yatmaktadır ve bu durum sergi alanına gelen ziyaretçiyi farklı biçimlerde eserleri gezdirmeye yöneltmektedir. Bu yönlendirmeyi yaparken de sınıflandırma, düzen ve evrensellik gibi ilkeler, ziyaretçi perspektifinden anlamlandırmak hedeflenmektedir (Kandemir ve Uçar, 2015). Bu örneklerden bir tanesi 1803 yılında Jean-Nicolas-Louis Durand'ın tasarlamış olduğu merkezi kubbeli ve dört kanatlı müze şemasıdır (Şekil 1.2.). Ortası haçlı, dört avlulu ve kare plan tipine sahip olan bu plan kubbe bölümünden merkezi bir mekân aydınlatmasına sahiptir (Şekil 1.3.).

Şekil 1.2. Durand müze tasarımı plan tipi (Milojkovic ve Nikolic, 2012).

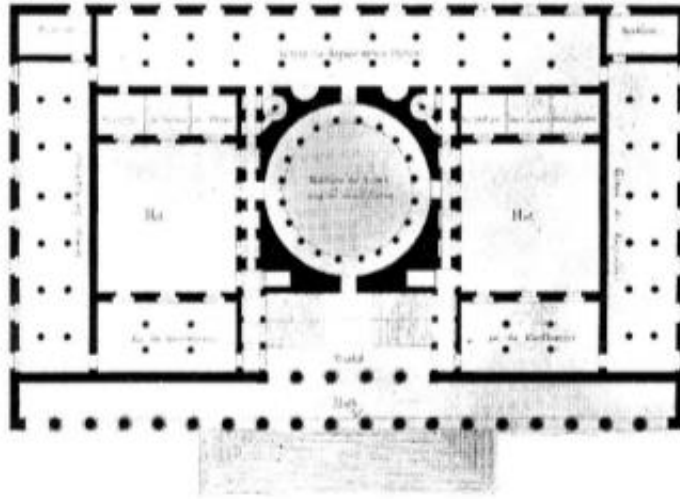

Şekil 1.3. Durand müze tasarımı plan, kesit ve görünüşü (Url-3).

Durand'ın şeması Avrupa'da uygulanan birçok müze yapısının tipolojisini etkilemiştir. Bunlardan bir tanesi Karls Friedrich Schinkel'in tasarlamış olduğu Berlin Altes Müzesi'dir (Şekil 1.4.). 1823-1830 yılları arasında kentin en önemli noktalarından birine inşa edilen bu müze, 19. yüzyılın önemli eserlerine ev sahipliği yapmıştır. Yunan tapınak mimarlığının elemanlarına sahip olan bu müze iki katlıdır ve ön cephesinde anıtsal merdivenler bulunmaktadır. Plan tipolojisi, Durand'ın tasarlamış olduğu müze planından esinlenerek geliştirilmiştir (Şekil 1.5.).

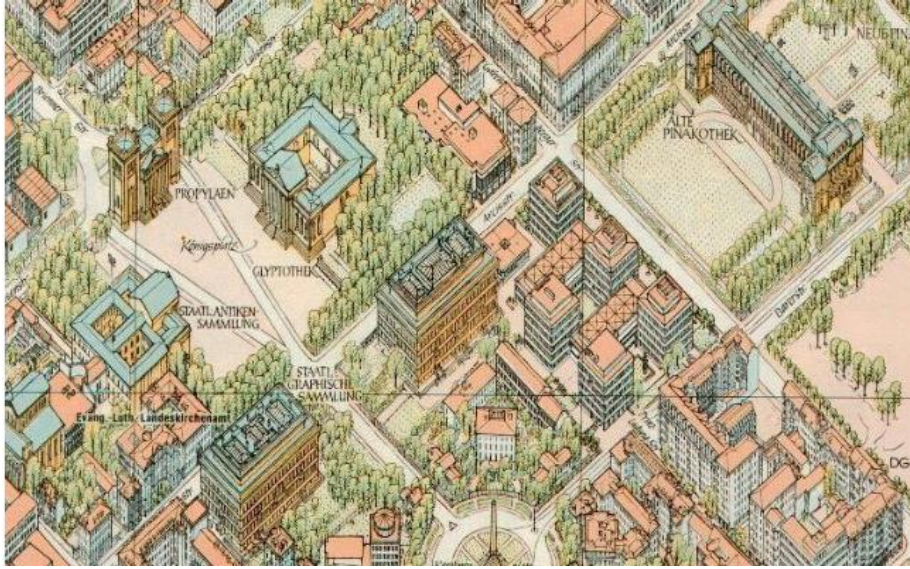
Şekil 1.4. Berlin Altes Müzesi (Url-4).

Şekil 1.5. Karls Friedrich Schinkel, Alter Müzesi planı, 1823-1830 (Milojkovic ve Nikolic, 2012).

Schinkel, Alter Müzesi planında mekanları içerisinde sergilenen eserlerin konularına göre parçalara ayırmış ve kubbe etrafına dağıtmıştır. Bu mekanlar tek rotada ilerlemekte ve gelen ziyaretçiye kesintisiz bir gezinti yolu oluşturmaktadır. Avrupa'da bu dönem kentin birçok farklı noktasında müze yapıları inşa edilmeye

başlandığı için “müzeler çağı” olarak isimlendirilmiştir (Kaya Dilmen, 2023). Bu dönemde inşa edilen diğer yapılar ise, Glyptothek (1805,1830) ve Alte Pinakothek (1826-1836)’dır (Şekil 1.6.).

Şekil 1.6. Glyptothek (solda) ve Alte Pinakothek (sağda) (Sade, 2005).

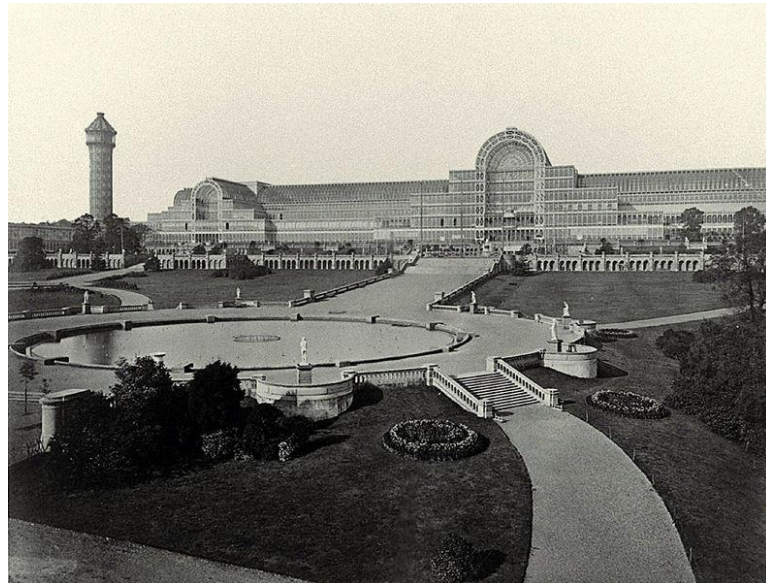
Plan kurguları açısından farklı olan bu üç yapı, 19. yüzyılda müze yapılarının gelişimini göstermek açısından önemli örneklerdir. Bu dönemde tasarlanan müze yapılarının ortak kurgusuna bakıldığında mevcut koleksiyona göre şekillenmiş ve değiştirilmeye müsait olmayan sabit, esnek oluşumlara imkân tanımayan anıtsal kurumlar olarak tasarlanmıştır (Giebelhausen, 2006). Bu döneme ait müze tasarımları, dönemin düşünce sistemiyle paralel olarak rasyoneldir ve mekân kurgularının sergileme işlevine göre şekillenmesine imkân tanımıştır (Sade, 2005).

20. yüzyılda, endüstri alanının gelişmesiyle birlikte sanat, ekonomi ve sosyal hayatta gözle görülür değişimler yaşanmıştır. Özellikle 19. yüzyıl ve 20. yüzyılın ilk yarısında müzelere yönelik olan kamu algısı, sadece elit kültüre yönelik olması, anıtsal, esnek olmayan mimari yapıları ve daha önce müze deneyimi yaşamamış insanların bu yapılara ulaşamaması, halktan uzak kurumlar olmasıyla gündeme gelmiş ve eleştiri almıştır (Kandemir ve Uçar, 2015). Bu dönemde müzelerle ilgili olarak herkes tarafından benimsenebilecek, faydalı, içerisinde kültür, sanat, teknoloji ve tarih gibi konuları barındırarak toplumu bu konularla birleştirebilen bir kurum olması gerektiği savunulmuştur (Sade, 2005). Bu dönemde Avrupa içerisinde bulunduğu II.

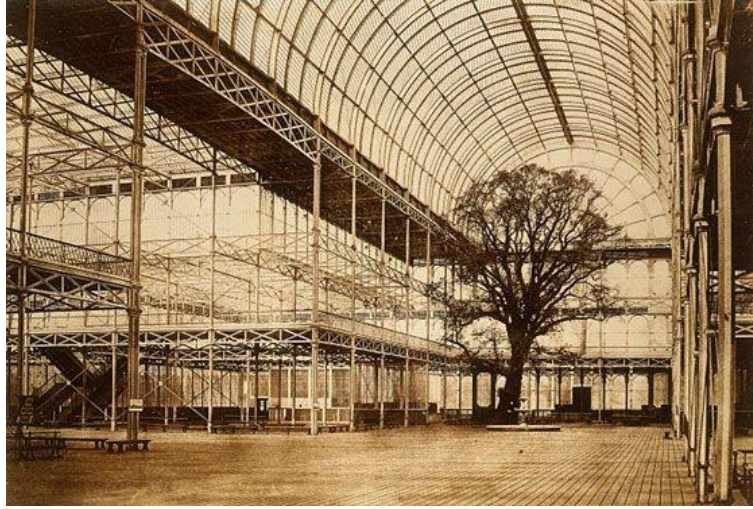
Dünya Savaşı nedeniyle olumsuz ekonomik koşullarla karşılaşmış olup sanat faaliyetlerini sekteye uğratmıştır. Bu sebeple modern sanat koleksiyonları ABD'ye kaymış ve artık sanat çalışmalarının merkezi haline gelmiştir (Sade, 2005).

II. Dünya Savaşı sonrasında Bauhaus'un etkileri müze yapılarında da görülmeye başlanmış, sade, modern, esnek ve şeffaf tasarımlara ağırlık verilmiştir. Müze yapılarında özellikle sanat eserlerini ön plana çıkararak yapıyı biraz daha ikinci planda tutan tasarımlar gündeme gelmiştir. Sergileme mekanlarında yapay aydınlatmalar kullanılmaya başlanmış ve özellikle sanatsal değeri olan eserler konumlandırılarak eser kalabalığından kaçınılmıştır. 20. yüzyılın ilk yarısında müze yapıları kent planlama disiplinin de gündemi haline gelmiş ve halkın rahat erişebileceği yerlere konumlandırılması gerektiği fikri ön plana çıkmıştır (Vidler, akt., Sade, 2005). Bu fikirle birlikte artık müzeler kentlerin kalabalık yerlerine planlanmaya başlanmıştır.

Dönemin şeffaf, yalın ve modernleşme etkilerinin görüldüğü müzelerden en iyi örnek 1851 yılında Londra'da inşa edilen Kristal Saray'da ki Büyük Sergi'dir (Şekil 1.7.). Yapının kolay değiştirilebilen birimleri, geniş ve ihtişamlı cam yapısı, büyük demir kütleleri, sergilerin rahatlıkla değiştirilebilmesine imkân tanımıştır (Şekil 1.8.). Bu dönemde esneklik ve uygulanabilirlik müzelerin başlıca kriteri olmuştur (Giebelhausen, 2006).

Şekil 1.7. Joseph Paxton, Crystal Palace, 1851 (Url-5).

Şekil 1.8. Joseph Paxton, Crystal Palace, Great Exhibition iç mekân görünümü (Url-5).

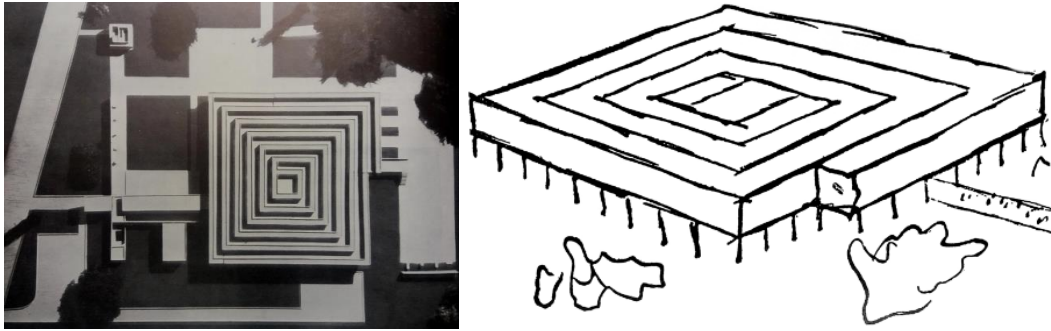
20. yüzyılın başlarında kentin kalabalık yerlerine konumlandırılan müzelerden bir diğer önemli örnekte 1929 yılında New York'ta P.L. Godwin ve E.D. Stone tarafından planlanan Museum of Modern Art (MoMA)'dır. 1939 yılında bu yapıya yeni bir bina eklenmiştir (Şekil 1.9). Bu yapıda da kullanılan malzeme ağırlıklı olarak cam ve çeliktir. Bu sayede yapı şeffaf ve hafif oluşuyla ön plana çıkmaktadır. MoMA plan şeması olarak serbesttir. Bu dönemde yapılan müze yapılarına 'cam küp' anlayışını getirerek öncülük eden tasarım olarak kabul edilmektedir (Giebelhausen, akt., Sade, 2005). Mekânda çelik konstrüksiyon kullanılması sergi alanlarının kolay bölümlendirilmesine ve ihtiyaca göre şekillendirilmesine olanak tanımıştır. Sergi mekanları, ihtiyaca yönelik olarak yapay aydınlatmalarla desteklenmiştir.

Şekil 1.9. Ekleriyle birlikte Museum of Modern Art (MoMA), New York (Url-6).

Le Corbusier 1939 yılında müze kavramı üzerine çalıştığı ve geliştirdiği “Museum of Unlimited Growth” modeli ile binanın ihtiyaç olması halinde eklemeye yapılarak büyümesi için spiral bir galeri planlamıştır (Şekil 1.10.). Böylece gelen ziyaretçilerin tek bir yönde ilerlemesi hedeflenmiştir. Le Corbusier’in oluşturmuş olduğu bu model her ne kadar uygulanamasa da modern müze yapılarının başlangıcı olmuştur (Kaya Dilmen, 2023). Wright daha sonrasında Le Corbusier’in sergilemede süreklilik anlayışıyla geliştirmiş olduğu bu plandan esinlenerek spiral formlu, New York Guggenheim Müzesi’ni tasarlamıştır (Şekil 1.11.). 1959 yılında inşa edilen bu müze üstü camla kaplı bir kubbeye sahiptir. Heykelsi kütlesi ve ikonik tasarımıyla hem cam küp sergileme anlayışını ilerletmiş hem de modern müze tasarımlarına yeni bir perspektif kazandırmıştır.

Bu dönem müze tasarımlarında ön plana çıkan kriterlerin başında toplumun eğitilmesine imkân tanıyan, herkesin erişebileceği kurguda tasarımlar yapılmış olması gelmektedir. Fakat bu dönem müze yapılarında kentle ilişki açısından tam olarak geçirgen ve şeffaf bir etkileşim kurulamadığı tespit edilmiştir (Sade, 2005).

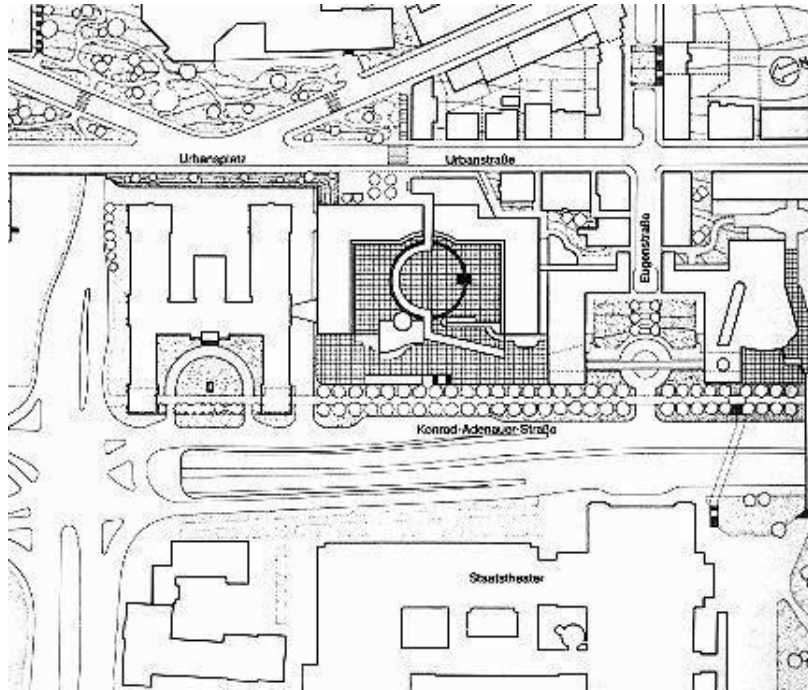

Şekil 1.10. Le Corbusier, “Museum of Unlimited Growth” modeli (Url-7).

Şekil 1.11. Guggenheim Müzesi, New York (Url-8).

1977 yılında Richard Rogers ve Renzo Piano tasarladıkları Centre Pompidou ile müze tipolojilerinin yeniden düşünülmesine neden olmuş ve müzelerin kapsayıcılığını arttırmıştır. Yeni yapılan müzelerde sergi mekanlarına ek olarak kütüphane, kafe, satış alanları, konferans salonları ve etkinlik mekanları gibi fonksiyonlarında yüklenmeye başladığı görülmektedir. Müzelere eklemlenen bu yardımcı mekanların doğru konumlandırılması ziyaretçi çekme açısından önemlidir (Kırcı, 2010). 20. yüzyılın sonlarına doğru, sanat ve gündelik yaşam arasındaki mesafeler biraz daha yıkılmaya başlanmıştır. 20. yüzyılın başlarında ziyaretçi odaklı tasarım fikri ön planda olan müzelerde bu tutum sonlarında da devam etmiştir. Özellikle bu dönemde müzeler kent merkezlerine inşa edilmeye başlanmış ya da inşa edildikleri yer kentin merkezi haline gelmiştir. Bu tutumun en iyi örneklerinden biri de 1977-1982 yılları arasında inşa edilen Stuttgart’da bulunan Neue Staatsgalerie’dir. James Stirling tarafından tasarlanan bu yapıda müzeye gelen ziyaretçilerle giriş alanı arasında bir yaya yolu kurgulanmıştır (Şekil 1.12.). Müzenin iç mekanları kesintili sergilerden oluşmaktadır. Bu sergileme yöntemiyle ziyaretçilere istediği güzergahı takip etme fırsatı sunarak müzeyi deneyimleyebilme imkânı sağlanmıştır.

Şekil 1.12. James Stirling tarafından tasarlanan Neue Staatsgalerie vaziyet planı, 1977-1982 (Url-9).

1980-1990 yıllarında müzeler çarpıcı tasarımları, abartılı deneyimleriyle tüketim merkezi haline gelmeye başlamıştır (Huyssen, 1999). Bu döneme ait verilebilecek en iyi müze örneklerinden biri Frank Gehry tarafından tasarlanan Bilbao Guggenheim Müzesi'dir (Şekil 1.13.). Gehry'nin bu tasarımı, içerisinde bulunan eserlerden ziyade müze binasının tasarım özellikleriyle ön plana çıkmasına sebep olmuştur. Dikkat çeken cephe tasarımı ve strüktürel özellikleriyle kendinden sonra tasarlanacak müzeler için 'Bilbao etkisi' oluşturmuştur. Bundan sonraki dönemde müze tasarlayan mimarlar arasında geleneksel tipolojileri yıkan yapılar ön plana çıkmaya başlamıştır (McClellan, 2008). Bu sıra dışı formlar sadece bina cephelerinde kalmamış, müze yapılarının iç mekanlarına da yansımıştır. Düzenli ve hiyerarşik düzende ilerleyen sergi mekanları yerini düzensiz ve farklı geometrilerden oluşan formlara bırakmıştır (Şekil 1.14.). Bu dönemde zamanla içe kapalı cephe düzenleri de yıkılarak yakın çevreyle iletişime önem veren ziyaretçi odaklı tasarımlar ön plana çıkmaya başlamıştır.

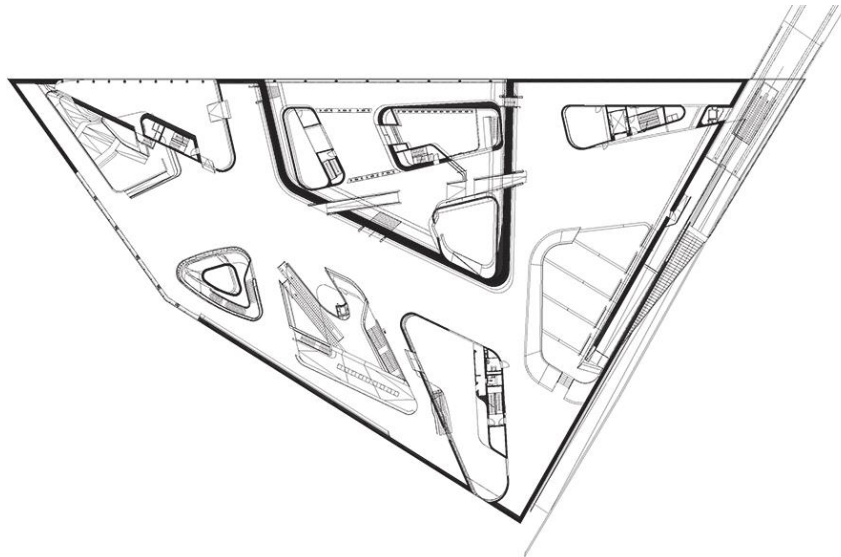

Şekil 1.13. Frank Gehry tarafından tasarlanan Bilbao Guggenheim Müzesi, İspanya (Url-10).

Şekil 1.14. Bilbao Guggenheim Müzesi iç mekân görüntüsü (Url-11).

21. yüzyılda müzeler daha çok öğrenme odaklı olmaya başlamıştır ve serbest plan kurgusuna bağlı olarak tasarımlarda şekillenmeler görüldüğü tespit edilmiştir (Kaya Dilmen, 2023). Özellikle bu dönemde müzeler sadece eserlerin sergilendiği mekanlar olmaktan çıkıp ziyaretçi merkezli kurumlar haline gelmiştir. Ziyaretçilerin daha özgür bir dolaşım yolu izlediği bu müzelerde kullanıcılarla etkileşime giren deneysel sergi alanlarının da arttığı gözlemlenmiştir. Zaha Hadid'in 2005 yılında tasarlamış olduğu Phaeno Bilim Merkezi'nde bulunan sergi alanlarına buna iyi bir örnektir (Şekil 1.15.).

Şekil 1.15. Phaeno Bilim Merkezi genel kat planı, Zaha Hadid, 2005 (Url-12).

Günümüz müzelerindeki bu tutum müze ve ziyaretçi deneyimi arasındaki ilişkileri gündeme getirmiş ve bu alanda yapılan çalışmalara ağırlık verilmesine sebep olmuştur. İlk müze tasarımlarında sadece varlıklı insanlara hitap eden müzeler şu anda her kesimden insanı bir araya getirmeyi hedefleyen halka açık kurumlar halini almıştır (Aksel, 2023). Tarih boyunca gelişen tipolojileriyle birlikte daha çok ziyaretçi kabul etmeye başlayan müzeler, ziyaretçiyi baş aktör olarak kabul etmiştir. Ziyaretçi ve müze mimarisi arasında şekillenen bu durum farklı sorgulamaları da beraberinde getirmiştir. Özellikle son dönem müze yapılarında görülen form biçimlenmeleri ziyaretçilerin iç mekanlardaki dolaşımını da etkilemiş ve ziyaretçi memnuniyeti gibi konuları tartışmaya açmıştır (Canbakal Ataoğlu, 2009).

1.3. Çağdaş Müzenin Tasarım Girdileri

“Sergileme sanatı mimarlığın bir dalıdır.”

(Johnson, 1979)

Çağdaş müzelerin tipolojik oluşumları, yeni inşa edilen binalara ya da farklı bir işlevi bulunan mevcut binaların müze fonksiyonu yüklenerek yeniden yorumlanmasında esnek deneme, uygulama alanları oluşturması açısından dikkat çekici bir konu olmuştur (Tzortzi, 2015). Çağdaş müze tasarımlarında, ziyaretçi deneyimini ön planda tutmak ve fiziksel çevreyi ziyaretçinin deneyimiyle ilişkilendirmek bu mekanların doğasını temelden şekillendirmiştir. Şehir tarafından şekillenen müzeler, gelen ziyaretçilere çevreleriyle etkileşim kurma imkânı verir ve aidiyet duygularını geliştirir (Aksel, 2023). Bu bağlamda müzeler, insanların yaşam kalitelerini arttırarak refah seviyelerine olumlu anlamda katkıda bulunur. Fiziksel çevrenin bu dönem müze tasarımlarında ön plana çıkmasının sebepleri arasında insanların dünyayı anlamlandırma arayışları ve çevrelerine odaklanma istekleridir (Kandemir ve Uçar, 2015). Müzeye gelen ziyaretçilerin bu istek ve arayışları, müze deneyimi sırasında eserlerin ne olduğunu keşfetmesine, mekân içerisinde istediği yöne doğru yönelmesine ve sonuç olarak müze yapısını tam anlamıyla duyumsamasına imkân sağlamaktadır.

Müzelerde bilinçli yönelim gösteren ziyaretçilerin dışında mekânın formuna, rengine, şekline ya da sergilenen eserlerin biçimine bağlı olarak bilinçsiz tepki gösterme durumu da gelişebilir. Ziyaretçilerin müze mekânında göstermiş olduğu yönelimlerin bilinçli ya da bilinçsiz olması fark etmeksizin fiziksel bağlamda, sadece iç mekanla kalmayıp çevreyle de ilişkilendirilmelidir (Falk ve Dierking, 2000). Bu noktada müzelerde, mekânlarının yapısal niteliğinin ve tüm bileşenlerinin bir bütün olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

Günümüz müzelerinde tasarım olgusunun ana hedefi görsel, sosyal ve işitsel olarak ziyaretçiyi müze içerisine çekmek, merak uyandırmak ve bir süre mekan içerisinde tutarak ziyaretçiyi müze içerisinde yer alan eserleri incelemeye yönlendirmektir (Falk ve Dierking, 2000). Fakat çağdaş müze tasarımları bu bağlamda incelendiğinde eleştirilere maruz kalmıştır. Son dönem ikonik müze tasarımlarının, müzenin esas amacının dışına çıktığına ve erişilebilirliğin, kullanıcıların ihtiyaçlarına uygunluk ve kullanılabilirlik açısından arka planda kaldığı düşünülmektedir (MacLeod, 2005). MacLeod (2005), bu tutumun müze mimarlarının imza bina tasarlama isteğinden ve kültürel iz oluşturma kaygısından ileri geldiğini söylemektedir. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda günümüz müzelerinde net bir tipoloji çıkarmanın zor olduğu görülmektedir. Bu bağlamda müzeleri başarılı kılan sebepler ve başarısız olmaya iten faktörleri değerlendirmek daha uygun olacaktır. Bu sebeple çağdaş müze mekanlarının tasarım girdilerinin oluşmasında her müze yapısında olduğu gibi aydınlatma, nem, sıcaklık, radyasyon, toz, ses/gürültü, yüzey seçimi ve malzeme gibi teknik faktörlerin yanı sıra özellikle “yönlendirme”, “esneklik”, “erişilebilme”, “bağlamsal yaklaşım” ve “çeşitlenme” gibi kavramlar da etkili olmaktadır (Kandemir ve Uçar, 2015). Bu bölümde çağdaş müzenin tasarım girdileri olarak bu 5 kavram üzerinde durulacaktır.

1.3.1. Yönlendirme

Müze mimarisinde yönlendirme tasarımı ele alınması gereken konuların başında gelmektedir. Müzeye gelen ziyaretçi doğru yönlendirmeyle karşılaşmadığında yolunu kaybederek sergileri ve sergi galerilerini gözden kaçırabilir (Yılmazsoy, 2005). Ayrıca bu durum müzeye gelen ziyaretçinin sergilere ve eserlere olan ilgisini de

azaltmaktadır. Müzelerdeki yönlendirme hataları, ziyaretçilerde belirsizlik, kaybolma, korku ve şaşkınlık gibi hislere neden olmakta ve bu hisler müze dolaşımı sırasında müzenin vermek istediği esas mesajın önüne geçmektedir (Hein, 1998). Müze yapıları, yüklendiği fonksiyon gereği gelen ziyaretçiyi mekanlara hapsedmeden yayılarak bir gezinti rotası sunma eğilimindedir (Kandemir ve Uçar, 2015). Bu durum açık müze mekanları sunarak ziyaretçinin sergilere genel bir bakış atmasına imkân tanımaktadır.

Müzelerde mimari tasarım ilkeleri ve ziyaretçi deneyimleriyle şekillenen yön bulma kavramı, özellikle müze bağlamında değerlendirildiğinde çok yönlü boyutlarıyla ele alınabilmektedir. Genel anlamda yön bulma, yönlendirmeyle ilişkilendirilmiştir. Bu bağlamda Charpman ve Grant (2002) yön bulmayı şu şekilde tanımlamaktadır:

“Yön bulma davranıştır. Başarılı yol bulma, nerede olduğunuzu bilmeyi, varış noktanızı bilmeyi, varış noktanıza giden en iyi rotayı (veya en azından kullanışlı bir rotayı) bilmeyi ve takip etmeyi, vardığınızda varış noktanızı tanıyabilmeyi ve geri dönüş yolunu bulmak için süreci tersine çevirmeyi içerir.”

Müze mimarisinde ayrıca yönlendirme tasarımına etki eden faktörlerden biri de grafik ifade biçimleridir. Bu ifade biçimleri, piktogramlar, işaretler, haritalar, renkler, ideogramlar ve planlar olabilir. Bu ifade biçimlerinin yönlendirme açısından yardımcı kaynaklar olduğu ve esas yönlendirme aracının müze yapısının kurgusu olduğu unutulmamalıdır. Bu bağlamda Arthur ve Passini (1992) dolaşım sisteminin ne kadar anlaşılır olursa, mekân organizasyonu ve mimarisinin de o kadar anlaşılır olabileceğini ifade etmektedir. Mekânın boyutu ve karmaşıklığı arttıkça yönelim bozukluğu da artmaktadır (Passini, 1984).

Müzelerde yönlenmeyi etkileyen bir diğer konu ise müze ziyaretçilerinin kültürel bağlamı ve demografik özellikleridir. Müze içeriğinin gelen ziyaretçinin ilgi alanlarıyla benzeşmesi veya içeride geçirmiş olduğu zaman miktarı, ziyaretçinin sergi boyunca ilerleyeceği rotanın şekillenmesinde etkili olmaktadır (Kandemir ve Uçar, 2015). Bu anlamda müze tasarımlarında, ziyaretçilerin kişisel özellikleri, ihtiyaçları ve ilgilerine yönelik kendi belirledikleri rotadan ilerleyebilme noktasında özgürlük tanınması gerekmektedir (Hein, 1998).

Sonuç olarak, çağdaş müzelerde yönlendirme kavramı deneyimsel, bilişsel ve mekânsal boyutlarıyla birlikte bütüncül bir yaklaşımı kapsamaktadır. Bu bağlamda müze tasarımcıları yönlendirme tasarımını yaparken mimari, kültürel ve psikolojik açıdan yaklaşmalı ve disiplinler arası bir çıktı ortaya koymalıdır.

1.3.2. Erişilebilme

Müzelerde erişilebilirlik hem bilişsel hem de fiziksel erişimin sağlanabilmesi için gösterilen tüm çabaları içinde barındırmaktadır. Bu kapsamda erişilebilirliği, zihinsel, fiziksel ve olanaklara erişim olmak üzere üç grupta değerlendirmek mümkündür (Merriman, 2000, akt., Kandemir ve Uçar, 2015). Zihinsel erişim, müze içerisinde yer alan koleksiyon ve sergilerin bilgisi olmayan ziyaretçiler açısından kolay anlaşılabilir kılınması, fiziksel erişim müze kurumunun toplum tarafından fiziksel bakımdan erişilebilir olmasını, olanaklara erişim ise daha öncesinde müze deneyimi hiç yaşamamış olan ziyaretçilerin neden müze ziyareti yapmayı akıllarına getirmediğini ve bunun arkasında yatan sebepleri inceleyerek bu sebeplerin ortadan kaldırılmasını ifade etmektedir (Kandemir ve Uçar, 2015).

Yeterli dolaşım alanı, kolay yön bulma ve ergonomik tasarımlar, müzeye gelen ziyaretçinin sergiler ve müze mekanları arasında kesintisiz bir rota izlemesine imkân tanıyarak müze içerisinde erişilebilmeyi arttırır (Falk ve Dierking, 2000). Bu bağlamda evrensel tasarım ilkeleri müze tasarımcıları için önemli bir rehberdir. Bu ilkeler, eşitlikçi kullanım, basit ve sezgisel kullanım, hata payı, algılanabilir bilgilendirme, kullanımda esneklik, düşük fiziksel güç ve deneyim sağlanacak mekânın yeterli boyutlarda ölçülendirilmesidir (CUD, 1997).

Ayrıca müzelerde dikkat edilmesi gereken bir diğer konu ise engelli bireylerin erişilebilirliğidir. Bu konu evrensel tasarım ilkeleriyle birlikte değerlendirilmelidir. Bu bağlamda mekanlar, teknolojiyle entegre sistemlerden faydalanarak tasarlanmalı, ıslak hacim, yeme-içme mekanları gibi insani ihtiyaçlara hizmet eden mekanlar herkesin rahatça erişimine açık olmalı ve sergi mekanlarında görsel, duyuşsal, işitsel araçlara yer verilmelidir. Bu tür uygulamalar sadece bedensel engellilere yönelik değil diğer engel türleri de göz önünde bulundurularak tasarlanmalıdır. Örneğin disleksi rahatsızlığı iyi bir grafik tasarım uygulamasıyla çözüme kavuşturulabilir (Hughes, 2010).

Çağdaş müzelerde erişilebilirlik kavramı, birçok yaklaşımı kapsamaktadır. Bu bağlamda müzeler, evrensel tasarım ilkelerini benimseyerek, kapsayıcı tasarım stratejileri belirleyerek ve teknolojiden yararlanarak herkesin bir araya gelebileceği kültürel alanlar oluşturmalarıdır. Gelen ziyaretçilerden geri dönüş alınarak müze yapısının eksik kaldığı noktalar tespit edilip farklı ziyaretçi profillerine daha uygun hale getirilmeye çalışılmalıdır.

1.3.3. Çeşitlenme

Müzelere gelen ziyaretçilerin çeşitli tercihlerine ve öğrenme tarzlarına göre alanlar tasarlanarak müzelerde zamanla daha fazla ziyaretçi merkezli bir yaklaşım görülmeye başlanmıştır (Falk ve Dierking, 2012). Bu değişimle birlikte artık müzelerin esnek sergi mekanları, etkileşimli galeriler ve sıra dışı enstalasyonlarla çok işlevli alanlara dönüştüğü gözlemlenmektedir (Macleod, 2013). Bu çeşitli mekânsal kurgular, ziyaretçiler ve eserler arasındaki bağı kuvvetlendirerek sergilerin daha kolay keşfedilmesini mümkün kılmaktadır. Dijital teknolojilerin de dahil edilmesiyle birlikte mekânsal deneyim olanakları daha da genişlemiş olan müzelerde, gelen ziyaretçilere yenilikçi yollarla birlikte sergilerle iletişim kurma imkânı tanınmıştır. Fiziksel ve dijital anlamda harmanlanan bu mekanlar çağdaş müzenin ziyaretçi kitlesinin daha da çeşitlenmesine imkân tanımıştır.

Müzeler günümüzde tek bir yapı içerisinde barındırdığı restoranlar, kafeler, satış mekanları, sergiler, atölyeler, eğitim mekanları ve farklı etkinliklerle gelen ziyaretçiye esnek bir hizmet çeşitliliği sunmaktadır. Bu çeşitlilik müze mekanlarının karma kullanım mekânı olarak algılanmasına ve kalabalık, yabancılar açısından kolaylıkla fark edilebilen, aydınlık mekanlar olması sebebiyle de güvenli mekanlar olarak değerlendirilmesine neden olmaktadır (Gurian, 2005, akt., Kandemir ve Uçar, 2015).

Müze mimarisindeki mekân çeşitliliğini servis, sergi ve yardımcı mekanlar oluştursa da temelde müze karakterini, sergi mekanlarının bir araya gelmesiyle birlikte ziyaretçilerin takip ettiği dolaşım yolları belirlemektedir (Kırcı, 2010). Bu bağlamda ziyaretçi odaklı tasarım anlayışı belirleyen günümüz müzelerinde dolaşım yollarının tasarımı da mekânsal çeşitlilikle birlikte değerlendirilmesi gereken önemli bir konu

olmaktadır. Genel olarak çağdaş müzelerdeki çeşitlenme kavramı, mekân çeşitliliği açısından değerlendirildiğinde her alanda kapsayıcılığı ve erişilebilirliğin önemini ortaya koymaktadır. Dijital teknolojilerin entegrasyonu ile birlikte ziyaretçi merkezli tasarım anlayışı dinamik mekanlar yaratarak müze ziyaretlerinin eğitimsel değerini arttırmakla kalmayıp aynı zamanda kültürel kurumların dijitalleşen çağda güncel ve erişilebilir kalmasına da imkân tanımaktadır.

1.3.4. Esneklik

Çağdaş müze tasarımında esneklik kavramı, ziyaretçi deneyimlerinin, müze uygulamalarının ve küratöryel yaklaşımların değişkenliğini vurgulayan önemli bir husustur. Müze yapılarında esneklik, bir mekânın yapısal bütünlüğünü kaybetmeden zaman içerisinde çeşitli işlevlere, etkinliklere ve sergilere uyum sağlayabilme yetisini ifade eder. Geleneksel müzedeki kalıcı ve sabit sergileme anlayışı günümüzde ziyaretçilerin gelişen ihtiyaç ve beklentileriyle şekillenerek yerini esnek sergileme mekanlarına ve kolay adapte edilebilir çözümlere bırakmıştır. Schubert (2004), bu durumu sergiler statikten dinamiğe doğru yönelmiştir şeklinde ifade etmiştir. Artık günümüzde bir sergi koleksiyonunun ilgi çekici tutulması o koleksiyona eklemeler yaparak değil, içindeki eserleri değiştirerek ve çeşitli uygulamalarla birleştirerek mümkün hale gelmiştir (Kandemir ve Uçar, 2015).

Bir mimari üretimde, yapı mimar kadar kullanıcı tarafından da deneyimlendiği için hem tasarımcı hem de kullanıcı birlikte yer almaktadır (MacLeod, 2005). Bu yüzden bu iki terimi birbirinden bağımsız düşünmek mümkün değildir. Mimari eser bu iki terim arasında kullanım yoluyla kendi içerisinde sürekli dönüşüm geçirerek yeniden biçimlendirilir. MacLeod (2005), bu durumu mimarın tasarladığı yapıların aynı zamanda kullanıcısı olduğu gibi, kullanıcıların da aslında illegal bir mimar olabileceğini dile getirerek ifade etmiştir.

Müzelerde esnek mekân tasarımları, çeşitli faktörleri bir araya getirerek kapsayıcı ve dinamik uygulamalara yönelik değişimleri temsil etmektedir. Bu mekanlar yalnızca koleksiyonlarda yer alan eserlerin sergilenmesinde değil aynı zamanda sosyal etkileşime imkân tanıyan, kültürel diyalogların oluşmasını sağlayan ve ilham verici alanlar olarak da kullanılmaktadır.

1.3.5. Bağlamsal Yaklaşım

Müzeler, geçmiş, bugün ve gelecek arasında bir köprü görevi görür. Müze gibi kültürel kurumları tasarlarken mimari estetiği, toplumsal verileri ve tarihi önemi bir bütün içerisinde ele almak ve uyumlu bir bağlam içerisinde harmanlamak dikkat edilmesi gereken bir konudur. Bu bağlamsal entegrasyon bulunduğu yerin verilerini iyi analiz ederek geçmişten, bulunduğu bağlamdan kopmayan ama çağdaş ihtiyaçlara da yanıt veren ve yenilikçi tasarım anlayışını benimseyen dengeli bir davranış sergilemeyi gerektirir.

Hooper-Greenhill (2007), müzelerin kolektif hafızanın oluşmasında ve aidiyet duygusunun gelişmesinde önemli bir rol oynadığını ifade ederek farklı bakış açıların bir araya gelmesini kabul eden bağlamsal yaklaşımın gerekliliğini vurgulamaktadır. Mekanlar ziyaretçilerin kimlikleriyle etkileşim içerisine giren ve kişisel anlamlılık duygusunu ön plana çıkaran bir özelliğe sahiptir (Gustafson, 2001). Müze deneyimi esnasında müze ve ziyaretçinin kimliği arasında kurulan bu anlam oluşturma süreci gözden kaçırılmaması gereken bir konudur. Bu durumun iyi analiz edilmesi ziyaretçilerin müzeyi ziyaret etmelerinin altında yatan motivasyonu daha iyi anlaşılabilir ve daha sonraki müze deneyimlerinde daha tatmin edici bir deneyim sunulmasına imkân tanımaktadır (Aksel, 2023). Anlamlı bir ziyaret sonucunda ise müzeye gelen ziyaretçiler buldukları yerin bağlamını doğru okuyarak o yere ait olma duygusuna sahip olacaklardır (Sebastien, 2020). Aynı zamanda ziyaretçilerin bu sürece aktif katılımı bireyler arasındaki topluluk duygusunu geliştirmeye imkân verebilir (Aksel, 2023).

Çağdaş müzelerde bağlamsal yaklaşım, kültürel, çevresel ve mimari unsurları kapsayan çok yönlü bir anlayıştır. Kültürel kimliği yansıtan, çevreleriyle bütünleşen ve sürdürülebilir bir anlayışı benimseyen müzeler, yalnızca içerisinde barındırdıkları koleksiyonlarla kalmayıp aynı zamanda kentle ve gelen ziyaretçiyle diyalog haline geçen bir mimari katalizöre dönüşür. Bu anlamda bağlamsal yaklaşım müze tasarımcıları açısından önemli bir tasarım girdisidir.

1.4. Müze ve Ziyaretçi İlişkileri

Müzeler, içerisinde bulunan eserler ve ziyaretçiler arasında etkileşim kuran çok yönlü dinamik mekanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir müzenin başarısı ve performansı, ziyaretçi sayılarıyla ölçülür hale geldikçe müze ziyaretçisinin önemi büyük ölçüde artmıştır (Terzioğlu, 2012). Falk ve Dierking (1992), müzelerin tüm bağlamının üç unsur arasındaki etkileşime bağlı olduğunu ifade ederek müze ziyaretinin kişisel, sosyal ve fiziksel olmak üzere üç boyutu olduğunu belirtmiştir.

Müzeler, ziyaretçiler tarafından uzayda ve zamanda ortaya çıkan bir gelişme olarak deneyimlenir (Roppola, 2012). Müze ve ziyaretçi ilişkilerinin temelinde de her bireyin kişisel deneyimi yatmaktadır. Ziyaretçinin müzeye gelmekteki motivasyonu, ilgi alanları, kültürel arka planı ve müze içerisinde yer alan eserler hakkındaki ön bilgileri müzeye olan bağlılıklarını temelden etkilemektedir (Falk, 2009). Kişisel boyutun bir yönü ziyaretçinin anlam oluşturma isteğidir. Anlam oluşturma etkinliği, birçok farklı düzeydeki süreçlerin dinamik etkileşimi ve entegrasyonunun bir sonucudur (Thibault, 2004). Hooper-Greenhill (2000), bu durumu ziyaretçilerin müze içeriğini kendi dünya görüşleri, yaşamışlıkları ve deneyimleriyle yorumlayarak bir anlam inşa etmeleri olarak ifade etmektedir. Bunun yanı sıra kişisel boyut, müze deneyiminin somutlaşmış halini de kapsamaktadır. Bu bağlamda ses, görme, dokunma ve koku gibi fiziksel duyular da müze ziyaretinin genel izlenimine katkıda bulunmaktadır (Macdonald, 2006).

Müzeler, ziyaretçilerin yalnızca sergilerle değil aynı zamanda birbirleriyle de etkileşime geçtikleri sosyal mekanlardır. Müzelere ziyaretçiler, aileleriyle, arkadaşlarıyla veya turist ya da okul gruplarıyla beraber gelebilirler (Falk & Dierking, 1992). Bu sosyal grupların müze ziyaretinden beklentileri ve amaçlarının farklı olması ve gruplardaki her bireyin kendi içerisinde bir toplumsal role sahip olması müzelerin sosyal boyutunu oluşturmaktadır (Falk ve Dierking, 1992, akt, Yılmazsoy, 2005). Müze ortamındaki bu sosyal etkileşimler, kişiler arasındaki bağlantıyı kolaylaştırıp ziyaretçiler arasında diyalogu teşvik ettiği için kültür alışverişinin inşasına katkıda bulunmaktadır (Falk ve Dierking, 2012).

Bir müzenin fiziksel ortamı ise, ziyaretçi deneyimlerinin şekillenmesinde önemli bir rol oynar. Ziyaretçiler müzelerin mimarisi, kokusu, sesleri ve mekânın ziyaretçi üzerinde bırakmış olduğu his dahil olmak üzere fiziksel yönlerinden oldukça etkilenmektedir (Falk & Dierking, 1992). Bu bağlamda iyi tasarlanmış bir müze, gelen ziyaretçileri bir keşfetme yolculuğuna çıkartarak müzeye olan hayranlık ve bağlılık duygularını beslemektedir (Hooper-Greenhill, 2000). Aynı zamanda ziyaretçinin dikkati, sergilerin konumundan ve müzenin yöneliminden de büyük ölçüde etkilenmektedir (Falk ve Dierking, 1992). Çünkü ziyaretçi deneyimi yalnızca müze içerisinde gezdiği grupla ya da toplu hareket yoluyla değil, aynı zamanda sergilerin konumlandırılması ve mimarinin yönlendirmesi yoluyla da şekillenmektedir (Roppola, 2012).

Sonuç olarak müzeler ve ziyaretçileri arasındaki ilişki, fiziksel, sosyal ve kişisel boyutlarıyla birlikte çok yönlü bir ilişkiyi oluşturmaktadır. Falk ve Dierking (1992) bu durumu şöyle ifade etmektedir:

“Bir müze ziyareti aracılığıyla ziyaretçinin katıldığı her şey kişisel bağlamdan süzülür, sosyal bağlam tarafından aracılık edilir ve fiziksel bağlama dahil edilir.”

1.4.1. Kimlik

“İnsanın mekân duygusu, çevresiyle yakın bir etkileşim içinde olan benlik duygusuyla yakından ilişkilidir.”

(Hall, 1966)

Falk (2009), müzeler ve ziyaretçileri arasındaki karmaşık ilişkiyi anlayabilmek için bu ilişkinin kimlik perspektifinden incelenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Giddens (1991) kimliği tanımlarken sabit olmayan, akıcı, sürekli olarak müzakere edilen ve sosyal ve kültürel çevreyle etkileşime girerek inşa edilen bir kavram ifadelerini kullanmıştır. Goffman (1959) ise kimliğin, sahip olunup sonra sergilenecek maddi bir şey olmadığını, uygun, tutarlı ve iyi ifade edilmiş bir davranış modeli olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Erikson (1963) ayrıca kimliği, çocukluktan yetişkinliğe geçişte bireyin yaşamdaki amacını ve rolünü tanımlaması bakımından genç yetişkinler için üzerinde durulması gereken önemli bir konu olduğunu

vurgulamıştır. Bu bağlamda bir bireyin kimliğinin şekillenmesinde geçmiş ve gelecek arasındaki deneyimleri önemli olmaktadır.

Kidd (2002), kimlik oluşumunu tanımlarken üç tür kimliğin varlığından söz etmektedir. Bunlar, her kişiye özel olan bireysel kimlik, kişinin başkalarıyla olan etkileşimini ifade eden sosyal kimlik ve belirli bir etnik, kültürel veya politik gruba ait olma durumunu kapsayan kültürel kimliktir (Aksel, 2023). Özellikle müzeler bireysel, sosyal ve kültürel kimliklerin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Kimlik başkalarıyla şekillenen bir karşılaşma sürecinin ürünüdür ve birden fazla kimliğin etkileşim içerisine girmesiyle oluşur (Falk, 2009). Bu bağlamda müze ve ziyaretçi kimlikleri arasındaki ilişkinin araştırılarak ziyaretçi deneyimlerini nasıl etkilediği konusu önem arz etmektedir. Çünkü müzeler, ziyaretçilerin kendilerini ve dünyadaki yerlerini algılamalarını şekillendiren güçlü kimlik araçları olarak hizmet etmektedir. Özellikle koleksiyonları ve içerisinde barındırdığı eserleri sayesinde müzeler, gelen ziyaretçilere belirli kimlikleri yansıtan ve güçlendiren anlatılar sunmaktadır. Bu bağlamda çalışmada, ziyaretçi kimliği başlığı altında müzelerde ziyaretçi kimliklerine daha ayrıntılı olarak değinilmiştir.

1.4.2. Ziyaretçi Kimliği

Ziyaretçiler kimliklerini inşa etmek için müzelerle aktif olarak etkileşim içerisinde olurlar. Ziyaretçilerin davranışlarını ve ihtiyaçlarını tanımlamak ve onlara daha iyi bir hizmet sunmak için kimliklerini iyi analiz etmek önemli bir konudur. Bu bağlamda ziyaretçi kimliği hakkında yapılan çalışmalar, yıllardır mimarlar, psikologlar, sosyologlar ve küratörlerin ilgi odağı olmuştur. Ziyaretçilerin kimliği çok yönlüdür ve kültürel arka plan, sosyo-ekonomik statü ve kişisel deneyimlerden etkilenmektedir. Gelen ziyaretçinin müze ziyareti sırasında yaşadıkları deneyimlerden etkilenmesi sergiler, koleksiyonlar ve hatta yapılan müze araştırmaları vasıtasıyla olabilmektedir.

Ziyaretçi kimliğinin temel unsurlarından bir tanesini ziyaretçinin kültürel geçmişi oluşturmaktadır. Falk ve Dierking (2012) bu durumu müzeye gelen ziyaretçilerin yanlarında gelirken kültürel miraslarını, yetiştirilme tarzlarını, önyargılarını ve ilgilerini getirmeleri şeklinde ifade etmiştir. Bu bağlamda mimarlar

ve iç mimarlar açısından müzeye gelen ziyaretçinin farklılıklarının tanınması, ilgi alanlarının iyi analiz edilmesi çeşitli ilgi alanlarına ve bilgi düzeylerine hitap eden kapsayıcı mekanlar tasarlanması bakımından önem arz etmektedir.

Ziyaretçi kimliğini oluşturan bir diğer temel unsur ise ziyaretçinin kişisel deneyimleridir. Müzeye gelen her ziyaretçi içeri anıları, bakış açıları ve duygularıyla beraber girer. Simon (2010) bu kişisel deneyimlerinin benimsenmesinin ziyaretçiler arasında aidiyet ve sahiplenme duygusunu geliştirebileceğini ifade etmiştir. Müze tasarımcıları bu bağlamda bu anlayışı bir tasarım girdisi olarak kabul etmeli ve gelen her ziyaretçinin kendi deneyimlerini yorumlamasına imkân veren etkileşimli mekanlar tasarlayarak genel müze deneyimini zenginleştirmelidir.

Müze bağlamında ziyaretçi kimliğini oluşturan sosyo-ekonomik faktörlerde üzerinde durulması gereken önemli bir konudur. Serrell (1996) ekonomik eşitsizliklerin kültürel kurumlara erişimde aksaklıklara sebep olmasına ve bu durumun da ziyaretçinin müze kurumlarıyla ilişkisine olumsuz anlamda yansıtacağına değinmektedir. Bu bağlamda müze tasarımcıları bu gibi durumları da göz önünde bulundurarak toplumun tüm üyeleri için tasarımlarında kapsayıcılığı ve erişebilirliğe yer vermelidir.

Çağdaş müze tasarımlarında teknoloji konusu da ziyaretçi kimliğinin önemli bir parçası haline gelmiştir. Sergilerde kullanılan dijital uygulamalar ziyaretçilerin etkileşimine imkân tanımaktadır. Müze tasarımcıları gelişen teknolojiyi tasarımlarına entegre ederek ziyaretçilerin bu etkileşimlerini geliştirmelerine yardımcı olmalıdır.

Ziyaretçi kimliği müze ziyaretçi ilişkilerinin dinamik bir yönüdür ve müze tasarımcıları açısından üzerinde durulması gereken konuların başında gelmektedir. Ziyaretçi kimliğine etki eden kültürel geçmiş, kişisel deneyimler, sosyo-ekonomik durumlar ve teknolojik gelişmeler tasarımcılar tarafından teker teker ele alınmalı ve bu yaklaşımla ziyaretçilerin farklı ihtiyaçlarına ve ilgilerine en uygun mekân tasarımı yapılmalıdır.

1.4.3. Müzelerde Ziyaretçi Deneyimleri

Müzeler, ziyaretçileri kabul edilmelerine izin verilen yabancılar, misafirler ya da müzenin hizmet vermekle sorumlu olduğu müşteriler olarak görmektedir (Doering, 1999). Ziyaretçiler de müzeleri eserlerin, çevrenin ve kendilerinin birbiriyle etkileşim içerisine girdiği mekanlar olarak değerlendirmektedir (Hennes, 2002). Bu bağlamda ziyaretçi deneyimi, bireyin yakın çevresiyle etkileşime geçmesine sebep olan faaliyetler bütünü olarak tanımlanmaktadır (Hennes, 2002). Müze ve ziyaretçi arasındaki ilk karşılaşmayı müze başlatmış olsa da deneyim, ziyaretçinin kendi ilgi ve merakına göre şekillenmektedir (Hennes, 2002, akt., Yılmazsoy, 2005).

McManus (1996) her ziyaretçinin, ziyaret sırasında sosyal rolünü tanımlayan durumun ziyaretçinin beklentisi ve motivasyonu olduğunu belirtmiştir. Müze ziyaretleri esnasında kendileri hakkında düşünen ziyaretçiler kendi kimliklerini keşfetme yoluna girerler (Aksel, 2023). Bu kimlik de müzeye gelen ziyaretçinin ziyaret motivasyonunu belirlemektedir (Aksel, 2023).

Ziyaretçilere, öğrenme, düşünme, eğlenme ve dinlenme imkânı sunan müzeler, tasarımları açısından bakıldığında da ziyaretçi deneyiminin şekillendirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Müzelerde, sergilerin fiziksel düzeni, ziyaretçilerin etkili bir şekilde yönlendirilmesi ve daha sonra karışılacaklarına hazırlıklı olmaları müze içerisindeki dikkatlerini etkilemektedir (Falk ve Dierking, 2000). Aynı zamanda Bitgood (1996), müze içerisinde doğru ve anlaşılır grafik tasarım öğelerine yer verilmesinin ziyaretçi deneyimini olumlu anlamda etkilediğini ifade etmiştir. Falk (2009) ise ziyaretçi deneyiminin olumlu anlamda gelişmesi için müzede eserler aracılığıyla sunulan bilginin pasif olarak alınmasındansa diyalog kurarak ve düşünmeyi geliştirerek ziyaretçiye aktarılmasının önemini vurgulamış ve ziyaretçiye özgür seçimli bir öğrenme modeli önermiştir.

Ziyaretçiler arasında geliştirilen diyalog, etkileşimin düzeyi, ziyaretçilerin ve sergilenenlerin özellikleri gibi faktörlere bağlı olduğundan her ziyaretçide farklılık gösterecek ve ziyaretçinin izlediği dolaşım yolları da farklı olacaktır (Yılmazsoy, 2005). Bu bağlamda müzelerde dolaşım konusu ziyaretçi deneyimi açısından bakıldığında başlıca ele alınması gereken önemli bir konudur.

1.4.3.1. Müze ve Dolaşım İlişkisi

Müzeler ve dolaşım arasındaki ilişki, ziyaretçi deneyimini ve mekânsal organizasyonu şekillendiren önemli bir konudur. Müzeye ilk kez gelen ziyaretçi yönlendirme ve yön bilgisi eksikliği sebebiyle yolunu kaybedebilir (Klein, 1993). Bu durum da ziyaretçinin galerileri ve sergileri gözden kaçırmaya sebep olarak ziyaret deneyimini olumsuz etkilemektedir. Bu bağlamda müze mimarisi dolaşım hareketleri açısından önemli bir kriterdir. Tzortzi (2015) mimarlığın ziyaretçi dolaşımı üzerindeki etkisinin, galeri, eser ve ziyaretçiler arasındaki mekânsal ilişkileri düzenleyerek hem tüm binaların genel işlevlerini hem de müzenin eser sergilemeye yönelik işlevini şekillendirdiğini ifade etmiştir.

Müzelerde kullanılan bilgilendirici işaretler ve yönlendirici haritalar da yön bulma kolaylığını arttırarak ziyaretçilerin müze içerisinde gezinme deneyimini geliştirmektedir (Bourdeau ve Chebat, 2003). Aynı zamanda sergi mekanları arasındaki kesintisiz geçişleri kolaylaştıran bu uygulamalar ziyaretçi dolaşımı açısından önemli bir rol oynamaktadır. Doğru müze dolaşım tasarımı yalnızca hareketi kolaylaştırmakla kalmayıp, aynı zamanda ziyaretçiler arasındaki sosyal ilişkileri şekillendirerek müzede karşılaşmaları teşvik etmektedir (Whyte, 1980). Bu durum aynı zamanda sergi mekanlarıyla ziyaretçi arasındaki diyalogu kuvvetlendirmek açısından da önemlidir.

Dolaşım, hem ziyaretçinin ortamın genel temsilini oluşturmasına katkı sağlar hem de bir yere gitmek için kurduğu karar verme sürecini etkiler (Yılmazsoy, 2005). Müzelerdeki kafa karışıklığının kötü düşünülmüş sistemlerden kaynaklandığını ifade eden Robillard (1982), ziyaretçinin müze deneyimi esnasında labirentteymiş hissine kapılmadan ve rahatsız edilmeden kolay bir şekilde ilerlemesi gerektiğini vurgulamaktadır. Müzenin kontrollü bir dolaşım sistemine sahip olması, bölümlerdeki her bir eserin düzenli ve sistematik bir şekilde görülmesine imkân tanımaktadır (Robillard, 1982). Ayrıca dolaşım sisteminin biçimi ve boyutları ziyaretçinin hareketlerine uygun olmalıdır.

Müzelerdeki başarılı dolaşım tasarımı, müze içerisinde doğru bir şekilde gezinilmesine olanak sağladığı için ziyaretçi memnuniyetiyle doğrudan bir ilişki

içerisindedir (Martin ve O'reilly, 1989). Aynı zamanda ziyaretçi memnuniyetinin tespiti, ziyaretçilerin algı ve davranışlarında olumlu bir değişiklik gözlemlenebiliyorsa memnuniyet düzeylerinin yüksek olduğu varsayılarak yapılabilir (Weill, 2003, akt., Aksel, 2023).

1.4.3.2. Ziyaretçi ve Dolaşım İlişkisi

Ziyaretçilerin müzelerdeki dolaşıma yönelik bakış açıları, mimari tasarımın önemli bir parçasını oluşturur ve ziyaretçi deneyimini önemli ölçüde etkiler. Dolaşım yolları, ziyaretçilere müze deneyimi boyunca eşlik ederek sergilenen eserler hakkındaki anlayışlarını ve yorumlarını şekillendirmektedir. Bu bağlamda dolaşım yollarının kurgusu ziyaretçinin sergilenen eserleri yanlış yorumlamasına sebep olabileceği gibi, unutulmaz ve sürükleyici müze deneyimine de katkıda bulunabilir. Dolayısıyla yanlış yapılan bir dolaşım kurgusunun ve tasarımının olumsuz etkileri, dolaşım tasarımını müze mimarisinde göz ardı edilmemesi gereken bir tasarım kriteri haline getirmiştir (Karataş Güler, 2023).

Dolaşım yollarının stratejik kurgusu, ziyaretçinin görüş hatlarını netleştirmektedir. Bu kurgular aynı zamanda müzenin farklı bölümlerindeki sergilerle görsel bağlantılar kurarak ziyaretçileri daha fazlasını görmeye teşvik etmektedir (Falk ve Dierking, 2012). Buna ek olarak grafik efektlerin kullanımı, mekân içerisinde mimari farklılaşmalar, yön bulma haritalarının oluşturulması da ziyaretçinin dolaşım deneyimini etkileyen unsurlardır (Karataş Güler, 2023).

Bunlara ek olarak ziyaretçilerin dolaşıma ilişkin bakış açıları sadece mimari tasarımla ilişkilendirilmemeli aynı zamanda kültürel geçmiş, yaş, cinsiyet ve bireysel tercihler gibi faktörlere de bağlı olarak değişebileceği kabul edilmelidir. Örneğin çocukların ve gençlerin sergiler arasındaki dolaşımı daha spontane ve hızlı ilerlerken yaşlı ziyaretçiler sergiler üzerinde düşünmeye daha fazla zaman ayırdıkları için yavaş tempoda bir dolaşım hareketi sergilemektedir (Falk ve Dierking, 2012). Farklı yaş gruplarının farklı ihtiyaçları olacağını belirten Serrell (1997), bu durumun sergilerde gezinme sürelerini etkilediğini ifade etmiştir. Ayrıca Hooper-Greenhill'e (2000) göre, cinsiyete dayalı müze deneyiminde farklılıklar görüldüğü tespit edilmiş, sergilerin

erkeksi ya da kadınsı olarak algılanmasına karşı, ziyaretçilerin seçimlerinde ve dolaşım hareketlerinde farklılaşmalar olduğu tespit edilmiştir.

Bireysel tercihlerin de ziyaretçi dolaşım modellerinin şekillenmesinde önemli bir rol oynadığı belirten Falk ve Dierking (2000), yapılan araştırmalarda sergilere katılımın ve ilginin belirlenmesinde ziyaretçinin kişisel ilgisi, sergi hakkındaki ön bilgisi ve ziyaret motivasyonlarının da etkili olduğunu vurgulamışlardır. Bu bağlamda resim ve heykel alanında ilgisi olan bir ziyaretçinin bu alanla ilgili yapılan sergilerde daha fazla vakit geçirmesi beklenirken, tarihle ilgilenen ziyaretçilerin bu alana yer verilen sergilerde daha fazla vakit geçirmesi ve daha detaylı dolaşması öngörülmektedir.

Ziyaretçilerin bireysel tercihleri harici genel alışkanlıkları da müzelerdeki dolaşım davranışını etkileyen bir diğer konudur (Bourdeau ve Chebat, 2001). Ziyaretçinin bir galeriye ilk girdiğinde genellikle sağ tarafa yöneldiğini belirten Melton (1988), müzelerde belirgin olarak görülen bu durumun ziyaretçi davranışı literatüründe sağa yönelim olarak anıldığını ifade etmektedir (Melton, 1988, akt., Yılmazsoy, 2005). Buna ek olarak ziyaretçilerin galeriler arasındaki geçişlerinde en kısa mesafeyi tercih etmeleri de bir diğer genel alışkanlıktır (Melton, 1988). Ayrıca ziyaretçiler genel olarak müze deneyimi sırasında düz bir çizgi şeklinde yürüme eğiliminde olduğu görülmüş (Bitgood, 1996) ve bir ziyaretçi bir sergiyi ya da galeriyi geçtikten sonra geri dönme olasılığının düşük olduğu tespit edilmiştir (Boudeau ve Chebat, 2001).

Ziyaretçi ve dolaşım ilişkileri açısından tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda müze dolaşım tasarımında ziyaretçi kitlesinin farklı ihtiyaç ve beklentilerinin iyi analiz edilmesiyle birlikte ziyaretçinin müze deneyimi sonrası geri bildirimlerine dayalı olarak revizelerin yapılması önemli bir konudur (Falk ve Dierking, 2012). Müze tasarımcıları bu bağlamda dolaşım tasarımında ziyaretçi deneyimine öncelik verecek uygulamalara gitmeli ve müze sergilerinin anlaşılmasında birincil rol oynadığının bilincinde olmalıdır. Bu tutum, müzelerin genel başarısına da önemli ölçüde katkıda bulunacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

ALAN ÇALIŞMASI

Bu bölümde çalışmada kullanılan yöntemler detaylı olarak açıklanmıştır. Sonrasında araştırmada alan çalışması yapılan Arter Çağdaş Sanat Müzesi hakkında bilgi verilerek planlarda ve kesitlerde sirkülasyon alanları grafiklerle analiz edilmiştir. Mevcut sirkülasyon tasarımının kullanıcı memnuniyeti üzerindeki etkisini ölçmek için müzeye gelen ziyaretçilerle anket çalışması yapılmış ve bulgulara yer verilmiştir. Elde edilen veriler yorumlanarak tartışma, sonuç ve öneriler kısmında sunulmuştur.

2.1. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırma kapsamında literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde müze dolaşım davranışlarını etkileyen unsurlar arasında ziyaretçilerin yaşları, cinsiyetleri, kültürel geçmişleri, sosyo-ekonomik durumları ve bireysel tercihlerinin etkili olduğu varsayılmaktadır (Serrell, 1997; Hooper-Greenhil, 2000; Falk ve Dierking, 1992). Buna ek olarak müze mimarisi, sergi mekanlarının yerleşim kurgusu, yönlendirmeye yardımcı olarak grafik tasarım öğelerinin kullanılması, aydınlatma tasarımları ve yönlendirici haritaların kullanılması da ziyaretçilerin dolaşım davranışını etkileyen diğer unsurlardır (Boudeau ve Chebat, 2003; Tzortzi, 2015). Bu bağlamda araştırmaya yön vermek için geliştirilen hipotezler aşağıda sunulmuştur;

H1: Ziyaretçilerin cinsiyetlerine göre müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmeleri arasında anlamlı farklılık vardır.

H2: Ziyaretçilerin yaş aralığına göre müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmeleri arasında anlamlı farklılık vardır.

H3: Ziyaretçilerin meslek ve gelir durumlarına göre müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmeleri arasında anlamlı farklılık vardır.

H4: Ziyaretçilerin eğitim durumlarına göre müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmeleri arasında anlamlı farklılık vardır.

H5: Ziyaretçilerin müzenin bulunduğu ilde ikamet etme durumuna göre müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmeleri arasında anlamlı farklılık vardır.

H6: Müzeye ilk kez gelme durumuna göre ziyaretçinin müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmeleri arasında anlamlı farklılık vardır.

H7: Müze içerisinde geçirilen zamana bağlı olarak ziyaretçinin müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmeleri arasında anlamlı farklılık vardır.

H8: Ziyaretçinin genel olarak müzeleri ziyaret etme sıklığına göre müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmeleri arasında anlamlı farklılık vardır.

H9: Ziyaretçinin müzeye nasıl geldiğine göre müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmeleri arasında anlamlı farklılık vardır.

2.2. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Araştırma konusuna yönelik yapılan literatür taraması sonucunda müzelerde dolaşım tasarımı ve ziyaretçi ilişkileri konusu değerlendirilmiş ve zamanla değişen plan tipolojilerinin müzelerdeki sirkülasyon tasarımına yansımaları tespit edilmiştir. Müzelerde farklılaşan bu tipolojiler, ziyaretçi memnuniyeti açısından değerlendirilmesi gereken yeni bir konuyu gündeme getirmiştir. Bu bağlamda tez çalışması kapsamında, çağdaş müzelerde değişen plan tipolojilerine ve ziyaretçinin müze dolaşım davranışlarına yansımaları, kullanıcı memnuniyetinin değerlendirilmesi ve eksikliklere karşı çözümler üretilmesi hedeflenmiştir.

Araştırma kapsamında çalışma alanı, 2019 yılında inşa edilmiş olması, geleneksel müze tipolojilerinin aksine dolaşım tasarımı anlamında daha karışık bir kurguya sahip olması, bulunduğu konum sebebiyle daha çeşitli ziyaretçi profiline ulaşabilmesi gibi gerekçelerle İstanbul'da bulunan Arter Çağdaş Sanat Müzesi olarak seçilmiştir. Bu bağlamda müzede yapılan alan ve anket çalışması Arter Çağdaş Sanat Müzesi'yle sınırlandırılmıştır. Bulgular bu durum dikkate alınarak yorumlanmıştır. Ayrıca ziyaretçi davranış literatüründe çocukların müze ortamlarındaki tutum ve davranışları farklılık gösterdiği için (Cohen, 1996; Falk, 1991; Matthew, 1996)

çocuklar çalışmanın dışında tutulmuştur. Bu nedenle çalışmanın örneklemini müzenin 18 yaş ve üzeri ziyaretçileri oluşturmaktadır.

2.3. Araştırmanın Yöntemi

Bu bölümde araştırmanın yöntemine, veri toplama araçlarına, evren ve örneklem seçimine ve veri analiz yöntemine detaylı olarak yer verilmiştir.

2.3.1. Veri Toplama Yöntemi

Araştırma konusuyla ilgili olarak öncelikle kapsamlı bir literatür taraması yapılmış ve konuyla alakalı yazılan yerli ve yabancı makalelerden, tezlerden, kitaplardan, dergilerden, yapılan sempozyum çalışmalarından, seminerlerden yararlanılmıştır.

Alan çalışmasının ilk kısmında planlarda ve kesitlerde sirkülasyon alanları üzerine bir analiz yapılmıştır. Bu analizi yaparken de Canbakal Ataoğlu'nun (2009), Clark ve Pause (2005) tarafından geliştirilen sentaktik analiz yöntemini yeniden yorumlayarak geliştirdiği analiz yöntemi kullanılmıştır (Şekil 2.1.). Clark ve Pause (2005) sentaktik analiz yöntemini, çeşitli dönemlerin yapılarını, kütle, strüktür, doğal ışık, tekrarlanan birimler, planın kesite oranı, simetri ve denge, geometri, sirkülasyon, birimin bütüne oranı, parça, hiyerarşi, ekleme ve çıkarmalar gibi başlıklar altında incelemek için geliştirmişlerdir.

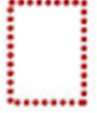

Toplam 18.000 metrekarelik kapalı alanı olan Arter binası, sergileme fonksiyonu odaklı tasarlanmış altı galeri ve bir terasla yaklaşık 5.000 metrekarelik bir sergileme hacmine sahiptir. Bu bağlamda sirkülasyon alanlarının kat planlarındaki sürekliliği analizinde, tez çalışması kapsamında çağdaş müzelerde sergileme alanları, sirkülasyon tasarımı ve ziyaretçi dolaşım hareketlerini ilgilendirdiği için, ziyaretçilerin girebildiği sergileme mekanlarının bulunduğu katlardan zemin ve birinci kat seçilmiştir. Anket çalışmasının yapıldığı tarihlerde (20 Temmuz 2023 – 27 Temmuz 2023) Arter'de 5 farklı sergi yer almaktadır. Bu sergiler aşağıdaki gibidir:

- Elina Brotherus / Large De Vue
- Eva Kotatkova / Bir Balıkmişim Bacakları Olan

- Nuri Kuzucan / Pasaj
- Sarkis / Sonsuz
- Cengiz Çekil / Bugün de Yaşıyorum

Arter de bulunan bu 5 ayrı sergi, (-1) bodrum kat, zemin kat (alt), 1. kat (üst zemin kat), 2., 3. ve 4. katlar olmak üzere 6 kata dağılmıştır. Canbakal Ataoğlu'nun (2009) geliştirmiş olduğu sentaktik analiz yönteminde sirkülasyon alanı okumaları ana girişin yer aldığı zemin kat üzerinden ilerlediği için plan okumasında Arter binasının zemin katı (alt) değerlendirmeye alınmıştır. Bu yöntemle yapının sirkülasyon alanları aşağıda verilen başlıklar altında grafiklerle analiz edilmiştir (Şekil 2.1.):

- Sirkülasyon alanı geometrisi
- Sirkülasyon alanının kat planlarında sürekliliği
- Sirkülasyon çekirdekleri konumlanması
- Sirkülasyon şeması
- Sirkülasyon rotası
- Giriş-sirkülasyon ilişkisi
- Giriş alanında yönlenme
- Zemin katta sirkülasyonun çevreyle ilişkisi
- Sirkülasyon mekânında süreklilik
- Kesitte süreklilik
- Sirkülasyonla bina içi ve dışı arasında gelişen ilişkiler (kesitte)
- Atriumlarda mekanlar arası ilişkiler (kesitte)

Planda Sirkülasyon Alanı	Sirkülasyon Şeması
 Merdiven, rampa, asansör sirkülasyon çekirdekleri Sirkülasyon alanları, hol, galeri, atrium, koridor Atrium, galeri boşlukları	 Sirkülasyon Rotası
Giriş Sirkülasyon İlişkisi	Giriş Alanında Yönlendirme
 Sirkülasyon alanına açılan tanımsız giriş alanı Tanımlı giriş alanı	 Doğrusal alternatifsiz Çok yönlü alternatifli
Sirkülasyon Çevre İlişkisi (Planda)	Kesitte Süreklilik
 Sirkülasyon alanı dışı açık çevreyle ilişkili Sirkülasyon alanı içe kapalı çevreyle ilişkisiz	
Sirkülasyonla Bina İçi ve Dışı Arasında Gelişen İlişkiler (Kesitte)	Atriumlarda Mekanlar Arası İlişkiler
 Sirkülasyon alanı şeffaf-dışa açık çevreyle ilişkili Sirkülasyon alanı içe dönük-dışa kapalı çevreyle ilişkisiz	 Koridor çözümler Sistematik atrium çözümleri

Şekil 2.1. Sirkülasyon alanı analiz kriterleri lejantı (Canbakal Ataoğlu, 2009).

Alan çalışmasının ikinci kısmında literatür kapsamında incelen kaynaklar sonucunda 39 sorudan oluşan bir anket formu hazırlanmıştır (Yılmazsoy, 2005; Falk ve Dierking, 2012; Tuğral, 2021). Veri toplama aracı olarak hazırlanan anket formunda ziyaretçilerin demografik özelliklerini ve müzeye ilişkin genel değerlendirilmelerini ölçmek amacıyla sorular sorulduktan sonra anketin ikinci bölümünde ziyaretçilerin müzenin mimari ve sirkülasyon özelliklerine ilişkin değerlendirmelerini ölçmek amacıyla 5’li Likert ölçeği kullanılmıştır (Ek-1). Katılımcılar bu ölçekle derecelendirilmiş puan modeline göre, ankette yer alan maddelere yönelik tepkisini belirtirken aynı zamanda derecesini de ifade etmektedir. Ölçeğin sonucunda oluşturulan puan, bu derecelendirmelerden elde edilen puan toplamlarından oluşmaktadır. Yapılan çalışmada insan tutumlarına göre bir veri elde edilmesi amaçlandığı için Likert ölçek kullanılmıştır.

Araştırma hipotezlerinde bağımsız değişkenleri; yaş, cinsiyet, meslek ve gelir durumu, eğitim, ikamet durumu gibi sosyo-demografik etmenlerin yanı sıra müzeye ilk kez gelme durumu, müzeye nasıl geldiği, müzede geçirilen zaman ve genel olarak müzeleri ziyaret etme sıklığı gibi etmenlerde oluşturmaktadır. Bağımlı değişkenleri ise, müze yapısındaki dolaşıma yönelik iç mekân tasarımı oluşturmaktadır. Bu kapsamda ziyaretçi dolaşım tasarımı arasındaki ilişkiyi değerlendirebilmek ve müze yapısındaki mevcut tasarıma yönelik ziyaretçilerin tutumlarını ölçebilmek için kapalı uçlu psikometrik ölçek ile değerlendirme yapılmıştır. Ayrıca anket çalışmasında ziyaretçilerin müze hakkındaki yorumlarını öğrenebilmek amacıyla açık uçlu sorularda yöneltmiştir.

Anket çalışması müzenin kapalı olduğu pazartesi günleri hariç 20 Temmuz 2023 – 27 Temmuz 2023 tarihlerinde ve 11.00 – 19.00 saatleri arasında gerçekleştirilmiştir. Ankete 363 kişi katılım sağlamıştır ve anketler ziyaretçiye bilgi verildikten sonra yüz yüze yapılmıştır. Her anket çalışması ziyaretçi müze deneyimini tamamladıktan sonra gerçekleştirilmiştir ve sonuçları etkilememesi için ziyaretçiye müzeye girmeden önce anket hakkında bilgi verilmemiştir.

2.3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmada anket çalışması için İstanbul'da bulunan Arter Çağdaş Sanat Müzesi'ne gelen ziyaretçiler arasından basit rastlantısal metotla 363 kişilik örneklem belirlenmiştir. Ziyaretçi davranış literatüründe çocukların müzelerdeki tutum ve davranışları farklılık gösterdiği için (Cohen, 1996; Falk, 1991; Matthew, 1996) 18 yaş altındaki ziyaretçiler belirlenen bu örneklemin dışında tutulmuştur.

2.3.3. Veri Analiz Yöntemi

Araştırmada toplanan anket verileri SPSS Statistics 25.0 programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Araştırmada, ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik testleri yapılmıştır. Elde edilen veriler, sonuç ve öneriler kısmında yorumlanmıştır.

2.4. Arter Çağdaş Sanat Müzesi

2.4.1. Arter Tarihi

Arter, ilk olarak 2010 yılında İstiklal Caddesi üzerinde Meymenet Han olarak da bilinen bir apartman binasında faaliyetlerine başlamıştır (Şekil 2.2.). Bu bina, 2010-2018 yılları arasında Vehbi Koç Vakfı (VKV) tarafından Türkiye’de çağdaş sanatı desteklemek amacıyla kurulan bir proje olarak, 35 sergiye, panellere ve video gösterimlerine ev sahipliği yapmıştır (Utkan Özden, 2020). Arter’de kültür-sanat faaliyetleri devam ederken Vakfın bir yandan da müze kurma çalışmaları gündeme gelmektedir.

Şekil 2.2. Arter binası (Url-13).

Şekil 2.3. Arter'in Meşher'e dönüşümü (Url-14).

Arter, Eylül 2019 yılında Grimshaw Mimarlık tarafından tasarlanan Dolapdere konumundaki yeni binasına geçerken, İstiklal Caddesi üzerindeki binasının faaliyetlerine bir süre ara vermiştir (Özdoğan Türkyılmaz, 2022). 2019 yılından itibaren Meymenet Han binası geçirdiği tadilatlarla “sergi mekânı” anlamına gelen “Meşher” adıyla VKV’ye bağlı proje ve sergileme alanı olarak faaliyetlerini kaldığı yerden devam ettirmektedir (Şekil 2.3.).

2.4.2. Arter Çağdaş Sanat Müzesi Mimarisi

2019 yılına kadar Meymenet Han binasında faaliyetlerine devam eden Arter'in yeni binasına taşınması için Vehbi Koç Vakfı tarafından uluslararası bir mimari tasarım yarışması açılmıştır (Topbaş, 2019). 2013 yılında ilan edilen bu yarışmanın kazananı İngiliz mimarlık ofisi Grimshaw Mimarlık olmuştur. 2015 yılında inşaatına başlanan Arter binası 2019 yılında tamamlanarak çağdaş sanat müzesi olarak hizmet vermeye başlamıştır (Şekil 2.4.).

Şekil 2.4. Grimshaw Mimarlık tarafından tasarlanan Arter binası (Url-15).

İstanbul, Beyoğlu ilçesine bağlı Dolapdere semtinde yer alan yeni Arter binası Taksim meydanına yakın mesafededir. Dolapdere konum olarak Taksim, Pangaltı, Kurtuluş ve Kasımpaşa semtleriyle çevrilidir. Semt genel olarak geleneksel mimari özellikli konutlardan ve dükkanlardan oluşmaktadır ve günümüzde bu yapılar oldukça kötü durumdadır (Kömez Dağlıoğlu ve Şahin, 2023). Bölgenin son dönemde yoğun göç alması sebebiyle nüfus profili değişmiş (Akalin, 2003) ve farklı etnik gruplardan insanların bir arada yaşadığı bir semt haline gelmiştir (Kömez Dağlıoğlu ve Şahin, 2023). Dolapdere semti, bakımsız binaları, yetersiz altyapı sorunu, yoksulluk problemleri ve uyuşturucu satıcıları gibi nedenlerden dolayı ziyaretçiler ve bölge sakinleri açısından tehlikeli bir semt olarak değerlendirilmektedir (Baltacı ve Karataş 2001, akt., Kömez Dağlıoğlu ve Şahin, 2023).

Ancak son dönemde semt, yapılan örnek çalışmalar ile birlikte hızlı bir dönüşüme uğramaya başlamıştır. Yapılan bu çalışmalar Dolapdere'nin uğrak bir semt haline gelmesine imkân tanımış ve bu durumda genel olarak bölgede artan kültür sanat faaliyetlerinden kaynaklanmıştır. Özellikle Irmak Caddesi üzerinde yan yana açılan sanat mekanları, semtin ticari anlamda hareketliliğini de artırmıştır (Ergün, 2022). Dolapdere Evliyagil, Pilevneli Galeri, Dirimart gibi pek çok sanat mekânı semtin dönüşümüne katkı sağlamaktadır. Bu dönüşüme katkı sağlayan yapılardan bir tanesi olan Arter Çağdaş Sanat Müzesi, tasarımcı ekip tarafından bu kurgu üzerine konumlandırılmış ve bulunduğu çevreyle güçlü ilişkiler kurmasına olanak tanıyan sanatsal bir buluşma noktası olması hedeflenmiştir. Çağdaş ile geleneksel, eski ile yeni ve kamusal alanla özel alanın kesişimi olan Arter binası Dolapdere semtinin ana caddesi olan Irmak Caddesi üzerinde yer almaktadır (Şekil 2.5.).

Şekil 2.5. Irmak Caddesi aksı, Dolapdere Evliyagil, Pilevneli Galeri, Dirimart ve Arter'in kent dokusuyla ilişkisi.

Irmak Caddesi yaşadığı bu dönüşümle beraber şehrin içerisinde heterojen bir kentsel doku haline gelmiştir. Grimshaw Mimarlık tarafından açıklık ve akışkanlık temaları üzerinden şekillenmesi hedeflenerek tasarlanan Arter binasının ön ana giriş cephesi dönüşüm içerisinde olan Irmak Caddesi'ne bakarken arka cephesi semtin kötü durumdaki konutlarına ve dükkanlarına bakmaktadır (Şekil 2.6.) (Kömez Dağlıoğlu ve Şahin, 2023).

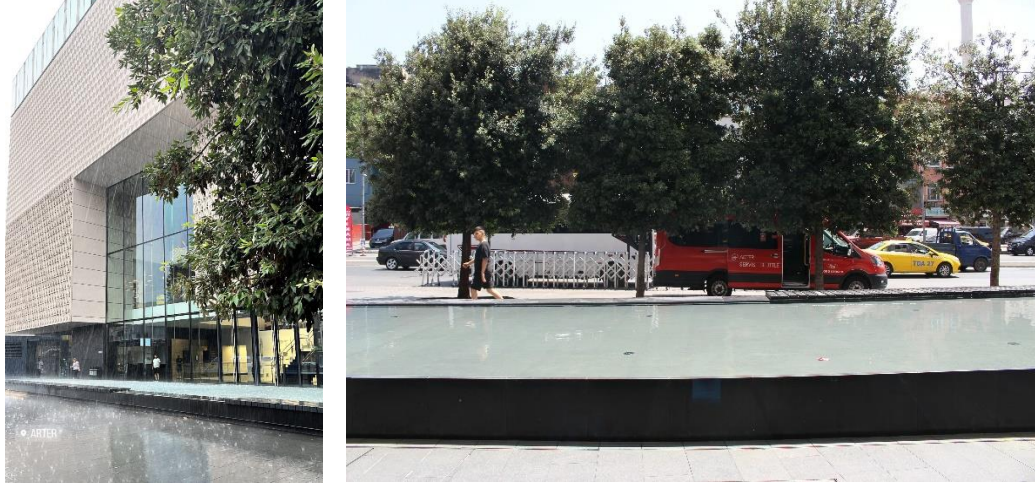

Şekil 2.6. Arter binasının arka cephesinden Irmak Caddesi'ne bakış (Url-16).

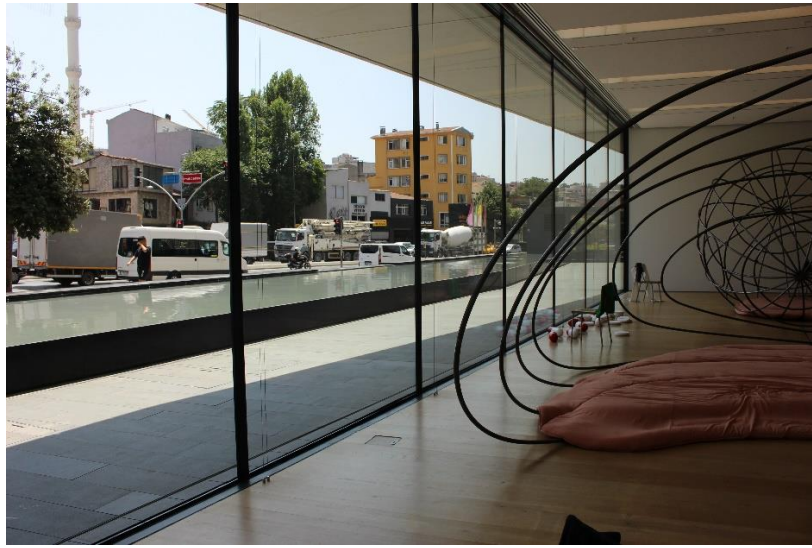
18.000m²'lik kapalı kullanım alanına sahip Arter binası, yer altında 7 ve yer üstünde 7 olmak üzere toplam 15 kattan oluşmaktadır. Bina genel formuyla çevresiyle tezat bir yaklaşım oluştururken Grimshaw Mimarlık ekibi binanın bu görünümünün aksine Arter'e gelen ziyaretçilerin şehirden kopmadan sanatsal ve mekânsal deneyimler yaşamalarını hedeflemiştir (Kömez Dağlıoğlu ve Şahin, 2023). Bu bağlamda bina, açık / kapalı alanlarıyla ve şeffaf tasarımıyla kent içerisinde uyarlanabilir ve akışkan bir görünüm elde ederken aynı zamanda keskin sınırlarıyla da kendini bulunduğu çevre içerisinde ayırtmaktadır.

Binanın giriş / zemin kat cephesi ve galeri boşluğuna bakan kısmı camlarla kaplanarak şeffaflık ilkesiyle birlikte kamusal alanda ziyaretçiyle etkileşime geçmeye olanak tanımaktadır. Ayrıca yine binanın giriş cephesinde bulunan dekoratif havuz platformu ve oturma alanları da bu etkileşime katkı sağlamaktadır (Şekil 2.7.). Binanın önündeki bu alan canlı kamusal bir meydana dönüştürülebilecek önemli bir tasarım öğesidir. Sadece ziyaretçilerin kullanımına açık olarak tasarlanmayan bu havuz önünde bulunan oturma banklarıyla da yoldan geçenlerin oturup dinlenmesine imkân tanıyarak bu canlılığa katkı sağlamaktadır. Arter'in zemin katta bulunan galerisinin bu

meydana bakması ve şeffaf camlarla kaplanması ziyaretçi, sergi ve yapı arasında binayı sokağa açarak bir etkileşim yaratmaktadır (Şekil 2.8.).

Şekil 2.7. Arter binasının önünde yer alan havuz ve oturma bankları (Kişisel arşiv, 2023).

Şekil 2.8. Zemin katta yer alan galeriden Irmak Caddesi'ne bakış (Kişisel arşiv, 2023).

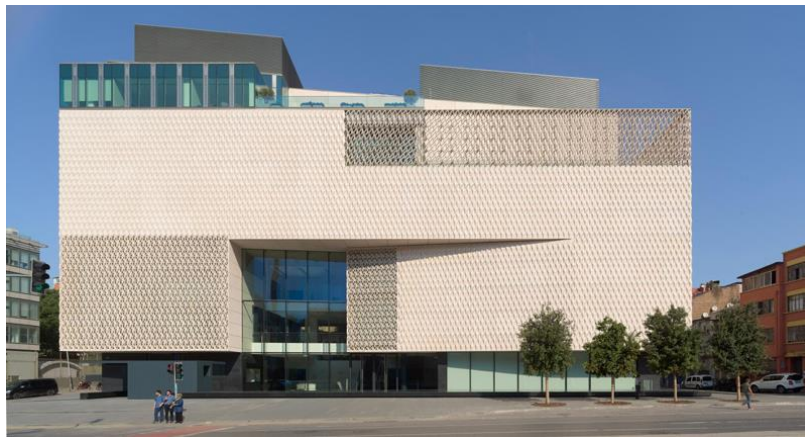
Farklı insanların bir araya geldiği bu kamusal alan, Dolapdere semtinin yoğunluğu ve kamusal alanlarının azlığı göz önünde bulundurulduğunda semtte bir duraklama alanı oluşturması açısından önemli bir tasarım kararıdır. Binanın ön cephesindeki bu şeffaf kabulleniş Dolapdere semtinin kötü durumdaki konutlarına bakan arka cephesinde tam tersi bir durum oluşturmaktadır. İçeride yer alan kafe alanının devamı olarak tasarlanan arka cephedeki açık oturma alanı bina çevresine yerleştirilen çalı ve çitlerle Arter'i kentsel dokudan ayıştırmaktadır (Şekil 2.9.).

Şekil 2.9. Arka cephede konumlandırılan kafenin dış mekanla olan ilişkisi (Kişisel arşiv, 2023).

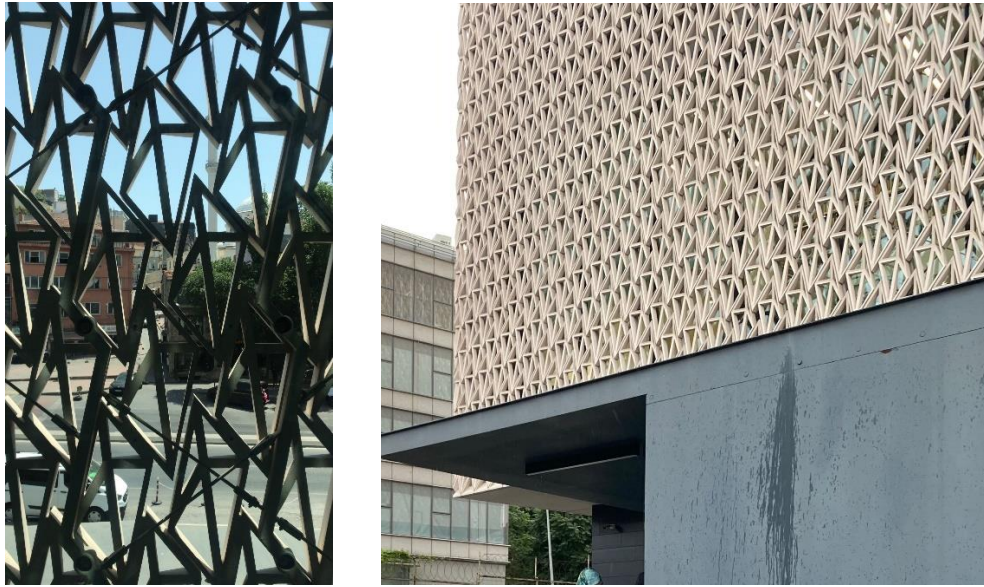
Bu bağlamda Arter'in ön cephesinde peyzajla oluşturulan sınır kamusal alanla etkileşime girmeye müsaade ederken arka cephesindeki sınır binayı bulunduğu yerden tamamen ayırma işlevi görmektedir (Kömez Dağlıoğlu ve Şahin, 2023).

Arter binasının ana program öğelerinin yer aldığı üst bloğu zemin katın aksine parçalı, beyaz, prizmatik ve kapalı görüntüsüyle kentle tam tersi bir etki oluşturmaktadır. Arter'in dış cephesinde oluşturulan parçalı görünüm, dışarıdan doğrudan algılanabilmekte ve bina hacminin iç mekandaki deneyimlerini de etkilemektedir. Binada terasın bulunduğu katın cephede gerilemesi ve arka cephede yapı bloğunun artmasıyla ön cephenin boyutunun komşu binalarla uyum sağlaması hedeflenmiştir (Şekil 2.10.) (Kömez Dağlıoğlu ve Şahin, 2023).

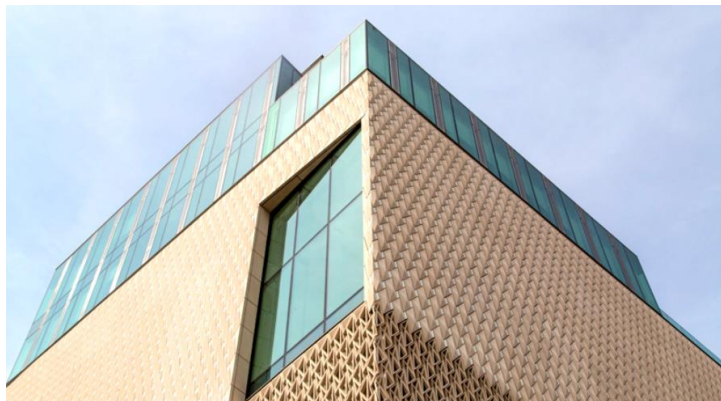

Şekil 2.10. Arter ön cephe, teras katının gerilemesi ve üst katlardaki cam cephe ofisler (Url-17).

Cephedeki malzeme değişimleri yapının üç blok halinde algılanmasına sebep olmaktadır. Zemin kat cephesi cam ve masif seramik kaplamayla kaplanmıştır. Ana fonksiyonlarının yerleştığı üst katlarda ise cephe, cam takviyeli beton beyaz panellerle kaplanmıştır. Bu paneller konkav ve konveks şekilde birçok parçanın bir araya gelmesiyle tekrarlanan bir düzlem oluşturmaktadır. Panellerin bir kısmı boşluklu ve geçirgen tasarlanarak yapıda ışık kontrolü sağlanmış ve paneller gölgeme perdesi görevi görmüştür (Şekil 2.11.). Böylece gün boyunca yapı içerisine düşen ışıklar farklı gölgelendirmeler oluşturarak keyifli bir iç mekân deneyimi yaşatmaktadır. Son olarak yapının teras katı ve üstünde yer alan katlar genellikle ofis fonksiyonuyla tanımlanmış ve cam cepheyle kaplanmıştır (Şekil 2.12.).

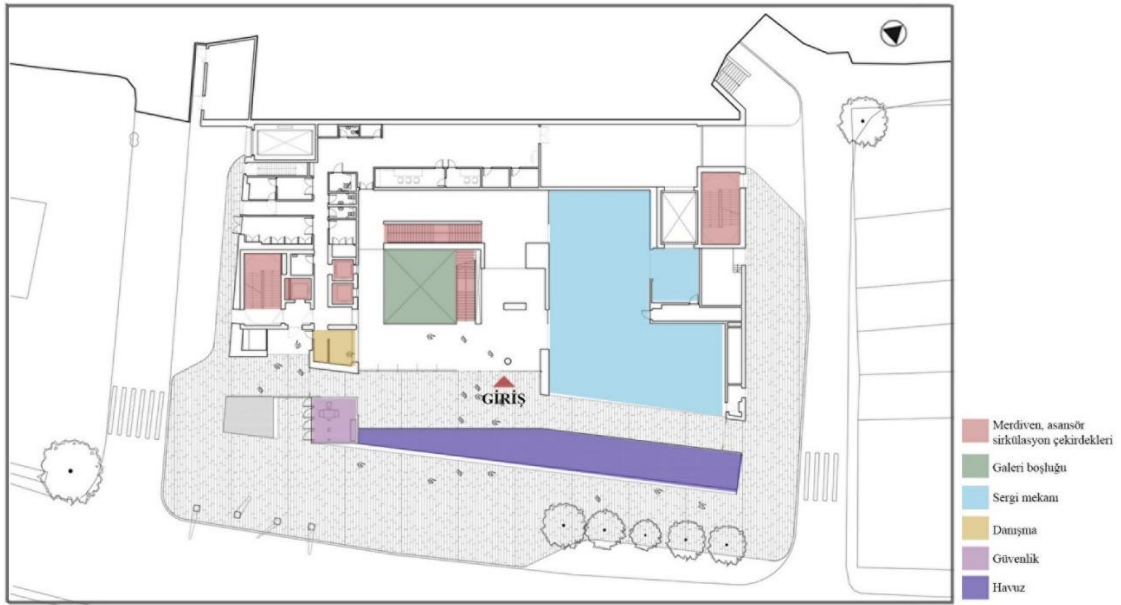
Şekil 2.11. Cephe kullanılan boşluklu beyaz paneller, içeriden ve dışarıdan görüntüsü (Kişisel arşiv, 2023).

Şekil 2.12. Cam cepheyle kaplı ofis katları ve 3D cam takviyeli beton panel kaplı alt katlar (Url-18).

Arter bünyesinde bulundurduğu kütüphane, kafe, atölyeler, performans salonları, galeri/sergi mekanları, farklı sergilere imkân tanıyan açık teraslar, ofisler ve açık hava performans mekanına dönüşebilen bahçesiyle birlikte pek çok ihtiyaca cevap verebilecek nitelikte çok yönlü multidisipliner bir kültür kurumudur. Dinamik ve akışkan bir mekân kurgusuna sahip olan Arter, birbirine eklemlenen ve açılan mekanlardan oluşmaktadır. Arter'in bu özelliği ziyaretçinin mekanların her biriyle etkileşime girmesine olanak sağlamaktadır.

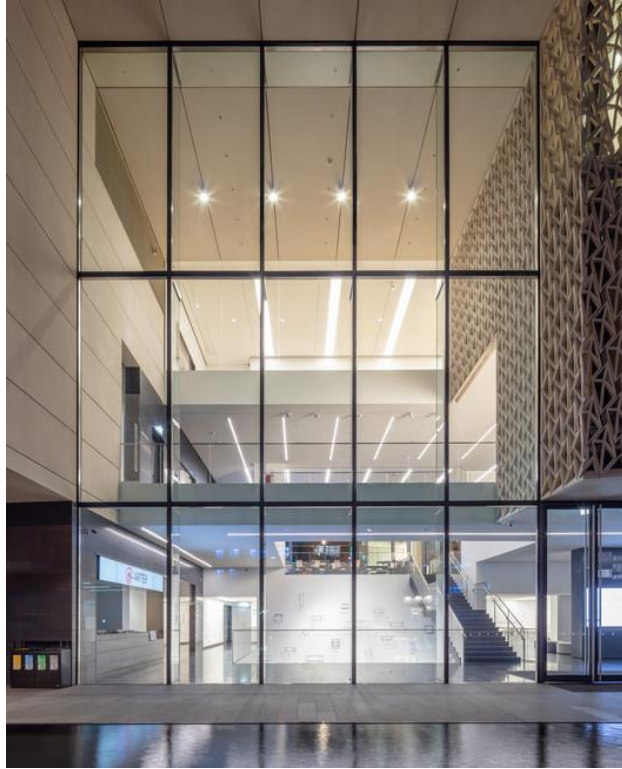
Yapının zemin kat girişinde ziyaretçiyi karşılayan ve ana fonksiyonları birbirine bağlayan bir galeri boşluğu yer almaktadır (Şekil 2.13.). Bu galeri boşluğu yapının düğüm noktasıdır ve sirkülasyon kurgusu, etrafında şekillenmektedir (Şekil 2.14.). Üç kat yüksekliğindeki bu boşluk, cepheye bakan kısımlarda da şeffaf cam kaplamayla vurgulanmış ve müzenin Irmak Caddesi'yle olan ilişkisini arkadaki bahçeye taşıyarak yapıya geçirgen, herkes için erişilebilir ve davetkar bir görünüm kazandırmıştır (Şekil 2.15.).

Şekil 2.13. Arter zemin kat planı, fonksiyonlar arası ilişkiler (Yazar tarafından düzenlenmiştir (Url-19)).

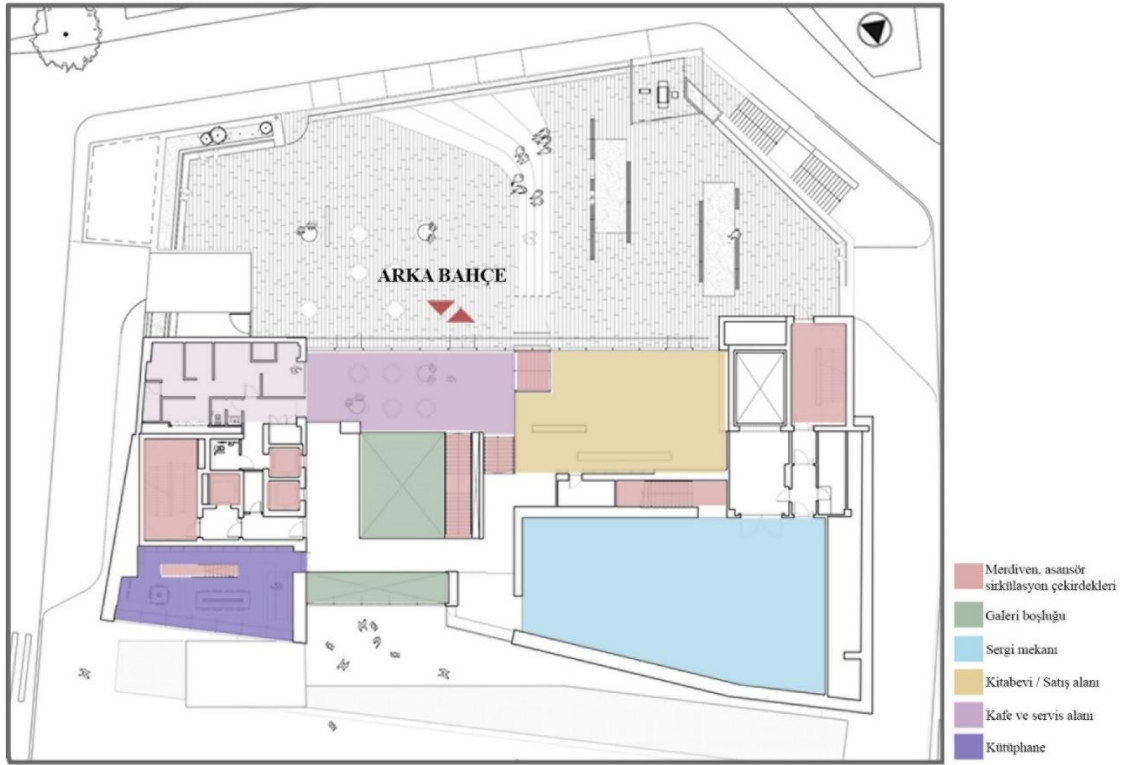

Şekil 2.14. Zemin kat ana giriş, ziyaretçiyi karşılayan galeri boşluğu (Kişisel arşiv, 2023).

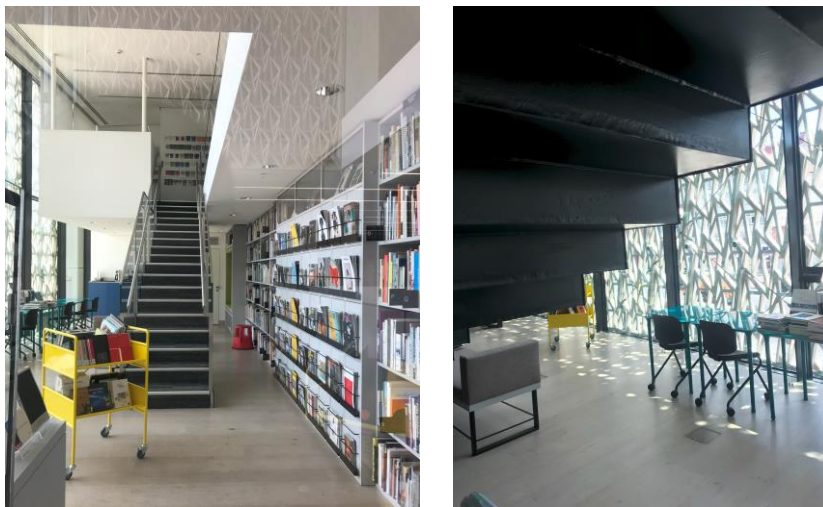
Şekil 2.15. Üç kat yüksekliğindeki galeri boşluğunun ön cepheden görünümü (Url-20).

Yapıda birinci katta yer alan kitabevi, kafeterya, kafeteryayla ilişkili bahçe alanı, kütüphane ve sergi mekânı yine galeri etrafında şekillenen fonksiyonlardır (Şekil 2.16.). Bu mekanların orta alanda toplanması ziyaretçiye yapıda gezerken dinlenme ve rahatlama imkânı sunarken aynı zamanda araştırma, satış ve yeme-içme gibi olanaklarda sağlamaktadır.

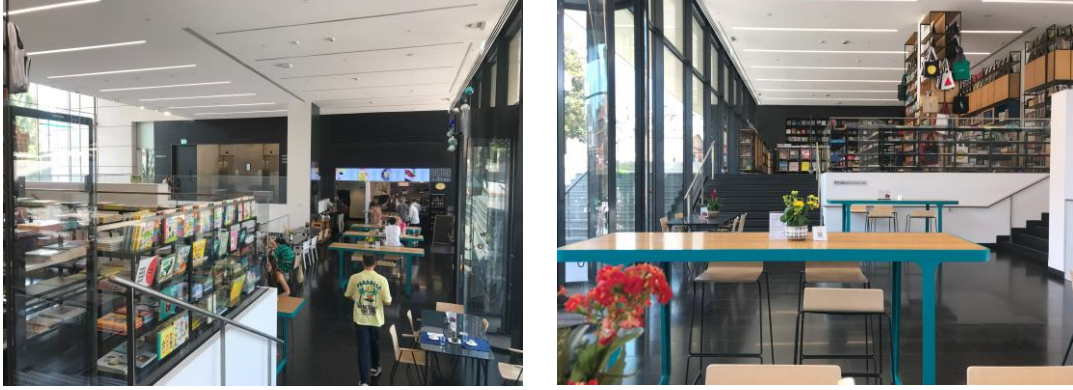
Şekil 2.16. Arter birinci kat planı, fonksiyonlar arası ilişkiler (Yazar tarafından düzenlenmiştir (Url-21)).

Kütüphanenin içerisinde yer alan merdivenle bir asma kat oluşturularak çalışma ve kitap rafları bu katta da devam ettirilmiştir (Şekil 2.17.). Arter'in kütüphanesinde ayrıca söyleşiler de yapılmasını mümkün kılacak şekilde istenildiğinde bir toplanma mekanına dönüşecek esnek iç mekân çözümlerine de imkân tanınmıştır.

Şekil 2.17. Kütüphane iç mekândan görünüm (Kişisel arşiv, 2023).

Birinci katta bulunan kafe ve kitabevi birbiriyle yarı açık bir kurgu içerisinde çözülmüş ve mekanlar arası verilen kot farklarıyla iki fonksiyon birbirinden ayrılmaya çalışılmıştır. Kafe alanı da Arter'in arka bahçesiyle ilişkilendirilerek mekanlar arası keskin sınırlarla ayırmak yerine akışkan ve bir arada çözümler geliştirilmiştir (Şekil 2.18.).

Şekil 2.18. Kafe ve kitabevi arası ilişki (Kişisel arşiv, 2023).

Binada bodrum katlarda yer alan iki tane performans salonu bulunmaktadır. Film gösterimleri, konferans ve panel gibi etkinliklere ev sahipliği yapan bu iki mekân Arter'in multidisipliner yapısına katkı sağlamaktadır. Bu salonlardan biri olan Sevgi Gönül Oditoryumu, teleskopik oturma sistemiyle 168 kişilik kapasiteye sahiptir. Esnek bir tasarıma sahip olan bu oditoryum esnek zemin çözümüyle dans/konser performansları, küçük akustik dinletiler, sinema gösterimleri, paneller gibi farklı etkinliklere ev sahipliği yapma imkânı tanımaktadır (Şekil 2.19.).

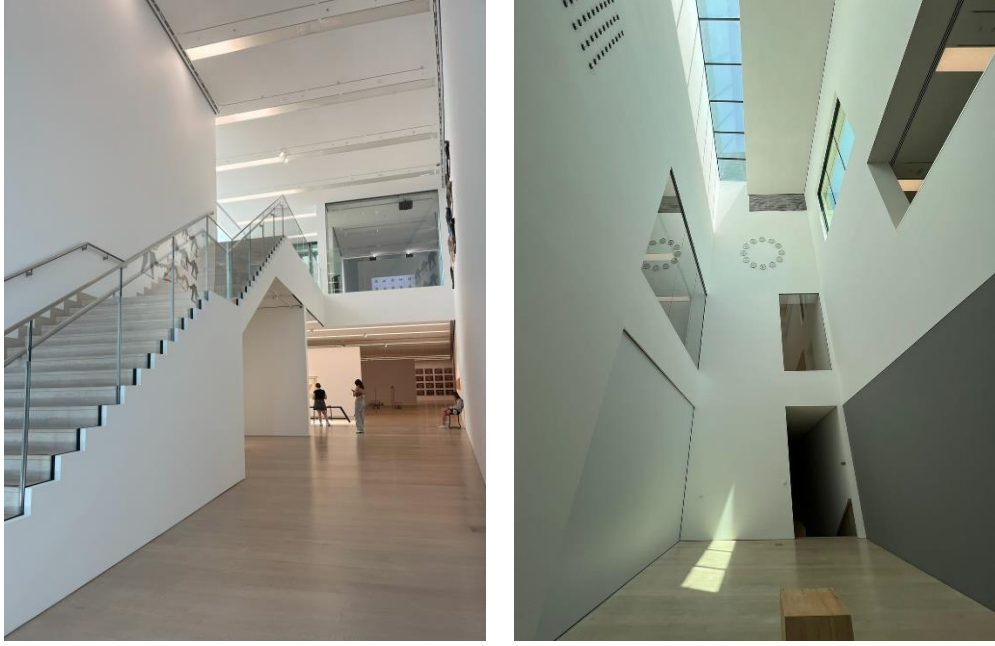
Şekil 2.19. Arter, Sevgi Gönül Oditoryumu iç mekân (Url-22).

Arter’de bulunan bir diğerk salon ise ‘Blackbox’ Karbon Salonu’dur. 332 kişilik kapasitesi olan bu salon esnek oturma sistemlerinin yanı sıra son teknoloji ses, ışık ve teknik donanıma sahiptir. Karbon Salonu’nun tavanında yer alan çelik gergi halatlar, ihtiyaç duyulan ekipmanların asılabilmesine ve istenilen teknik değışiklerin yapılabilmesine imkân tanıyan bir sistemdir (Şekil 2.20.). Bu bağlamda Arter’de yer alan bu iki salon tamamen esnek çözümlere imkân tanıyan, büyük enstalasyonlar gerektirecek işlere de hizmet edebilecek şekilde tasarlanmıştır.

Şekil 2.20. Arter, ‘Blackbox’ Karbon Salonu, tavana yer alan çelik gergi halat sistemi (Url-23).

Arter’in sergi mekanları hacim ve ölçek olarak çeşitlilik göstermektedir. Bazı sergi mekanları çift kat yüksekliğe sahipken bazı mekanları da tek katlı ve kendi içerisinde bağlantıları olan tasarım kurgularına sahiptir (Şekil 2.21.). Binanın 6 kata yayılmış sergi mekanları arasındaki bağlantı yolları ziyaretçileri sergiler içerisinde yönlendirerek ilerlemelerine imkân tanımaktadır. Sirkülasyon alanlarından çift kat yükseklikteki sergi mekanlarına açılan pencereler ziyaretçinin sergiyi dışardan izlemesine imkân vererek sergilerle bağlantılı kalmasını sağlamaktadır (Şekil 2.22.). İç mekandaki bu dinamik ve sürprizli kurgular sirkülasyon alanlarında ziyaretçilerin karşına çıkarak keyifli bir sergi rotası izlemesine katkı sağlamaktadır.

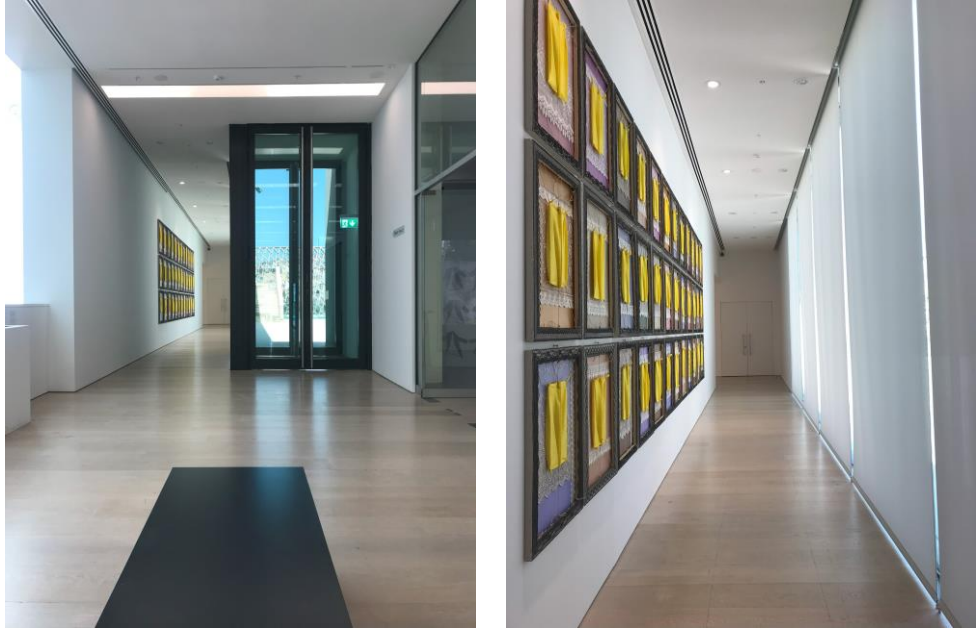
Şekil 2.21. Arter, çeşitli hacim ve ölçekteki sergi mekanları (Kişisel arşiv, 2023).

Şekil 2.22. Sergi mekanlarına açılan pencereler ve sirkülasyon alanlarının dolu/boş ilişkisi (Kişisel arşiv, 2023).

Sirkülasyon alanlarının dinamik mekanlar dizisi olarak kurgulanması, mekanları görsel olarak birbirine bağlarken fiziksel olarak da birbirine açarak şeffaf ve ilişkili bir görünüm sunmaktadır. Bu kurgu ziyaretçiyi mekanların her biri ile etkileşime sokarak sergilere olan ilgisini de açık tutmaktadır.

Sirkülasyon alanlarıyla şekillenen sergi mekanları yapının bazı bölümlerinde daralarak ziyaretçiye tekdüze bir dolaşım hareketinden uzaklaştırmaktadır (Şekil 2.23.). Sirkülasyon rotalarına yerleştirilen oturma birimleri, ziyaretçilerin müze deneyimi sırasında dinlenmelerine imkân tanımaktadır. Fakat müzede yapılan gözlem sonucu sergi rotası boyunca dinlenme alanlarının az olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 2.23. Yapıda biçimce farklılaşan sirkülasyon alanları (Kişisel arşiv, 2023).

Sergilerin bağlamına göre geçici olarak tasarlanan sergi mekanları aydınlatma, renk, sergi öğelerinin yerleştirilmesi gibi etkenlerle de birlikte ziyaretçinin müze içerisindeki dolaşım deneyimini şekillendirmektedir (Şekil 2.24.).

Şekil 2.24. Arter farklı sergi mekanlarından görünüm (Kişisel arşiv, 2023).

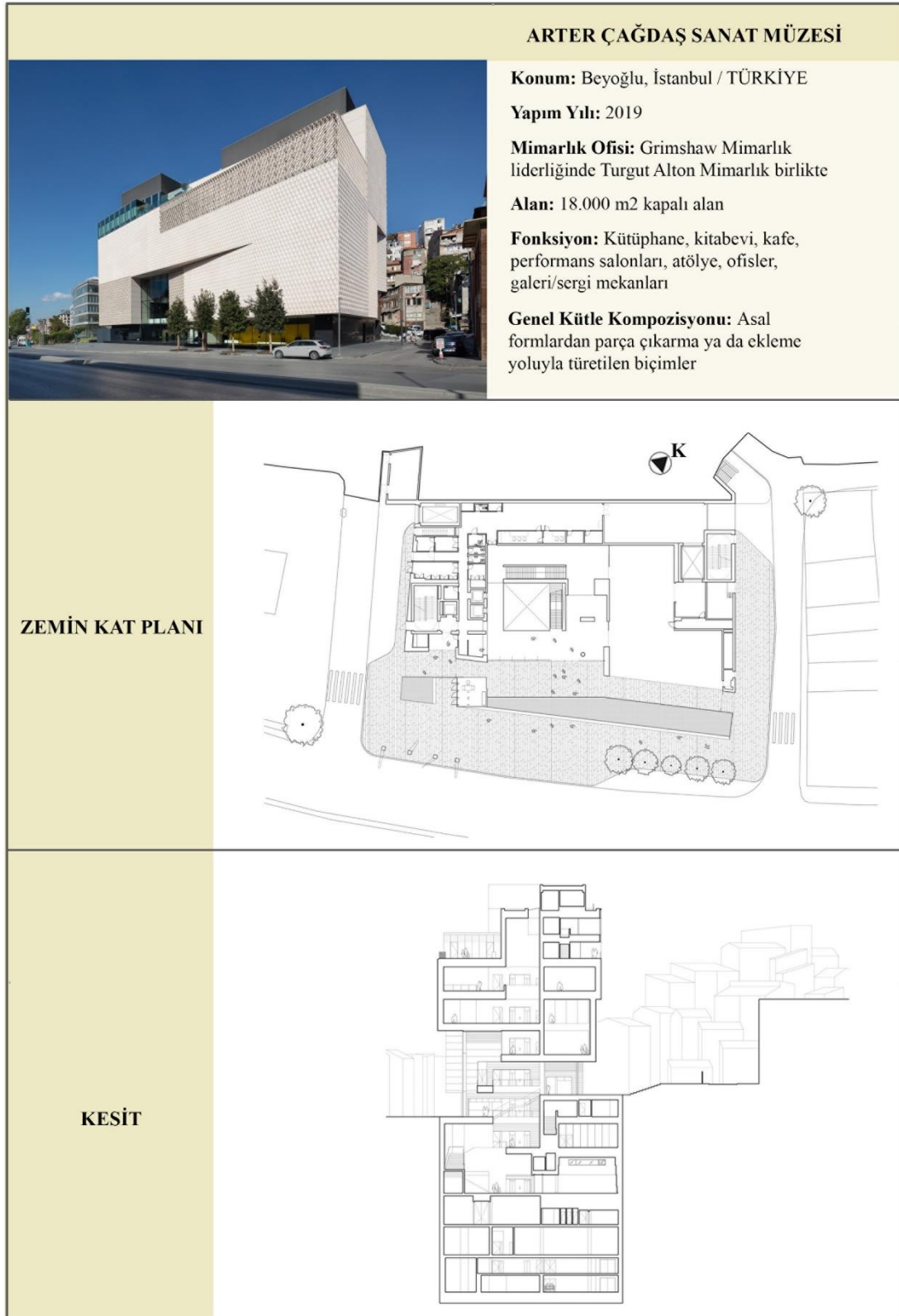
Yapıda ziyaretçilerin dolaşımına katkı sağlayan bir diğer unsur ise kullanılan piktogram ve grafik tasarımlardır. Bu tasarımlar ziyaretçilerin yönlenmesini kolaylaştırırken sergiler arası geçişlerde olası karışıklıkları önlenmeye yardımcı olmaktadır. Bu tasarımların herkes tarafından anlaşılır ve okunaklı olması önemlidir. Arter’de kullanılan piktogramlar yapıyla uyumlu olarak ve müzeye gelen her ziyaretçinin yönünü kolaylıkla bulmasına imkân tanıyacak anlaşılabilirlikte tasarlanmıştır.

Müzelerde ziyaretçinin dolaşımını etkileyen unsurlardan diğeri ise sergiler hakkında bilgilendirme yazıları, tanıtım broşürleri ve her sergi mekânına girmeden önce verilen eserlerin mekâna yerleşim şemasını gösteren haritalardır. Bu öğeler ziyaretçinin sergiler hakkında bilgi sahip olmasını sağlayarak eserler arasında daha bilinçli bir sirkülasyon rotası izlemesine imkân tanımaktadır. Bu bağlamda Arter doğru piktogram tasarımları, sergi mekanına girmeden önce verilen el broşürleri ve eserlerin mekân içerisindeki yerleşimlerini gösteren haritalarıyla ziyaretçilerin doğru dolaşım rotasını izlemelerinde yardımcı olma noktasında iyi bir örnektir (Şekil 2.25).

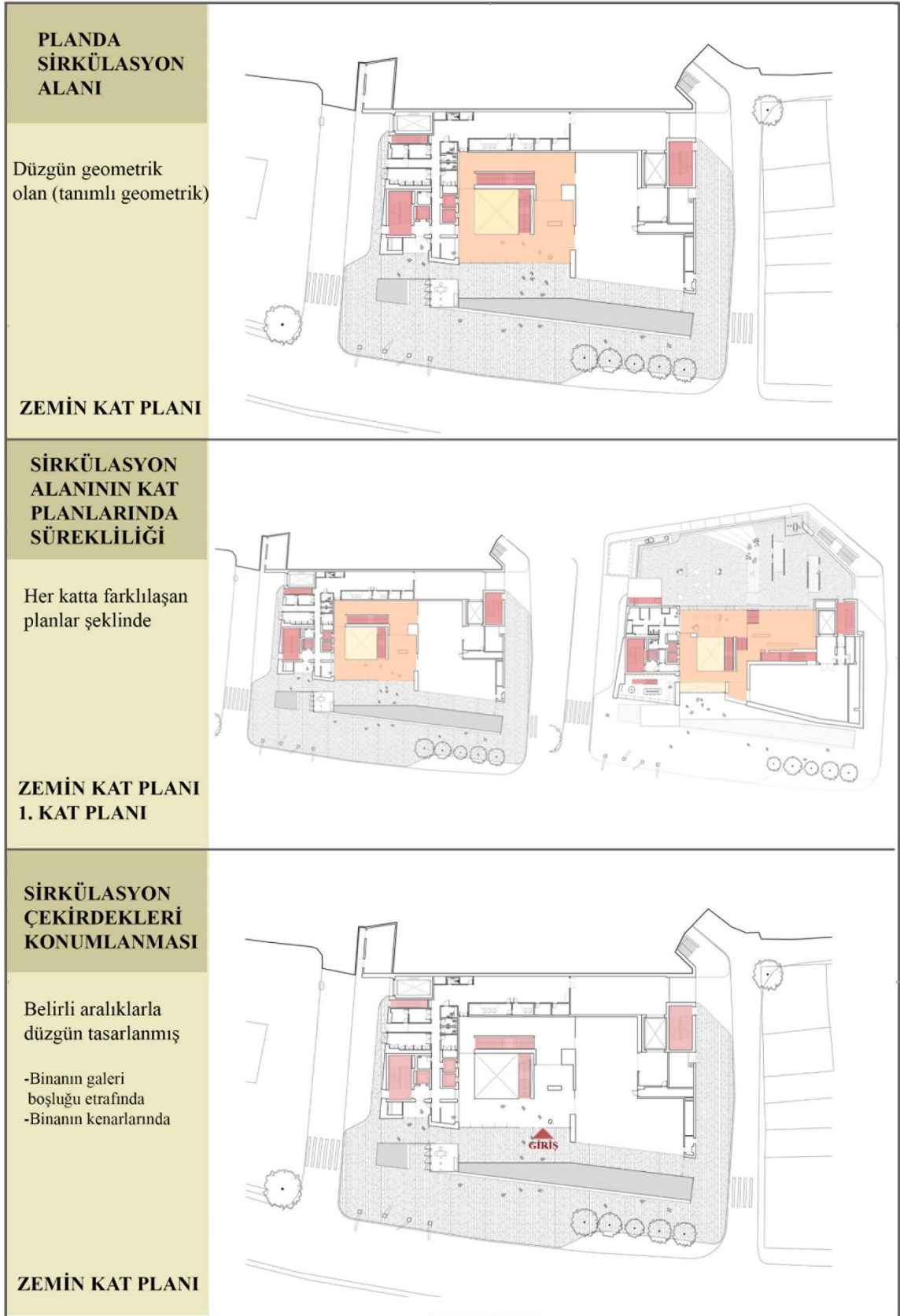

Şekil 2.25. İç mekânda kullanılan piktogramlar, el broşürleri ve mekân haritaları (Kişisel arşiv, 2023).

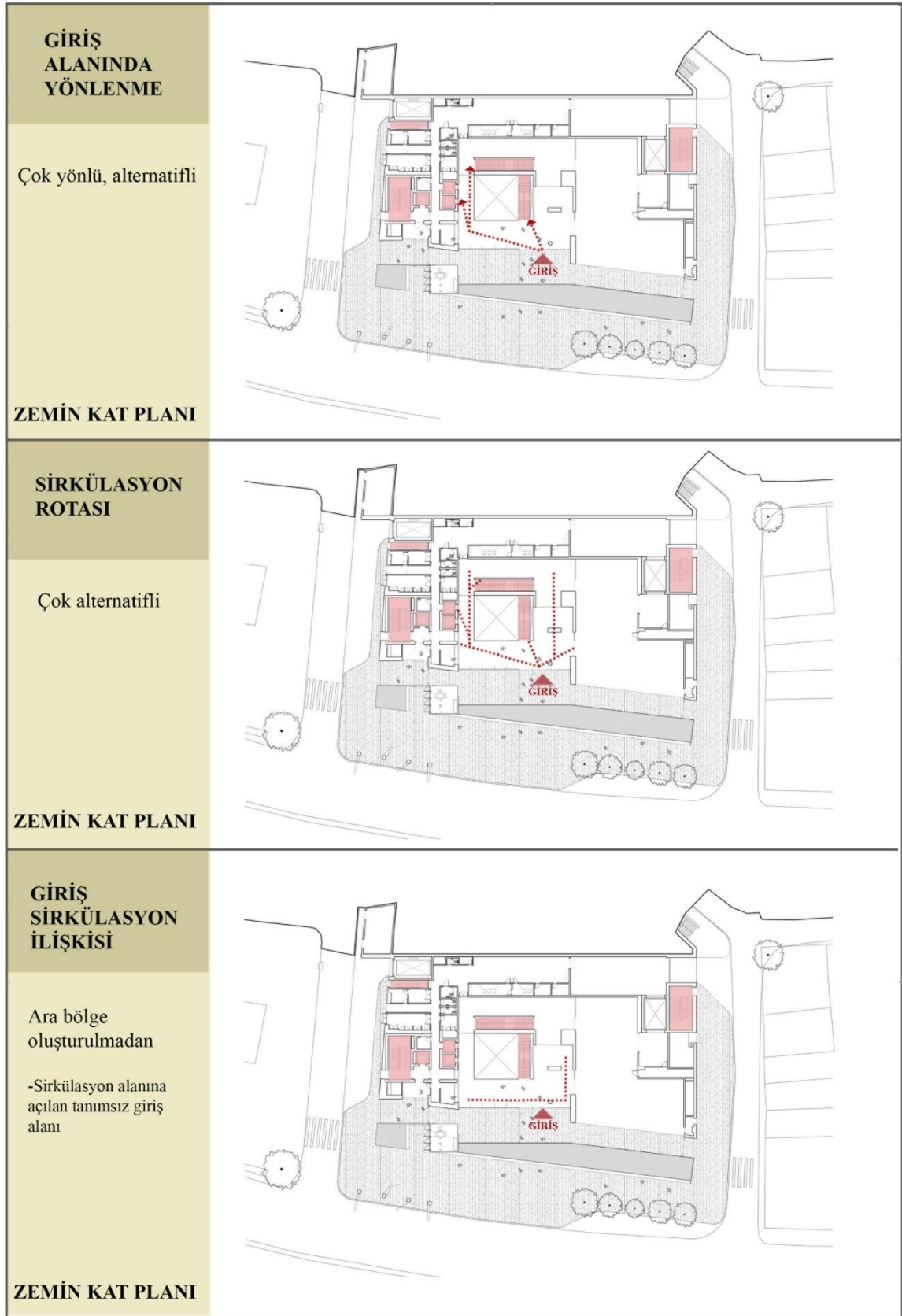
2.4.3. Arter Çağdaş Sanat Müzesi Sirkülasyon Alanı Geometrik Analizi

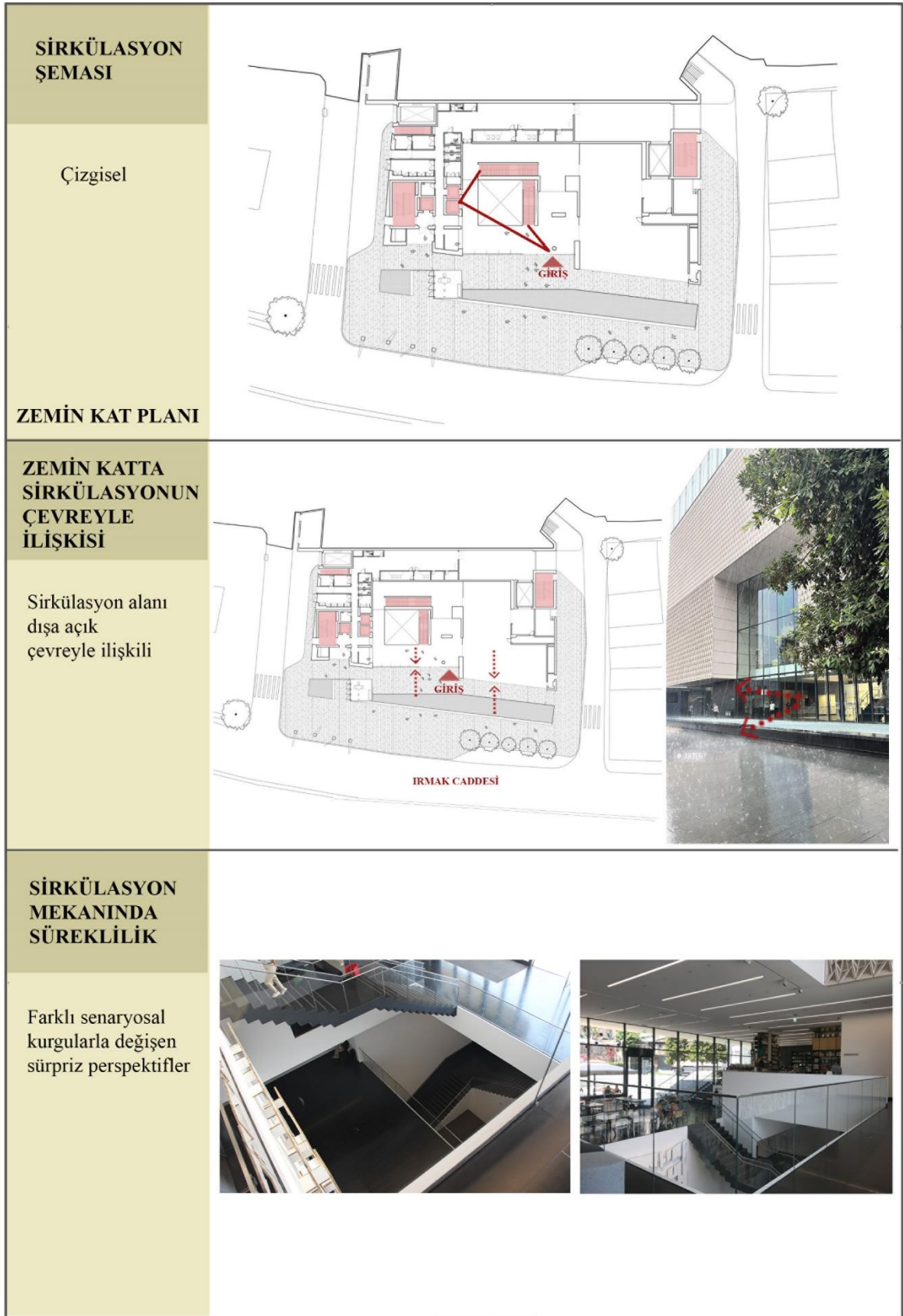
Şekil 2.26. Arter Çağdaş Sanat Müzesi sirkülasyon alanı geometrik analizi

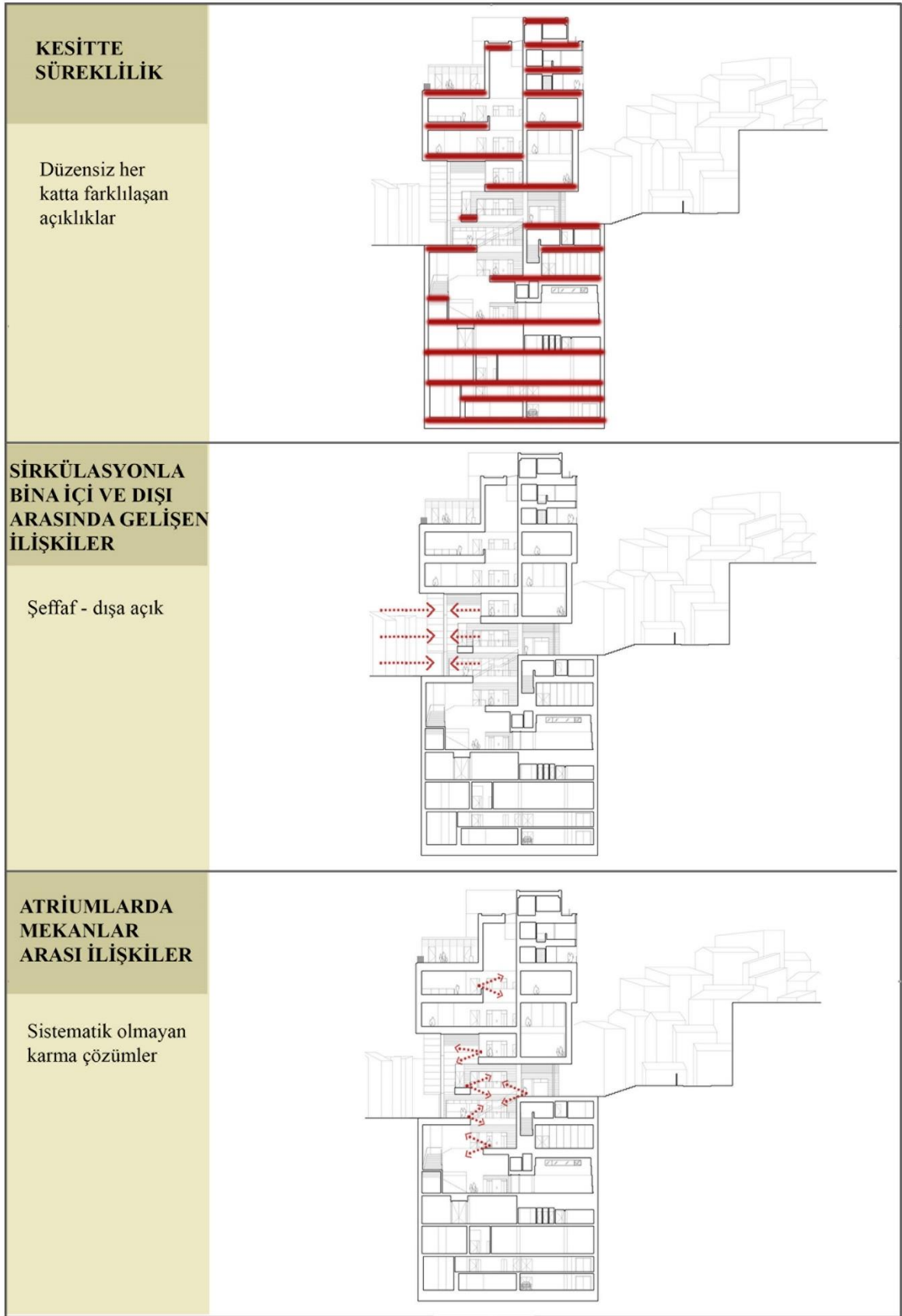
Şekil 2.26. Arter Çağdaş Sanat Müzesi sirkülasyon alanı geometrik analizi (devamı)

Şekil 2.26. Arter Çağdaş Sanat Müzesi sirkülasyon alanı geometrik analizi (devamı)

Şekil 2.26. Arter Çağdaş Sanat Müzesi sirkülasyon alanı geometrik analizi (devamı)

Şekil 2.26. Arter Çağdaş Sanat Müzesi sirkülasyon alanı geometrik analizi (devamı)

Çalışmada Arter'in sirkülasyon alanları geometrik analizlerinin yapılması sonucu elde edilen verilerde yapının genel kütle kompozisyonunun asal formlardan parça çıkarma ya da eklemeyeyle türetilen biçimlerle oluşturulduğu ve genel olarak basit görünümlü dikdörtgenler prizmasını andırırsa da kütle içerisinde sirkülasyon alanlarının sürpriz mekanlar oluşturması, hacim ve mekân yükseklikleriyle sosyal etkileşimi arttırmaya yönelik daha şaşırtıcı ve sürükleyici kurgulara sahip olması dikkat çekicidir. Bu durum modern sonrası yapılarda, Modern dönemde görülen iç-dış birlikteliğinin aksine sirkülasyon alanlarında yapılan yeniliklerin ve farklı tasarım kurgularının kütleden bağımsız şekilde geliştiğini göstermektedir (Canbakal Ataoğlu, 2009).

Arter Çağdaş Sanat Müzesi'nin zemin kat planının sirkülasyon alanı geometrisi incelendiğinde düzgün geometrik bir düzene sahip olduğu görülmektedir. Fakat bu durum tüm kat planlarında devam ettirilmemiş sirkülasyon alanının kat planlarındaki sürekliliği her katta farklılaşan tanımsız geometrik biçimlenmeler şeklinde kurgulanmıştır. Bu durum Modern Öncesi ve kısmen de Modern dönem mimarileriyle farklılık göstermektedir. Bu dönemlerde tasarlanan yapılarda sirkülasyon alanlarının kat planlarında kurgusu, tekrar eden, okunabilir ve belirli bir sistematik içerisinde devam ettirilmiştir (Canbakal Ataoğlu, 2009).

Yapıda ana sirkülasyon çekirdekleri belirli aralıklarla düzgün tasarlanmış şekilde konumlandırılmıştır. Özellikle binanın galeri boşluğu etrafında ve kenarlarında yer almaktadır. Fakat yapıda iki kat yüksekliğindeki sergi mekanlarında konumlandırılan sirkülasyon çekirdekleri farklı biçimlenmeler göstermekte iç mekandaki sistematik anlayışa alternatif oluşturarak sürprizli iç mekanlar meydana getirmektedir. Yapının sirkülasyon çekirdeklerinin birbiriyle ilişkilendirilerek izlerle birleştirilmesi sirkülasyon şemasını ortaya çıkartmaktadır. Bu bağlamda Arter'in sirkülasyon şeması çizgiseldir. Bu durum Modern Öncesi ve Modern dönem yapılarıyla benzerlik göstermektedir. Ayrıca Arter'in sirkülasyon rotası çok alternatifli olarak şekillenmektedir ve yapının ana girişinden itibaren ziyaretçinin hareketini ve yönelimini etkileyecek şekilde kurgulanmıştır.

Arter'in giriş sirkülasyon ilişkisi incelendiğinde ara bölge oluşturulmadan sirkülasyon alanına açılan tanımsız bir giriş alanı şeklinde kurgulandığı tespit edilmiştir. Bu durum esnek planlama anlayışına imkân tanımaktadır. Yapıda girişte ara

bölgelerin kaldırılması iç dış ilişkisini şeffaflaştırarak esnek ve özgün mekân dizilimlerine katkı sağlamaktadır. Arter’de giriş alanında yönelme çok yönlü, alternatifli olarak tasarlanmıştır. Özellikle Modern Mimari dönemdeki yapıların giriş alanlarındaki sınırlı ve doğrusal yönlendirmelerinin aksine Arter’deki bu yönelme ziyaretçiler açısından yön seçiminde şaşkınlık ve nereye yöneleceğine karar verememe durumu oluşturabilmektedir.

Arter’in zemin kat sirkülasyonunun çevreyle ilişkisi incelendiğinde yapının çevreyle ilişki kuran dışa açık bir şekilde tasarlandığı görülmektedir. Sirkülasyon alanlarının geniş cam yüzeylerle ve büyük boşluklarla çevreyle ilişkilendirilmesi yapıya daha şeffaf ve davetkar bir görünüm kazandırmaktadır. İç ve dış arasında kurulan bu diyalog ziyaretçinin müzeye olan yaklaşımını pozitif anlamda etkilemektedir. Yapıda sirkülasyon alanlarındaki sürekliliğe bakıldığında farklı senaryosal kurgularla değişen sürpriz perspektifler sunduğu görülmektedir. İç mekânda hareket edildikçe, farklı mekân düzenleri ve farklı perspektiflerle karşılaşmak mümkündür.

Arter Çağdaş Sanat Müzesi kesitte süreklilik açısından incelendiğinde düzensiz her katta farklılaşan açıklıklar şeklinde tasarlandığı tespit edilmiştir. Yapı kesitlerindeki bu düzensiz açıklıklar mekanlarda algıyı zorlaştırabilmekte ve kargaşaya neden olabilmektedir (Canbakal Ataoğlu, 2009). Bina içi ve dışı arasında gelişen ilişkiler kesit düzleminde incelendiğinde Arter’in şeffaf ve dışa açık olduğu görülmektedir. Fakat bu durum her katta tekrarlanmamış özellikle üst katlardaki bazı sirkülasyon alanlarında içe dönük dışa kapalı kurgular geliştirildiği de gözlemlenmiştir. Fakat genele bakıldığında şeffaf dışa açık ilişkiler kurduğu söylenebilir. Özellikle Arter’in bulunduğu konum sebebiyle çevresiyle zıt duruşu sirkülasyon alanlarındaki geniş cam yüzeylerden okunabilmekte ve bu da müzeye ayrı bir özgünlük katmaktadır. Atriumlarda mekanlar arası ilişkiler kesit düzleminde incelendiğinde yapıda sistematik olmayan karma çözümler geliştirilerek kurgulandığı tespit edilmiştir. Bu tasarım biçimiyle bina içindeki katların algılanmasında güçlük çekilmekte ve esnek tasarımlar ön plana çıkmaktadır.

2.5. Bulgular

Bu bölümde anket çalışması neticesinde toplanan verilerin bulgularına yer verilmiştir. Tez çalışmasında uygulanan anket formu Ek-1’de verilmiştir. Anket çalışması, İstanbul’da bulunan Arter ziyaretçileri arasında homojen bir seçim gözetilerek çağdaş müzelerde iç mekân tasarımı ve değişen sirkülasyon alanlarının ziyaretçiler üzerinde ki olumlu ve olumsuz etkilerini tespit etmek amacıyla yapılmıştır.

Ankete katılan 363 kişinin 276’sını (% 76) kadınlar ve 87’sini (% 24) erkekler oluşturmaktadır. Katılımcıların 106’sı (% 29.2) 18-20, 146’sı (% 40.2) 21-25, 42’si (% 11.6) 26-30, 39’u (% 10.7) 31-39 yaş aralığındadır ve 30’u (% 8.3) ise 40 yaş üstündedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu (% 59.8, n = 217) lisans düzeyinde eğitime sahiptir. Katılımcıların büyük çoğunluğu (% 74.9, n = 272) orta gelir grubundadır. 101 (% 27.8) İstanbul dışından gelmiştir ve 123 (% 33.9) katılımcının ilk ziyaretidir. Katılımcıların büyük çoğunluğu (%70.5, n = 256) arkadaşları ile gelmiştir. 203 (% 55.9) katılımcı ayda 1 kez, 116 (% 32) 6 ayda bir kez ve 44 (%12.1) yaklaşık yılda bir kez müze ziyareti yaptığını ifade etmiştir. Son olarak 90 (% 24.8) katılımcı müzede 1 saatten daha az, 247 (% 68) katılımcı 1-3 saat arası ve 26 (% 7.2) katılımcı ise 3 saatten daha uzun süre müzede vakit geçirdiğini belirtmiştir. Bulgular Çizelge 2.1.’de sunulmuştur.

Çizelge 2.1. Katılımcıların özellikleri

Değişkenler		n	%
Cinsiyet	Kadın	276	76.0
	Erkek	87	24.0
Yaş	18-20	106	29.2
	21-25	146	40.2
	26-30	42	11.6
	31-39	39	10.7
	40 ve üzeri	30	8.3
Eğitim Durumu	Lise	63	17.4
	Ön lisans	20	5.5
	Lisans	217	59.8
	Lisans Üstü	63	17.4
Meslek	Öğrenci	151	41.6
	Diğer	212	58.4
Gelir Durumu	Düşük	51	14.0
	Orta	272	74.9
	Yüksek	34	9.4
	Kayıp Veri	6	1.7
İkamet Yeri	İstanbul	262	72.2
	İstanbul dışı	101	27.8

Çizelge 2.1. Katılımcıların özellikleri (devamı)

Değişkenler		n	%
Ziyaret Sayısı	İlk	123	33.9
	İlk Değil	240	66.1
Kimle Geldiği	Aile	58	16.0
	Arkadaş	256	70.5
	Yalnız	49	13.5
Ziyaret Sıklığı	Ayda 1 kez	203	55.9
	6 Ayda 1 kez	116	32.0
	Yılda 1 kez	44	12.1
Müzedeki Geçirilen Vakit	1 saatten az	90	24.8
	1 saat - 3 saat arası	247	68.0
	3 saatten daha uzun	26	7.2

Katılımcılara müze yapısındaki sirkülasyonu değerlendirmeleri amacıyla 5 seçenekli (1- Kesinlikle katılmıyorum, 5- Tamamen katılıyorum) 26 ayrı soru sorulmuştur. 26 ifadenin ortalaması 3.78 ± 0.52 olarak hesaplanmıştır. Ölçek maddelerinin bir arada kullanılmasının uygun olup olmadığını değerlendirmek için Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır. Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0 ile +1 arasında değişkenlik göstermektedir. Güvenirlik katsayısının +1'e yakın değerler alması bu ölçeğin güvenilir olduğu ifadeler arasında iç tutarlılığın yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Elde edilen sonuç maddelerin iç tutarlık değerinin .879 olduğunu göstermiştir. Bu değer maddeler arasında yüksek düzeyde tutarlılık olduğunu ve bir arada kullanılmasının uygun olduğunu göstermektedir. Bu sebeple yapılacak bütün karşılaştırma analizlerinde ölçek ortalama puanı kullanılacaktır. Bunlara ait bulgular Çizelge 2.2.'de sunulmuştur.

Çizelge 2.2. Ankette bulunan ifadelerin en düşük- en yüksek puanları, ortalamaları ve standart sapmaları

Maddeler	En	En	Ort.	S
	Düşük	Yüksek		
1. Müze girişi kolaylıkla algılanabilir.	1	5	3.98	1.12
2. Müzeye ilk girildiğinde yönelme konusunda kararsızlık yaşanmaktadır.	1	5	3.56	1.20
3. Müze içerisinde acil çıkış noktalarının algılanması kolaydır.	1	5	3.61	1.13
4. Müze iç mekân tasarımı istenilen yönü kolaylıkla bulmakta etkilidir. (Renklendirme, ışıklandırma vs.)	1	5	3.89	1.01

Çizelge 2.2. Ankette bulunan ifadelerin en düşük- en yüksek puanları, ortalamaları ve standart sapmaları (devamı)

Maddeler	En	En	Ort.	S
	Düşük	Yüksek		
1. Müze içerisinde doğru yönün bulunmasında zaman zaman karışıklık yaşanmaktadır.	1	5	3.35	1.18
2. Müze ziyaretinde takip etmeniz gereken rotayı gösteren işaretler ve yönlendirme levhaları yeterlidir.	1	5	3.49	1.12
3. Müze personeli yön bulmada yardımcıdır.	1	5	3.87	1.16
4. Müze dolaşım tasarımı, engelliler, hamileler ve yaşlılar açısından düşünüldüğünde uygundur.	1	5	3.80	1.11
5. Müze deneyimi sırasında yön bulmak için etraftaki seslerden faydalanılmıştır. (Kafeterya, Kütüphane, sergi, galeri mekanları vs.)	1	5	3.10	1.23
6. Müze deneyimi sırasında yön bulmak için etraftaki kokulardan faydalanılmıştır. (Kafeterya, kütüphane, sergi, galeri mekanları vs.)	1	5	2.49	1.15
7. Müze dolaşım yolları boyunca oturma alanları ve dinlenme noktaları yeterlidir.	1	5	3.10	1.27
8. Müze dolaşım tasarımı, müze binasının genel mimari kimliğine ve karakterine önemli ölçüde katkıda bulunmuştur.	1	5	3.92	.97
9. Müze dolaşım tasarımı, müze sergilerine yönelik beklenti ve keşif duygusunu arttırmıştır.	1	5	4.06	.87
10. Müze içerisinde doğal aydınlatma yeterlidir ve yön bulmada etkili olmuştur.	1	5	4.09	.88
11. Müze sirkülasyonu doğal aydınlatma ve çevredeki manzaralarla ilişkilidir.	1	5	3.68	1.17
12. Müze içerisinde yapay aydınlatma yeterlidir ve yön bulmada etkili olmuştur.	1	5	4.15	.80
13. Müze deneyimi sırasında iç mekân dolaşım tasarımı, müzenin koleksiyonlarını ve sergilerini anlamada etkili olmuştur ve beğeniyi arttırmıştır.	1	5	4.08	.87
14. Müze dolaşım tasarımı, müze boyunca kesintisiz ve rahat bir ziyaretçi akışı sağlamıştır.	1	5	4.10	.85
15. Müze içerisinde farklı sergilere geçiş yaparken iç mekân dolaşımı doğru anlamda yönlendirici olmuştur.	1	5	3.88	.94
16. Müze içerisinde bulunan kafeterya, satış alanları, kütüphane gibi mekanlar doğru konumlandırılmıştır.	1	5	4.01	.97

Çizelge 2.2. Ankette bulunan ifadelerin en düşük- en yüksek puanları, ortalamaları ve standart sapmaları (devamı)

Maddeler	En Düşük	En Yüksek	Ort.	S
17. Müze merdivenleri kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılamada yeterlidir.	1	5	4.10	.89
18. Müze asansörleri kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılamada yeterlidir.	1	5	4.21	.85
19. Müze dolaşım tasarımı, keyifli ve sürükleyici bir müze deneyimine katkıda bulunmuştur.	1	5	4.16	.87
20. Müze ziyareti sürecinde ziyaretçi yoğunluğu çok fazladır.	1	5	3.85	1.00
21. Müze deneyimimi tamamladığımda gezemediğim sergiler olduğunu fark ettim.	1	5	3.42	1.34
22. Genel olarak bu müzeyi başkalarına tavsiye ederim.	1	5	4.35	.88
Toplam Puan Ortalaması	1.62	4.92	3.78	.52

2.5.1. Ziyaretçilerin Cinsiyetlerine İlişkin Bulgular

Ziyaretçilerin cinsiyetlerine göre müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmeleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığını incelemek amacıyla bağımsız gruplar için t testi analizi yürütülmüştür. Elde edilen sonuçlar grupların ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığını göstermektedir ($p > .05$). Bulgular Çizelge 2.3.'te sunulmuştur.

Çizelge 2.3. Ziyaretçilerin müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmelerinin cinsiyete göre karşılaştırılması

Cinsiyet	n	Ort.	S	% 95 Güven Aralığı		t	p
				Alt Sınır	Üst Sınır		
Erkek	276	3.77	.50	-.18	.07	-.821	.412
Kadın	87	3.82	.58	-.19	.08	-.761	.448

2.5.2. Ziyaretçilerin Yaşlarına İlişkin Bulgular

Ziyaretçilerin yaş aralığına göre müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmeleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığını incelemek amacıyla Kruskal-Wallis H analizi yürütülmüştür. Elde edilen sonuçlar grupların ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığını göstermektedir ($p > .05$). Bunlara ait veriler Çizelge 2.4.'te sunulmuştur.

Çizelge 2.4. Ziyaretçilerin müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmelerinin yaş aralığına göre karşılaştırılması

Yaş Aralığı	n	Ort.	S	Sıra Ort.	χ^2	p
18-20	106	3.78	.51	181.84	2.609	.625
21-25	146	3.76	.52	180.22		
26-30	42	3.71	.53	165.05		
31-39	39	3.89	.54	201.05		
40+	30	3.85	.44	190.20		
Toplam	363	3.78	.52			

2.5.3. Ziyaretçilerin Meslek ve Gelir Durumuna İlişkin Bulgular

Ziyaretçilerin mesleklerine göre müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmeleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığını incelemek amacıyla bağımsız gruplar için t testi analizi yürütülmüştür. Elde edilen sonuçlar grupların ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığını göstermektedir ($p > .05$). Bulgular Çizelge 2.5.'te sunulmuştur.

Çizelge 2.5. Ziyaretçilerin müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmelerinin mesleklerine göre karşılaştırılması

Meslek	n	Ort.	S	% 95 Güven Aralığı		t	p
				Alt Sınır	Üst Sınır		
Öğrenci	212	3.76	.52	-.05	.17	1.101	.272
Diğer	151	3.82	.52				

Ziyaretçilerin gelir durumuna göre müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmeleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığını incelemek amacıyla Kruskal-Wallis H analizi yürütülmüştür. Elde edilen sonuçlar grupların ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığını göstermektedir ($p > .05$). Bulgular Çizelge 2.6.'da sunulmuştur.

Çizelge 2.6. Ziyaretçilerin müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmelerinin gelir durumuna göre karşılaştırılması

Gelir Durumu	n	Ort.	S	Sıra Ort.	χ^2	p
Düşük	51	3.69	.56	159.89	2.146	.342
Orta	272	3.79	.51	181.51		
Yüksek	34	3.79	.51	187.57		
Toplam	357	3.78	.52			

2.5.4. Ziyaretçilerin Eğitim Durumuna İlişkin Bulgular

Ziyaretçilerin eğitim düzeyine göre müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmeleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığını incelemek amacıyla Kruskal-Wallis H analizi yürütülmüştür. Elde edilen sonuçlar grupların ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olduğunu göstermektedir ($\chi^2(3) = 14.883$, $p < .01$). Bulgular Çizelge 2.7.'de sunulmuştur. Farkın kaynağını incelemek için yürütülen çoklu karşılaştırma analizlerin sonucunda önlisans mezunu olan katılımcıların değerlendirmelerinin lise, lisans ve lisansüstü mezunlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğunu göstermektedir ($p < .05$).

Çizelge 2.7. Ziyaretçilerin müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmelerinin eğitim düzeyine göre karşılaştırılması

Eğitim Durumu	n	Ort.	S	Sıra Ort.	χ^2	p	Farkın Kaynağı (MWU)
Lise ^a	63	3.80	.46	183.12	14.883	.002	b > a
Önlisans ^b	20	4.19	.46	261.58			b > c
Lisans ^c	217	3.77	.53	181.37			b > d
Lisansüstü ^d	63	3.66	.49	157.79			
Toplam	363	3.78	.52				

MWU: Mann-Whitney U analizi

2.5.5. Ziyaretçilerin İkamet Durumuna İlişkin Bulgular

Ziyaretçilerin bulunduğu ilde ikamet etme durumuna göre müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmeleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığını incelemek amacıyla bağımsız gruplar için *t* testi analizi yürütülmüştür. Elde edilen sonuçlar grupların ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığını göstermektedir ($p > .05$). Bunlara ait bulgular Çizelge 2.8.'de sunulmuştur.

Çizelge 2.8. Ziyaretçilerin müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmelerinin ikamet edilen ile göre karşılaştırılması

İkamet İli	n	Ort.	S	% 95 Güven Aralığı		<i>t</i>	<i>p</i>
				Alt Sınır	Üst Sınır		
İstanbul	262	3.79	.48	-.08	.15	.578	.564
İstanbul Dışı	101	3.76	.59				

2.5.6. Ziyaretçilerin Müzeye İlk Kez Gelme Durumuna İlişkin Bulgular

Ziyaretçilerin ilk kez gelme durumuna göre müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmeleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığını incelemek amacıyla bağımsız gruplar için *t* testi analizi yürütülmüştür. Elde edilen sonuçlar grupların ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığını göstermektedir ($p > .05$). Bulgular Çizelge 2. 9.'da verilmiştir.

Çizelge 2.9. Ziyaretçilerin müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmelerinin ilk kez gelme durumuna göre karşılaştırılması

Ziyaret	n	Ort.	S	% 95 Güven Aralığı		<i>t</i>	<i>p</i>
				Alt Sınır	Üst Sınır		
İlk	123	3.85	.48	-.01	.21	1.709	.088
İlk Değil	240	3.75	.53				

2.5.7. Ziyaretçilerin Müzede Geçirdikleri Zamana İlişkin Bulgular

Ziyaretçilerin müzede geçirdikleri zamana göre müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmeleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığını incelemek amacıyla Kruskal-Wallis H analizi yürütülmüştür. Elde edilen sonuçlar grupların ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olduğunu göstermektedir ($\chi^2(3) = 14.036$, $p < .01$). Bulgular Çizelge 2.10.'da sunulmuştur. Farkın kaynağını incelemek için yürütülen çoklu karşılaştırma analizlerin sonucunda 3 saatten fazla zaman geçirenlerin değerlendirmelerinin 1-3 saat ve 1 saatten fazla zaman geçirenlerden daha yüksek olduğu görülmüştür ($p < .05$). Ayrıca 1-3 saatten fazla zaman geçirenlerin değerlendirmelerinin de 1 saatten az zaman geçirenlerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Bulgular Çizelge 2.10.'da sunulmuştur.

Çizelge 2.10. Ziyaretçilerin müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmelerinin müzede geçirilen zamana göre karşılaştırılması

Geçirilen Zaman	n	Ort.	S	Sıra Ort.	χ^2	p	Farkın Kaynağı (MWU)
1 saatten az ^a	90	3.62	.55	147.38	14.036	.001	a < b
1 saat - 3 saat ^b	247	3.82	.50	191.36			a < c
3 saatten fazla ^c	26	3.95	.40	212.96			b < c
Toplam	363	3.78	.52				

MWU: Mann-Whitney U analizi

2.5.8. Ziyaretçilerin Müzeleri Ziyaret Etme Sıklığına İlişkin Bulgular

Ziyaretçilerin müzeleri ziyaret etme sıklığına göre müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmeleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığını incelemek amacıyla Kruskal-Wallis H analizi yürütülmüştür. Elde edilen sonuçlar grupların ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olduğunu göstermektedir ($\chi^2(3) = 6.451$, $p < .05$). Farkın kaynağını incelemek için yürütülen çoklu karşılaştırma analizlerin sonucunda müzeyi 6 ayda 1 kez ziyaret edenlerin değerlendirmelerinin, ayda bir kez ya da yılda 1 kez ziyaret edenlerden daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p < .05$). Bunlara ait bulgular Çizelge 2.11.'de verilmiştir.

Çizelge 2.11. Ziyaretçilerin müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmelerinin müzeyi ziyaret etme sıklığına göre karşılaştırılması

Sıklık	n	Ort.	S	Sıra Ort.	χ^2	p	Farkın Kaynağı (MWU)
Ayda 1 kez ^a	203	3.82	.49	188.92	6.451	.040	b < a
6 Ayda 1 kez ^b	116	3.69	.54	162.45			b < c
Yılda 1 kez ^c	44	3.87	.55	201.63			

MWU: Mann-Whitney U analizi

2.5.9. Ziyaretçilerin Müzeye Nasıl Geldiğine İlişkin Bulgular

Ziyaretçilerin nasıl geldiğine göre müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmeleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığını incelemek amacıyla tek yönlü ANOVA yürütülmüştür. Elde edilen sonuçlar grupların ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olduğunu göstermektedir ($F(2, 360) = 6.451, p < .05, \eta^2 = .028$). Farkın kaynağını incelemek için yürütülen Tukey HSD çoklu karşılaştırma analizlerin sonucunda müzeye yalnız gelenlerin değerlendirmelerinin arkadaşları ile gelenlerin değerlendirmelerinden daha yüksek olduğu görülmüştür ($p < .05$). Bulgular Çizelge 2.12.'de sunulmuştur.

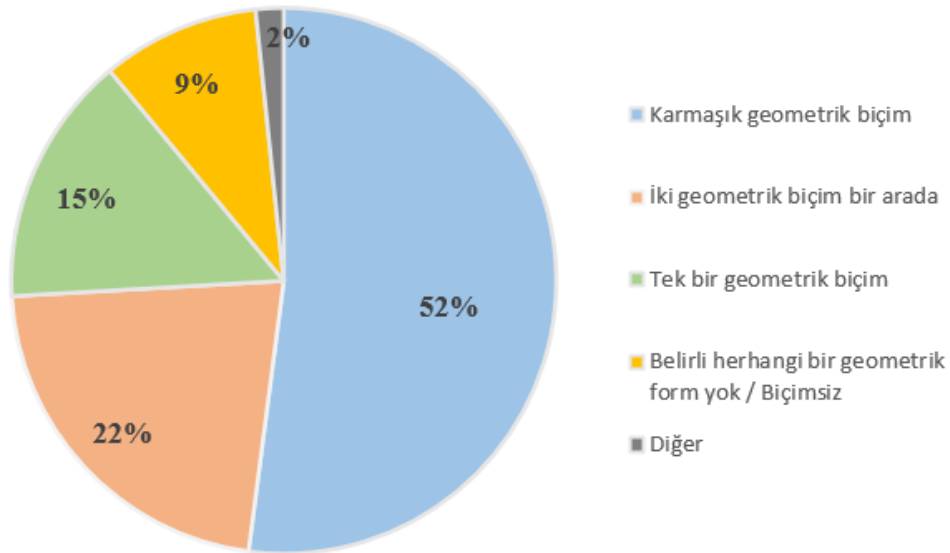
Çizelge 2.12. Ziyaretçilerin müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmelerinin nasıl geldiğine göre karşılaştırılması

Nasıl	n	Ort.	S	% 95 Güven Aralığı		F	p	η^2	Farkın Kaynağı
				Alt Sınır	Üst Sınır				
Aile ^a	58	3.84	.46	3.72	3.96	5.264	.006	.028	c > b
Arkadaş ^b	256	3.73	.52	3.67	3.79				
Yalnız ^c	49	3.98	.52	3.83	4.13				
Toplam	363	3.78	.52	3.73	3.83				

Katılımcılara yapının iç formunun / geometrisinin tanımlanması ile ilgili soru sorulduğunda büyük çoğunluğun (% 52.1, n = 189) karmaşık geometrik bir biçim olarak tanımlamıştır. 80 (% 22) katılımcı iki geometrik biçim bir arada, 54 (% 14.9) tek bir geometrik biçim olarak tanımlarken, 34 (% 9.4) katılımcı biçimsiz olarak tanımlamıştır. 6 (% 1.7) katılımcı ise diğer seçeneğini tercih etmiştir. Bunlara ait bulgular Çizelge 2.13.'te ve Şekil 2.27'de verilmiştir.

Çizelge 2.13. Yapının iç formunun/geometrisinin tanımlanması

Tanımlar	n	%
Karmaşık geometrik biçim	189	52.1
İki geometrik biçim bir arada	80	22.0
Tek bir geometrik biçim	54	14.9
Belirli herhangi bir geometrik form yok / Biçimsiz	34	9.4
Diğer	6	1.7
Toplam	363	100.0

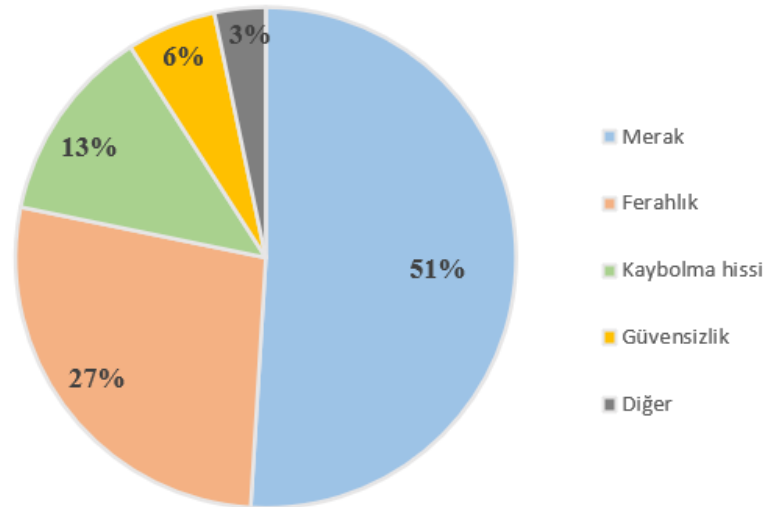
Şekil 2.27. Yapının iç formunun/geometrisinin tanımlanması

Cevapların dağılımına bakıldığında yapının içerisindeki geçişken mekanlar, sergilerin içerisinde yer aldığı büyük hacimler ve sirkülasyon alanlarında bir anda karşılaşılan sürpriz açıklıklar kullanıcılar açısından genel olarak karmaşık geometrik biçim olarak değerlendirildiği görülmüştür.

Katılımcılara yapıyı dolaştıklarında hangi his ile değerlendirdikleri sorulmuştur. Katılımcıların büyük çoğunluğu (% 51, n = 185) merak hissini vurgularken, 99 (% 27.3) katılımcı ferahlık, 46 (% 12.7) kaybolma hissi, 21 (% 5.8) güvensizlik hislerini rapor etmiştir. 12 (% 3.3) katılımcı ise diğer seçeneğini tercih etmiştir. Bulgular Çizelge 2.14.'te ve Şekil 2.28'de sunulmuştur.

Çizelge 2.14. Katılımcıların yapıyı dolaşırken sahip oldukları hisler

Tanımlar	n	%
Merak	185	51.0
Ferahlık	99	27.3
Kaybolma hissi	46	12.7
Güvensizlik	21	5.8
Diğer	12	3.3
Toplam	363	100.0

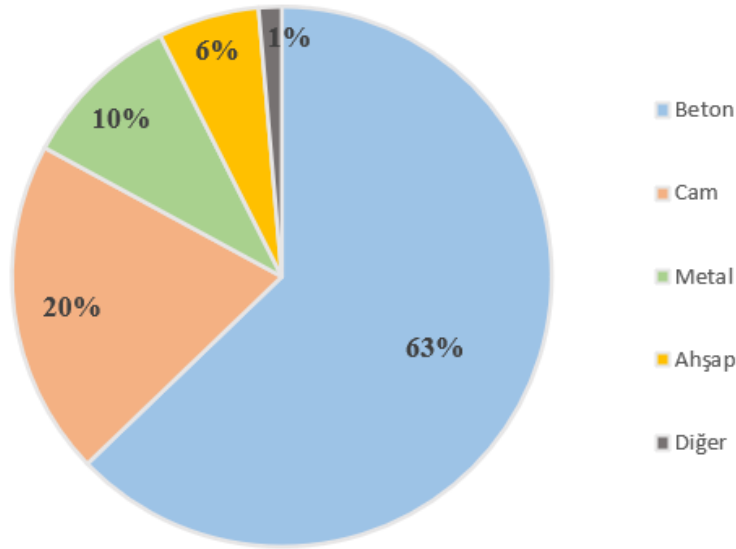

Şekil 2.28. Katılımcıların yapıyı dolaşırken sahip oldukları hisler

Katılımcılara yapıda kullanılan en baskın malzemeye ilişkin tahminleri sorulmuştur. Katılımcıların büyük çoğunluğu (% 62.8, n = 228) beton tahmininde bulunmuştur. 73 (% 20.1) katılımcı cam, 35 (% 9.6) metal, 22 (% 6.1) ahşap tahmininde bulunurken 5 (% 1.4) katılımcı ise diğer seçeneğini işaretlemiştir. Bulgular Çizelge 2.15.'te ve Şekil 2.29'da verilmiştir.

Çizelge 2.15. Katılımcıların yapıda kullanılan en baskın malzemeye ilişkin tahminleri

Malzeme	n	%
Beton	228	62.8
Cam	73	20.1
Metal	35	9.6
Ahşap	22	6.1
Diğer	5	1.4
Toplam	363	100.0

Şekil 2.29. Katılımcıların yapıda kullanılan en baskın malzemeye ilişkin tahminleri

Katılımcıların müze yapısının mevcut halini yeterli bulma oranlarında cinsiyete bağlı anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını incelemek için ki-kare testi yürütülmüştür. Elde edilen sonuçlar cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığını göstermiştir ($p > .05$). Bulgular Çizelge 2.16.'da verilmiştir.

Çizelge 2.16. Katılımcıların müze yapısının mevcut halini yeterli bulma oranlarının cinsiyete göre karşılaştırılması

		Cinsiyet		Toplam	χ^2	<i>p</i>	
		Kadın	Erkek				
Müze yapısının mevcut halini yeterli buluyor musunuz?	Evet	n	234	72	306	,205	,651
		%	84.8	82.8	84,3		
	Hayır	n	42	15	57		
		%	15.2	17.2%	15,7		
Toplam		n	276	87	363		
		%	100	100	100		

Katılımcılara genel olarak bu müzeyi başkalarına tavsiye edip etmedikleri sorulmuştur. Katılımcıların büyük çoğunluğunun tamamen katılıyorum (% 53.2, n = 193) ve katılıyorum (% 34.7, n = 126) seçeneklerini tercih ettiği görülmektedir. Bulgular Çizelge 2.17.'de sunulmuştur.

Çizelge 2.17. Katılımcıların müzeyi tavsiye etme oranları

Tavsiye Etme	n	%
Kesinlikle Katılmıyorum	8	2.2
Katılmıyorum	7	1.9
Kararsızım	29	8.0
Katılıyorum	126	34.7
Tamamen Katılıyorum	193	53.2
Toplam	363	100.0

Müze dolaşım yolları boyunca oturma alanları ve dinlenme noktalarının yeterliliğine ilişkin algılarda cinsiyet farklılarını incelemek amacıyla ki-kare analizi yürütülmüştür. Elde edilen sonuçlar cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığını göstermiştir ($p > .05$). Bulgular Çizelge 2.18.'de sunulmuştur.

Çizelge 2.18. Katılımcıların müze dolaşım yolları boyunca oturma alanları ve dinlenme noktalarının yeterliliğine ilişkin algılarının cinsiyete göre karşılaştırılması

		Cinsiyet		Total	χ^2	p	
		Kadın	Erkek				
Müze dolaşım yolları boyunca oturma alanları ve dinlenme noktaları yeterlidir.	Kesinlikle	n	33	10	43	5.429	.246
	Katılmıyorum	%	12.0	11.5	11.9		
	Katılmıyorum	n	69	22	91		
	Katılmıyorum	%	25.1	25.3	25.1		
	Kararsızım	n	60	10	70		
	Kararsızım	%	21.8	11.5	19.3		
	Katılıyorum	n	75	29	104		
	Katılıyorum	%	27.3	33.3	28.7		
	Tamamen	n	38	16	54		
	Katılıyorum	%	13.8	18.4	14.9		
Toplam	n	275	87	362			
	%	100	100	100			

Katılımcıların müze deneyimlerini tamamladıklarında gezemediği sergiler olduğunu fark etme durumunun cinsiyete göre karşılaştırılması amacıyla ki-kare analizi yürütülmüştür. Elde edilen sonuçlar cinsiyetler arasında anlamlı farklılaşmalar olduğunu göstermiştir ($\chi^2(1) = 10.874$, $p < .05$). Bulgular incelendiğinde gezemediği sergiler olduğunu düşünen erkek katılımcı oranlarının anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür. Bunlara ait bulgular Çizelge 2.19.'da verilmiştir.

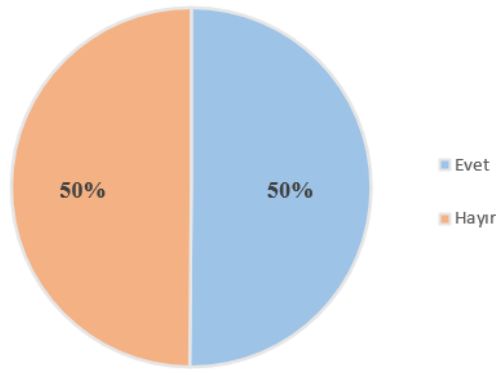
Çizelge 2.19. Katılımcıların gezemediği sergiler olduğunu fark etme oranlarının cinsiyete göre karşılaştırılması

		Cinsiyet		Total	χ^2	p	
		Kadın	Erkek				
Müze deneyimimi tamamladığımda gezemediğim sergiler olduğunu fark ettim.	Kesinlikle	n	35	5	40	10.874	.028
	Katılmıyorum	%	12.7	5.7	11.0		
	Katılmıyorum	n	60	12	72		
	Katılmıyorum	%	21.8	13.8	19.9		
	Kararsızım	n	21	14	35		
	Kararsızım	%	7.6	16.1	9.7		
	Katılıyorum	n	96	31	127		
	Katılıyorum	%	34.9	35.6	35.1		
	Tamamen	n	63	25	88		
	Katılıyorum	%	22.9	28.7	24.3		
Toplam	n	275	87	362			
	%	100	100	100			

Ankette ayrıca katılımcılara iki adet açık uçlu soru yöneltilmiştir. Bu sorular doğrultusunda ziyaretçilerin müze deneyimi sırasında dikkatlerini en çok neyin çektiği ve deneyimlerini tamamladıklarında yapının üzerlerinde bıraktığı etkiyi belirlemek amaçlanmıştır. Bu bağlamda katılımcılara yapıda en dikkat çekici öge sizce nedir diye sorulduğunda genel olarak müze içerisinde yer alan sergileme elemanlarını cevap olarak vermişler bununla birlikte yapının yüksek tavanlı oluşu, iç mekanda bulunan cam açıklıklar, dış cephe kaplaması, merdivenlerin yapıda oluşturmuş olduğu dolu/boş oranları, galeriler, eserlerin aydınlatılma biçimleri ve iç mekanda beyaz rengin hakim olması gibi verdikleri cevaplarla da yapının mimari özelliklerini de dikkat çekici olarak değerlendirmişlerdir.

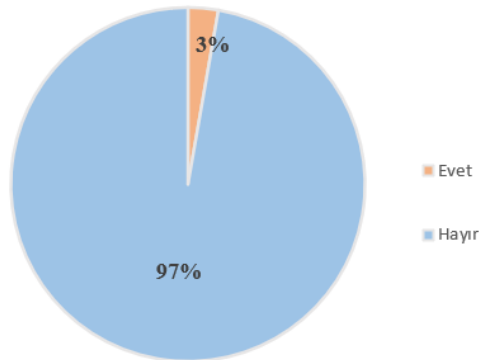
Katılımcılara yöneltilen bir diğer soru da yapının sizde bıraktığı etkiyi bir kelime /cümle ile nasıl tanımlarsınız olmuştur. Katılımcıların çoğunluğu rahatlık, merak uyandırıcı, şaşkınlık, ferahlık, etkileyici, büyüleyici, özgürlük gibi pozitif ifadeler içeren cevaplar vermiştir. Bunun yanında tuhaf, boş, farklı, karmaşık, kafa karıştırıcı, ıssız, yalnızlık, kararsızlık, anlamsızlık gibi negatif çağrışımlar yapan cevapların da az da olsa verildiği görülmüştür.

Ayrıca ziyaretçilere müze içerisindeki dolaşım deneyimleri sırasında binanın fiziksel bağlamı haricinde yönlerini bulmak için yardımcı öğelerden yararlanma durumlarını tespit edebilmek adına yönünüzü bulmak için iç mekânda bulunan haritalardan (planlardan) yararlanıp yararlanmadıkları sorulduklarında 182 ziyaretçinin (% 50) soruyu evet olarak cevapladığı görülürken 181 ziyaretçinin (% 50) ise hayır olarak cevapladığı görülmüştür (Şekil 2.30.). Bu durum ziyaretçilerin yönlenme konusunda kayda değer oranda yardımcı unsurlara ihtiyaç duyduğunu göstermektedir.

Şekil 2.30. Ziyaretçilerin müzede yönlerini bulmak için haritalardan(planlardan) yararlanma durumlarına ilişkin cevapları

Ziyaretçilere müze içerisindeki sirkülasyon alanlarının eksikliğine yönelik çıkarım yapabilmek için müze deneyimleri sırasında sıkışık veya aşırı kalabalık hissedilen herhangi bir alan olduğunu düşünüyor musunuz diye sorulduğunda 352 kişinin (% 97) hayır, 10 kişinin (% 3) evet olarak cevapladığı görülmüştür (Şekil 2.31.). Bu durum ziyaretçinin müze deneyimi sırasında rahat bir dolaşım güzergahı izlediğini göstermektedir.

Şekil 2.31. Ziyaretçilerin müzede sıkışık ya da kalabalık bir alan olduğu düşüncesine ilişkin cevapları

TARTIŞMA

Çağdaş kültürün analiz edildiği postmodernite birçok alanda yeni açılımlar getirirken mimaride de önemli değişimlere sebep olmuştur. Özellikle kültür yapılarında görülen bu değişimler, müze perspektifinden incelendiğinde ‘post-müze’ olarak adlandırılan yeni müze fikrini şekillendirmiştir (Hooper-Greenhill, 2000). Müzelerdeki yeni biçimlenmeler sadece yapıların kabuğuyla sınırlı kalmamış iç mekânlara nüfus etmiş ve sirkülasyon alanlarında alışılmışın dışında kurgular meydana getirmiştir. Özellikle müze mimarisinde sirkülasyon alanlarının tasarımı, ziyaretçilerin deneyimlerini, duygularını, tutumlarını ve sanat eserleriyle olan etkileşimlerini şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır. Ancak müzelerdeki ziyaretçi davranışları çok yönlüdür ve sadece mekânsal düzenlemelerden değil aynı zamanda ziyaretçilerin sosyodemografik özellikleri, bireysel ilgi alanları, kültürel geçmişleri ve sergi içeriği gibi faktörlerden de etkilenmektedir.

Müze deneyimi, ziyaretçiler, nesnelere ve çevre arasındaki etkileşimi içerdiğinden, bu etkileşimden ortaya çıkan sonuç araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. Müze mimarisinde önemli bir rol oynayan sirkülasyon alanlarının tasarımı, ziyaretçilerin kişisel özellikleriyle ilişkilendirilerek incelenmiştir. Bu bağlamda araştırma kapsamında örnek olay çalışması yapılmak için seçilen Arter Çağdaş Sanat Müzesi’nde ilk olarak gözlem yapıldıktan sonra sirkülasyon alanlarının geometrik analizleri yapılmıştır. Son olarak müzelerin sirkülasyon alanlarında görülen yeni biçimlenmelerin ziyaretçi memnuniyeti açısından değerlendirilebilmesi için müze deneyimini tamamlayan 363 ziyaretçiye yüz yüze anket uygulanmıştır. Elde edilen veriler analiz edildikten sonra pozitif ve negatif bulgular saptanmıştır. Analiz sonucuna göre H4, H7, H8 ve H9 hipotezleri elde edilen bulgularla desteklenmiştir.

Araştırma bulgularına göre; ankete katılan 363 ziyaretçinin 276’sını (% 76) kadınlar ve 87’sini (% 24) erkekler oluşturmaktadır. Bu bağlamda kadınların müze sergilerine ilgisinin ve katılımının daha fazla olduğu söylenebilir. ‘Müzeyle ilk girildiğinde yönlenme konusunda kararsızlık yaşanmaktadır’ ifadesine verilen cevaplarda ziyaretçilerin %61’i (kesinlikle katılmayanlar ve katılmayanlar) kararsızlık yaşamadığını düşünmektedir. Fakat geri kalan %39’u (katılanlar, tamamen katılanlar ve kararsızlar) azımsanmayacak bir oranda yönlenme konusunda sıkıntı yaşadığını

belirtmiştir. Yapıya ilk girildiğinde yönlendirme için tasarlanmış sirkülasyon alanı, mekanları bulmamızda öncülük ederken, kompleks tasarlanmış giriş alanı yapı içerisinde kaybolmaya bağlı strese sebep olacağı için kullanıcılar tarafından olumsuz karşılanacaktır (Proshansky vd., 1976). Özellikle müze girişlerindeki yönlendirme kritiktir çünkü burası ziyaretçilerin sergilere gidip gitmeyecekleri, kafe, kütüphane, konferans salonu gibi mekanlara yönelip yönelmeyecekleri veya müzenin tamamını gezmek için yeterli zamanları olup olmaması gibi önemli kararları aldığı yerdir (Bitgood ve Lankford, 1995). Bu bağlamda özellikle Modern Sonrası yapılarda ortaya çıkan bina girişlerindeki ara bölge oluşturulmadan direkt sirkülasyon alanına açılan tanımsız giriş alanları gerekirse yardımcı yönlendirme elemanlarıyla desteklenerek kurgulanmalıdır.

Ziyaretçilere yöneltilen ‘Müze ziyaretinde takip etmeniz gereken rotayı gösteren işaretler ve yönlendirme levhaları yeterlidir’ ifadesine verilen cevaplarda %56’sı (tamamen katılanlar ve katılanlar) yeterli olarak değerlendirirken %44’lük kısmı (kesinlikle katılmayanlar, katılmayanlar ve kararsızlar) yönlendirmeleri yetersiz bulmuş ya da kararsız kalmışlardır. Ayrıca ziyaretçilere yönlerini bulmak için iç mekânda bulunan haritalardan (planlardan) yararlanıp yararlanmadıkları sorulduklarında 182 ziyaretçinin (% 50) soruyu evet olarak cevaplarırken 181 ziyaretçinin (% 50) ise hayır olarak cevapladığı görülmüştür. Bu durum müzelerde yardımcı yönlendirme elemanlarının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda ziyaretçiler, ziyaretleri öncesinde katlardaki ve odalardaki sergi temaları hakkında yönlendirici levhalar, piktogramlar, el haritaları gibi yönlendiricilerle bilgilendirilmelilerdir. Bu durum mekanlar arasındaki ziyaretçi akışlarının kontrolünün sağlanmasına ve ziyaretçilerin sergi temaları hakkında bilgi sahibi olmalarına katkıda bulunacaktır (Yılmazsoy, 2005). Arter’de yönlendirici grafik tasarımlar, sergi mekanlarına girmeden önce verilen el broşürleri ve sergilerdeki eserlerin yerleşimlerini gösteren ölçekli mekân haritaları bulunmasına rağmen ziyaretçilerin önemli bir çoğunluğu tarafından algılanamadığı tespit edilmiştir.

Ziyaretçilere yöneltilen ‘Müze deneyimimi tamamladığımda gezemediğim sergiler olduğunu fark ettim’ ifadesine verilen cevaplarda %60’ı (kesinlikle katılmayanlar ve katılmayanlar) tüm sergileri gezdiğini ve herhangi bir sergiyi

kaçırmadığını ifade etmiştir. Fakat ziyaretçilerin %40 gibi (katılanlar, tamamen katılanlar ve kararsızlar) büyük bir oranı atladıkları sergiler olduğunu farketmiş ya da tam olarak bilincinde olamayıp kararsız kaldıklarını ifade etmişlerdir. Özellikle ziyaretçilerle anket sırasında yüz yüze yapılan görüşmelerde bodrum kattaki sergi mekanını fark edemediklerini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda sergi mekanlarının konumlandırılması, ortamların düzeni, sirkülasyon alanlarının doğru kurgulanması (Klein, 1993; Bourdeu ve Chebat, 2001; Melton, 1988) gibi faktörler ziyaretçilerin sergi mekanlarını ziyaret etme sıklığını ve sergileri kaçırma gibi durumlarını etkilemiştir. Ayrıca araştırma bulgularına göre ziyaretçilerin müze deneyimini tamamladıklarında gezemediği sergiler olduğunu fark etme durumunun cinsiyete göre karşılaştırılması amacıyla yürütülen ki-kare analizinde cinsiyetler arasında anlamlı farklılar olduğu tespit edilmiştir ($p < .05$). Bulgulara göre gezemediği sergiler olduğunu düşünen erkek ziyaretçilerin anlamlı olarak daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmanın bulgularına göre; ziyaretçilerin eğitim düzeyine göre müze yapısındaki sirkülasyon alanlarına yönelik değerlendirmeleri arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($p < .01$). Farkın kaynağını bulmak için yürütülen çoklu analizlerde ön lisans mezunu olan ziyaretçilerin değerlendirmelerinin lise, lisans ve lisansüstü mezunlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p < .05$).

Araştırmanın bulgularına göre; ziyaretçilerin müzede geçirdikleri zamana göre müze yapısındaki sirkülasyona yönelik değerlendirmelerinde anlamlı farklılaşma olduğunu göstermektedir ($p < .01$). Farkın kaynağını incelemek için yürütülen çoklu analizlerde 3 saatten fazla zaman geçirenlerin değerlendirmelerinin 1-3 saat ve 1 saatten fazla zaman geçirenlerden daha yüksek olduğu görülmüştür ($p < .05$). Ayrıca 1-3 saatten fazla zaman geçirenlerin değerlendirmelerinin de 1 saatten az zaman geçirenlerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu bağlamda müze deneyimine ayrılan vaktin fazla olması yapıya olan aşinalığı arttırmasından dolayı sirkülasyon alanlarının daha kolay algılanabilmesini ve ziyaretçi tarafından daha doğru bir güzergâh izlenmesini mümkün kılmaktadır.

Araştırmanın bulgularına göre; ziyaretçilerin müzeleri hangi sıklıkla ziyaret ettiklerinin yapıdaki sirkülasyona yönelik değerlendirmeleri arasında anlamlı bir

farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p < .05$). Buna göre genel olarak müze gezme sıklığı 6 ayda 1 kez olan ziyaretçilerin değerlendirmeleri ayda 1 kez ya da yılda 1 kez ziyaret edenlerden daha yüksek olduğu görülmüştür ($p < .05$). Bu bağlamda çok sık müze ziyaret edenlerin sürekli değişen sirkülasyon kurguları noktasında kafa karışıklığı yaşayabileceği ya da az sıklıkta müze gezen ziyaretçilerin müze kurgularına hiç aşına olmamasından kaynaklı sirkülasyon alanlarına yönelik algılamaları daha zayıf olduğu öngörülebilir.

Araştırmanın bulgularına göre; ziyaretçilerin müzeye nasıl geldiğine göre sirkülasyon alanlarındaki değerlendirmelerinde anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($p < .05$). Buna göre müzeye yalnız gelenlerin değerlendirmelerinin arkadaşları ya da ailesi ile gelenlerin değerlendirmelerinden daha yüksek olduğu görülmüştür ($p < .05$). Bu bağlamda yalnız başına gelen ziyaretçilerin yanında dikkat dağıtıcı herhangi bir faktör bulunmaması sebebiyle sergi mekanlarını daha dikkatli gezdiği ve yapıyı genel olarak daha net algıladığı için sirkülasyon alanlarına yönelik değerlendirmelerini daha anlamlı yaptığı öngörülebilir.

Ziyaretçilere yöneltilen ‘Müze dolaşım yolları boyunca oturma alanları ve dinlenme noktaları yeterlidir’ ifadesine %37’si (kesinlikle katılmayanlar ve katılmayanlar) olumsuz olarak cevap vermiş %19’u (kararsızlar) tam net bir değerlendirme yapamayarak kararsız kalmıştır. Yüz yüze yapılan anketlerde birçok ziyaretçiden özellikle bu konu hakkında geri dönüş alınmıştır. Bu bağlamda ziyaretçilerin müze deneyimi esnasında dinlenme alanlarına ihtiyaç duyduğu çıkarımı yapılmaktadır. Müzelerde dinlenme noktalarının sirkülasyon alanlarına doğru tasarımlarla entegre edilmesi ziyaretçi memnuniyetini arttıracığından bu alanda çalışmalar yapacak olan tasarımcıların dikkat etmesi gereken önemli bir konudur.

Ziyaretçilere yöneltilen ‘Müze dolaşım tasarımı, engelliler, hamileler ve yaşlılar açısından düşünüldüğünde uygundur’ ifadesine %64’ü (tamamen katılanlar ve katılanlar) olumlu olarak değerlendirmiş %11’i (kesinlikle katılmayanlar ve katılmayanlar) olumsuz olarak cevap vermiştir. Ziyaretçilerin %25’i (kararsızlar) ise net bir değerlendirme yapamayarak çekimser kalmıştır. Özellikle müze yapılarında evrensel tasarım ilkelerine dikkat edilmeli müzeye gelecek olan ziyaretçi çeşitliliği göz önünde bulundurularak ona uygun tasarımlar yapılmalıdır.

Ziyaretçilere ayrıca dolaştıkları yapıyı ne kadar ve nasıl algıladıklarını ölçmek amacıyla yapının iç formunu/geometrisini tanımlamaları, yapıda kullanılan en baskın malzemeyi tahmin etmeleri ve yapıyı dolaştıklarında bir hisle değerlendirmeleri istenmiştir. Bu kapsamda ziyaretçilerin yapının iç formunun/geometrisinin tanımlanması sorusuna büyük çoğunluğu (% 52.1, n = 189) karmaşık geometrik biçim olarak cevap vermiştir. Bu bağlamda yapının sirkülasyon alanlarındaki sürpriz açıklıklar, büyük hacimli sergi mekanları, tekdüze olmayan kat planları kullanıcılar tarafından karmaşık geometrik biçim olarak algılanmıştır. Ayrıca ziyaretçilere yöneltilen ‘Müze deneyimi sırasında iç mekân dolaşım tasarımı, müzenin koleksiyonlarını ve sergilerini anlamada etkili olmuştur ve beğeniyi arttırmıştır’ ifadesine verilen cevaplarda % 83’lük (tamamen katılanlar ve katılanlar) kısmı müze yapısındaki bu biçimlenişin olumlu anlamda etkilediğini belirtmiştir.

Ziyaretçilere yapıda kullanılan en baskın malzeme sizce hangisidir diye sorulduğunda büyük çoğunluğu (% 62.8, n = 228) beton tahmininde bulunmuştur. Bu bağlamda ziyaretçilerin büyük bir kısmının gezdikleri yapıyı doğru algılayabildikleri tespit edilmiştir. Ayrıca ziyaretçilere yapıyı dolaştıklarında hangi his ile değerlendikleri sorulduğunda büyük çoğunluğu (% 51, n = 185) merak hissi olarak cevap vermiştir. Bu durumun bir müze yapısı özelinde değerlendirildiğinde içerisinde bulunduğu bağlamla uyumlu olduğu görülmektedir. Ayrıca ziyaretçilere yöneltilen ‘Müze dolaşım tasarımı, müze sergilerine yönelik beklenti ve keşif duygusunu arttırmıştır’ ifadesine verilen cevaplarda % 83’lük (tamamen katılanlar ve katılanlar) kısmı olumlu anlamda yanıt vermiştir. Bu bağlamda ziyaretçilerin dolaşım esnasındaki merak duygularını tetikleyen unsur yapıdaki sirkülasyon alanlarının tasarımıyla ilişkilendirilebilir.

Tüm bu değerlendirmeler göz önünde bulundurulduğunda ziyaretçilere sorulan müze yapısının mevcut halini yeterli buluyor musunuz sorusunu ziyaretçilerin büyük çoğunluğu evet (% 84, n = 304) olarak yanıtlamıştır. Ayrıca genel olarak bu müzeyi başkalarına tavsiye edip etmedikleri sorulduğunda da ziyaretçilerin büyük çoğunluğunun tamamen katılıyorum (% 53.2, n = 193) ve katılıyorum (% 34.7, n = 126) seçeneklerini tercih ettiği görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Müzeler, gelecekte de hizmet ettikleri toplumların merkezinde yer alan ve kültürel yaşamda önemli bir rol oynayan kültür yapıları olmaya devam edecektir. Postmodernitenin mimariye yansımalarıyla şekillenen günümüz müze yapıları, yeni tasarım kurguları ve yüksek teknolojik malzemelerin kullanımıyla daha da gelişecektir. Bu bağlamda mimarların ve iç mimarların binaya esas şeklini veren ve mekanları çeşitli işlevler için farklılaştıran sirkülasyon alanlarını nasıl tasarlayacakları bir tasarım problemi olmaya devam edecektir. Müzelerde ziyaretçi deneyimlerini ve davranışlarını şekillendirmede önemli bir faktör olan sirkülasyon alanları, mekânsal organizasyon ilkeleri ve ziyaretçi davranışları beraber yorumlanarak tasarlanmalıdır. Bitgood (1993) özellikle bu konu hakkında müzelerde sirkülasyon tasarımı ve yönlendirme sorununa dikkat çekmekte ve ziyaretçi memnuniyetiyle olan ilişkisini şu şekilde ifade etmektedir:

“Ne yazık ki müzeler ve sergi merkezleri sirkülasyon alanlarının tasarımına yeterince önem vermiyor. Bu durum ziyaretçiler tarafından olumsuz bir şekilde karşılanıyor. Yönlendirme ve sirkülasyon faktörleri müze deneyimini engellemek yerine kolaylaştırırsa, insanların ziyaretleri hakkında olumlu çıkarımlar yapma olasılıklarını daha da yükseltir.”

Çağdaş müzelerin iç mekanlarındaki kurgular değişmeye ve gelişmeye devam ettikçe sirkülasyon alanlarının tasarımı ve ziyaretçi davranışları arasındaki ilişki bu alanda yapılacak çalışmalara her zaman konu olacaktır. Modern Sonrası dönemde sirkülasyon alanlarında yaşanan kırılmalar, ziyaretçiler tarafından mekânlarda görsel yanılsamalar, algılamada güçlük ve bu alanların tasarımı sırasında ortaya çıkan ekonomik olmayan maliyetler, üretim gücü gibi olumsuz durumlar yaşatsa da kullanıcı memnuniyeti açısından değerlendirildiğinde müze deneyimi sırasında merak ve heyecan hissini arttırdığı için genel anlamda olumlu karşılanmıştır. Her ne kadar müzelerdeki dolaşım hareketlerine ziyaretçilerin sosyodemografik özellikleri, kültürel geçmişleri, bireysel ilgi alanları gibi faktörlerin etkisi olsa da sirkülasyon alanlarının doğru kurgulanması ve müze içerisinde yönlendirme tasarımına dikkat edilmesi ziyaretçilerin sergilere olan dikkatini ve ilgisini arttırmada etkili olacaktır.

Araştırma kapsamında müze yapılarının planlamasında görev alacak olan tasarımcıların müze ziyaretini fiziksel, sosyal ve kişisel bağlamıyla ele alması beklenerek multidisipliner bir yaklaşım göstermesi önerilmektedir. Bu bağlamda çalışmada elde edilen veriler ışığında ziyaretçinin mekân içerisinde kaybolmasını önlemek ve memnuniyetini artırmak için yönlendirme tasarımları, piktogramlar, el broşürleri ve sergi mekanlarını anlatan haritalar gibi yön bulmayı kolaylaştırıcı öğelere yer verilmeli ve özellikle bu alanlardaki tasarımların ziyaretçiler açısından kolay algılanabilir olmasına dikkat edilmelidir. Ayrıca sergi mekânın konseptine uygun olarak ses, ışık ve renk tasarımlarıyla da yön bulma desteklenmelidir. Müze deneyimi esnasında ziyaretçinin konforu da göz önünde bulundurulmalı sergi mekanlarında ya da sergi arası geçişlerde yine mekânın ve serginin konseptine uygun olarak yeterli sayıda dinlenme ve oturma alanları tasarlanmalıdır. Böylece ziyaretçinin sergi esnasında durup eserleri daha rahat incelemesine ve eser hakkında düşünerek daha net çıkarımlar yapmasına imkân tanınmaktadır. Müze içerisinde yer alan kafe, kitabevi, kütüphane, atölye gibi fonksiyonlar doğru kurgulanmalı ziyaretçinin sergi sırasında izlediği dolaşım rotasına engel olmamalıdır.

Ayrıca çağdaş müze mimarisinde evrensel tasarım ilkelerinin uygulanabilirliği öncelikli olarak üzerinde durulması gereken konulardan biridir. Bu kapsamda engelli bireylerin, hamilelerin ve yaşlıların müzelerden eşit şekilde faydalanabilmesi sağlanmalıdır. Müze dolaşım yollarında tekerlekli sandalye kullanımına imkân verilmeli ve kişilerin hareketlerini kolaylaştırmak için merdivenlere ek olarak rampalar ve asansörler de düşünülmelidir. Ayrıca görme engelli ziyaretçiler için, mekanları bağımsız ve güvenli bir şekilde dolaşabilmelerine imkân tanıyan dokunsal yollar ve korkuluklar tasarlanmalıdır. Hamile ziyaretçiler için müze dolaşım güzergahı boyunca mekanların kurgusunu bozmayacak şekilde dinlenme ve oturma alanları düşünülmelidir. Yaşlı ziyaretçiler için sergi metinleri, yönlendirme tabelaları kolay algılanabilir ve okunabilir olmalıdır. Ayrıca sergilerde sesli kılavuzlarla ve uygun ses sistemi tasarımlarıyla işitme bozukluğu olan ziyaretçiler desteklenmelidir. Müzede kaymaz zemin kaplaması ve yeterli aydınlatma tasarımıyla düşme riski minimum seviyeye indirilmelidir.

Ziyaretçiye, sergi mekanları arasında esnek, sürprizli ve değişken sirkülasyon rotaları sunularak dinamik ve keyifli bir müze deneyimi sağlanmalıdır. Fakat bu kurgular iyi planlamalı, görsel yanılsamalar, algılamada güçlük gibi sebeplerle sergi mekanlarının kaçırılmasına ya da tam bir müze deneyimi sağlanamaması gibi olumsuz durumlara sebebiyet verilmemelidir. Özellikle çağdaş müzelerde teknolojik unsurların entegrasyonuna da yer verilmeli ve ziyaretçinin sergi mekanına olan ilgisini canlı tutmak hedeflenmelidir. Ayrıca çalışma kapsamında tespit edilen ziyaretçilerin eğitim durumu, müzeleri hangi sıklıkla ziyaret ettiği, müze deneyimini yalnız gerçekleştirmesi ya da müzede ne kadar zaman geçirdiğine göre müze sirkülasyon alanları arasındaki değerlendirmeleri arasında bulunan anlamlı farklılıklar tasarımcılar açısından ayrıca bir değerlendirme konusu olmalıdır. Bu çalışmanın alanda yapılacak olan gelecek araştırmalara, müzelerde ziyaretçilerin sosyodemografik özelliklerinin hangi yönleriyle dolaşım davranışlarını etkilediğiyle ilgili değerlendirmeler açısından veri olması beklenmektedir. Ayrıca çalışmada müzelerde sirkülasyon alanlarının tasarımında değişen kurguların ziyaretçiler tarafından hangi yönleriyle olumlu ya da olumsuz karşılanmasıyla ilgili tespit edilen durumların da tasarımcılara katkı sunması amaçlanmıştır.

KAYNAKLAR

- Abu-Ghazze, T. M. (1996). Movement and Wayfinding In The King Saud University Built Environment: A Look at Freshman Orientation and Environmental Information. *Journal of Environmental Psychology*, 16, 303–318.
- Akalın, E. Ö. (2003). *Kentsel Dönüşümün Uygulanabilirliğine Yönelik Bir Alan Araştırması, Dolapdere Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Aksel, İ. (2023). *Evaluation of Identity, Meaning-Making, and Visitor Satisfaction in Industrial Heritage Areas Renovated as Museums: The Case of Muze Gazhane*. Master's Thesis, İhsan Doğramacı Bilkent University, Ankara.
- Alexander, E.P. (1996). *Museums in Motion: An Introduction to The History and Functions of Museums*. Walnut Creek, CA.: Altamira Press.
- Arthur, P. and Passini, R. (1992). *Wayfinding: People, Signs, and Architecture*. New York: McGraw-Hill Book Company.
- Ball, K., Timperio, A., Salmon, J., Giles-Corti, B., Roberts, R., & Crawford, D. (2007). Personal, Social and Environmental Determinants of Educational Inequalities in Walking: A Multilevel Study. *Journal of Epidemiology and Community Health*, 61(2), 108–114. <https://doi.org/10.1136/JECH.2006.048520>
- Bitgood, S. (1993). *Putting The Horse Before The Cart: A Conceptual Analysis of Educational Exhibits*. In S. Bicknell & G. Farmelo (Eds.), *Museum Visitor Studies* London: Antony Rowe Ltd. Pp. 133-139.
- Bitgood, S. (1996). “*Visitor Orientation and Circulation: Some General Principles*”. In Gail Durbin (Ed.) *Developing Museum Exhibitions for Lifelong Learning*. London: The Stationery Office.
- Bitgood, S. (2006). An Analysis of Visitor Circulation: Movement Patterns and the General Value Principle. *Curator: The Museum Journal*, 49(4), 463–475. <https://doi.org/10.1111/j.2151-6952.2006.tb00237.x>
- Bitgood, S. and Lankford, S. (1995). Museum Orientation and Circulation. *Visitor Behavior*, X (2), 4-6.
- Bourdeau, L. and Chebat J.C. (2001). “An Empirical Study of the Effects of the Design of the Display Galleries of an Art Gallery on the Movement of Visitors”. *Museum Management and Curatorship* 19, pp.63-73.
- Bourdeau, L., and Chebat, J. C. (2003). The Effects of Signage and Location of Works of Art on Recall of Titles and Paintings in Art Galleries. *Environment and Behavior*, 35(2), 203–226. <https://doi.org/10.1177/0013916502250209>

- Burton, N. W., Turrell, G., Oldenburg, B., and Sallis, J. F. (2005). The Relative Contributions of Psychological, Social, and Environmental Variables to Explain Participation in Walking, Moderate-, and Vigorous-Intensity Leisure-Time Physical Activity. *Journal of Physical Activity and Health*, 2, 181–196.
- Canbakal Ataoğlu, N. (2009). *Çağdaş Mimaride Bir Antitez: Sirkülasyon*. Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Cerin, E., Lee, K. yiu, Barnett, A., Sit, C. H. P., Cheung, M. chin, Chan, W. man, and Johnston, J. M. (2013). Walking For Transportation in Hong Kong Chinese Urban Elders: A Cross-Sectional Study on What Destinations Matter and When. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 10(78), 2–10. <https://doi.org/10.1186/1479-5868-10-78>
- Cerin, E., Leslie, E., and Owen, N. (2009). Explaining Socio-economic Status Differences in Walking For Transport: An Ecological Analysis of Individual, Social and Environmental Factors. *Social Science & Medicine*, 68, 1013–1020. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2009.01.008>
- Chang, C., and Culliford, A. (2013). *French Museum Architecture*. Design Media Publishing Limited.
- Charpman, J.R. and Grant, M.A. (2002). “Wayfinding: A Broad View”. Robert B. Bechtel and Arza Churchman (Eds.) *Handbook of Environmental Psychology*. New York: John Wiley & Sons, Inc., pp.427-442.
- Clark, R. and Pause, M. (2005). *Precedents in Architecture Analytic Diagrams, Formative Ideas and Parts*, Canada: John Wiley&Sons.
- Cohen, S. (1996). “Children and Adults”. In Gail Durbin (Ed.) *Developing Museum Exhibitions for Lifelong Learning*. London: The Stationery Office.
- CUD (1997). *The Principles of Universal Design*. <https://design.ncsu.edu/wp-content/uploads/2022/11/principles-of-universal-design.pdf> (Erişim tarihi: 22.04.2024).
- De Backer, F., Peeters, J., Kindekens, A., Brosens, D., Elias, W., and Lombaerts, K. (2015). Adult Visitors in Museum Learning Environments. *Social and Behavioral Sciences*, 191, 152–162. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.04.162>
- Doering, Z. D. (1999). Strangers, Guests, or Clients? Visitor Experiences in Museums. *Curator: The Museum Journal*, 42(2), 74–87. <https://doi.org/10.1111/j.2151-6952.1999.tb01132.x>
- Elottol, R. M. A., and Bahauddin, A. (2011). The Relationship Between Interior Space Design and Visitors’ Satisfaction: A Case Study of Malaysian Museums (Interior Circulation Scheme). *The International Journal of Organizational Innovation*, 3(4), 158.

- Ergün, S. (2022). *Galerilerden Müzelere Mekanlar ve Alanlar: İstanbul Dolapdere Semtinde Sanatsal Soylulaştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erikson, E. (1963). *Childhood and Society*. New York: MacMillan.
- Falk, J.H. (1991). “Analysis of the Behavior of Family Visitors in Natural History Museums”. *Curator* 34, 44-50.
- Falk, J. H. (2009). *Identity and the Museum Visitor Experience* (1st edition). New York: Routledge.
- Falk, J. H., and Dierking, L. D. (1992). *The Museum Experience* (1st Edition). Washington DC: Whalesback Books.
- Falk, J. H. and Dierking, L. D. (2000). *Learning From Museums, Visitor Experiences and the Making of Meaning*. Oxford: American Association for State and Local History Book Series, AltaMira Press.
- Falk, J. H., and Dierking, L. D. (2012). *The Museum Experience Revisited* (1st. edition). Routledge.
- Fu, M., Liu, R., and Hon, C. K. H. (2021). Walkability Evaluation of Building Circulation Based on User Preference. *Engineering, Construction and Architectural Management*, 28(10), 2904–2924. <https://doi.org/10.1108/ECAM-06-2020-0398>
- Giddens, A. (1991). *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Stanford: Stanford University Press.
- Giebelhausen, M. (2006). *The Architecture is the Museum. New Museum Theory and Practice*. (Ed: J. Marstine). Oxford: Blackwell Publishing.
- Goffman, E. (1959). *The Presentation of Self in Everyday Life*. New York: Doubleday.
- Guan, H. (2023). *Slow Space: Reifying Time to Renew the Interior as Cultural Register* [Master Thesis]. Pratt Institute, Master of Fine Arts in Interior Design, School of Design, New York.
- Gustafson, P. (2001). Meanings Of Place: Everyday Experience And Theoretical Conceptualizations. *Journal of Environmental Psychology*, 21(1), 5–16. <https://doi.org/10.1006/jevp.2000.0185>
- Hall, E.T. (1966). *The Hidden Dimension*. New York: Doubleday.
- Hanendya, S. I., and Syamsiyah, N. R. (2021). Sustainability and Firendly Circulation Path in Sagnian Museum Sragen Indonesia. *Applied Research and Smart Technology* , 2(2), 80–88.

- Hein, G. E. (1998). *Learning in the Museum*. First Published. New York: Routledge.
- Hennes, T. (2002). "Rethinking the Visitor Experience: Transforming Obstacle Into Purpose. *Curator: The Museum Journal*, 45(2), 109-121.
- Hooper-Greenhill, E. (2000). *Museums and the Interpretation of Visual Culture*. London: Routledge.
- Hooper-Greenhill, E. (2007). *Museums and Education: Purpose, Pedagogy, Performance (Museum Meanings)*. New York: Routledge.
- Hsu, L. (2004). *Circulation In Museums*. Master Thesis, Seton Hall University, New Jersey. <https://scholarship.shu.edu/dissertations/1141>
- Huysen, A. (1999). *Alacakaranlık Anıları, Bellek Yitimi Kültüründe Zamana Belirlemek*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Hughes, P. (2010). *Exhibition Design: An Introduction*. Laurence King Publishing.
- ICOM (2010). Key concepts of Museology. (Ed: A. Desvallées and F. Mairesse) Published by Armand Colin.
- ICOM (2022). *ICOM Define Final Report*. https://icom.museum/wp-content/uploads/2022/07/EN_EGA2022_MuseumDefinition_WDoc_Final-2.pdf
- Johnson, P. (1979). *Writings*. New York: Oxford University Press.
- Kandemir, Ö., ve Uçar, Ö. (2015). Değişen Müze Kavramı ve Çağdaş Müze Mekanlarının Oluşturulmasına Yönelik Tasarım Girdileri. *Sanat & Tasarım Dergisi*, 5(2), 17-47.
- Karataş Güler, İ. (2023). *Wayfinding in Adaptive Reuse Museums: Anatolian Civilizations Museum in Ankara*. M.Sc. Thesis, Çankaya University, Ankara.
- Kaya Dilmen, H. (2023). *Müze Mekân Kurgusunda Bağlamsal Öğrenme Deneyimi İle Ziyaretçi-Müze İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kırcı, N. (2010). Müzelerde Sentaktik ve Biçimsel Analiz Üzerine Bir Değerlendirme. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 25(2), 189-199.
- Kidd, W. (2002). *Culture and Identity*. New York: Palgrave MacMillan.
- Klein, H.-J. (1993). Tracking Visitor Circulation In Museum Settings. *Environment and Behavior*, 25(6), 782-800.
- Kömez Dağlıoğlu, E., and Şahin, U. B. (2023). The Third Formalism: A Study on the Arter Building in İstanbul. *GRID- Architecture, Planning and Design Journal*, 6(1), 233-253. <https://doi.org/10.37246/grid.1085578>

- Kusumarini, Y., de Yong, S., and Thamrin, D. (2012). Entrance and Circulation Facilities of Malls in Surabaya: A Universal Interior Design Application. *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 68, 526–536. <https://doi.org/10.1016/J.SBSPRO.2012.12.246>
- Le Corbusier (1999). *Le Corbusier Talks with Students*. New York: Princeton.
- Lehmbruck, M. (1974). Museum Architecture. In *Museum: Vol. XXVI* (pp. 127–280).
- Li, S., Zhao, P., Zhang, H., and Quan, J. (2018). Walking Behavior in he Old Downtown Beijing: The Impact of Perceptions and Attitudes and Social Variations. *Transport Policy*, 73, 1–11. <https://doi.org/10.1016/j.tranpol.2018.10.005>
- Los, S. (2002). *Carlo Scarpa*. Cologne: Taschen.
- Macdonald, S. (2006). *A Companion to Museum Studies*. Malden, MA: Blackwell Pub.
- MacGregor, N. (2007). *Curiosity and enlightenment*. New Haven, CT; London: Yale University Press.
- MacLeod, S. (2005). *Rethinking Museum Architecture: Towards a Site-specific History of Production and Use. Reshaping Museum Space. Architecture, Design, Exhibitions*. (Ed. S. Macleod). London: Published by Routledge.
- Macleod, S. (2013). *Museum Architecture A New Biography* (1st ed.). Routledge Taylor&Francis .
- MacLeod, S., Dodd, J., and Duncan, T. (2015). New Museum Design Cultures: Harnessing the Potential of Design and ‘Design Thinking’ in Museums. *Museum Management and Curatorship*, 30(4), 314–341. <https://doi.org/10.1080/09647775.2015.1042513>
- Martin, J., and O’reilly, J. (1989). The Emergence of Environment-Behavior Research in Zoological Parks. In *Public Places and Spaces* (pp. 173–174). Plenum Press.
- Matthew, M. (1996). “*Adult learners*”. In Gail Durbin (Ed.) *Developing Museum Exhibitions for Lifelong Learning*. London: The Stationery Office.
- McClellan, A. (2008). *The Art Museum From Boullée to Bilbao*. London: University of California Press.
- McManus, P.M. (1994). “*Families in museums*”. In Roger Miles and Lauro Zavala (Eds.) *Towards the Museum of the Future: New European Perspectives*. London: Routledge, pp.81-97
- McManus, P. M. (1996). *Visitors: Their Expectations and Social Behavior*. In G. Durbin (Ed.), *Developing Museum Exhibitions for Lifelong Learning*. London: The Stationery Office.

- Melton, A.W. (1988). *Problems of Installation in Museums of Art*. Washington, D.C.: Publications of the American Association of Museums.
- Mey, L. P., and Mohamed, B. (2010). Service Quality, Visitor Satisfaction and Behavioural Intentions: Pilot Study at a Museum in Malaysia. *Journal of Global Business and Economics*, 1(1), 226–240.
- Milojkovic, A., and Nikolic, M. (2012). Museum Architecture and Conversion: From Paradigm to Institutionalization of Anti-museum. *Facta Universitatis- Series: Architecture and Civil Engineering*, 10(1), 69–83. <https://doi.org/10.2298/fuace1201069m>
- Natapov, A., Kuliga, S., Dalton, R. C., and Hölscher, C. (2020). Linking Building-Circulation Typology and Wayfinding: Design, Spatial Analysis, and Anticipated Wayfinding Difficulty of Circulation Types. *Architectural Science Review*, 63(1), 34–46. <https://doi.org/10.1080/00038628.2019.1675041>
- Nigel, C. L. (2020). Circulation, Plan and Elevation. In *Design and Order: Perceptual Experience of Built Form- Principles in the planning and making of place* (First, pp. 287–293).
- Özdoğan Türkyılmaz, H. (2022). Vehbi Koç Vakfı Çağdaş Sanat Koleksiyonu'nun Oluşumu ve Arter Müzesine Dönüşümü. *MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(26), 147–165.
- Parry, R. and Sawyer, A. (2005). *Space and the Machine. Adaptive Museums, Pervasive Technology and the New Gallery Environment. Reshaping Museum Space. Architecture, Design, Exhibitions*. (Ed. S. Macleod) London: Published by Routledge.
- Passini, R. (1984). *Wayfinding in Architecture*. New York: Van Nostrand Reinhold Company Inc.
- Pevsner, N. (1976). *A History of Building Types*. London: Thames and Hudson.
- Proshansky, H.M., Ittelson, W.H. and Rivlin, L.G. (1976). *Environmental Psychology: People and Their Physical Settings*. New York: Holt, Rinehart and Winston
- Robillard, D.A. (1982). *Public Space Design in Museums*. Master Thesis, University of Wisconsin, Milwaukee.
- Roppola, T. (2012). *Designing for the Museum Visitor Experience* (1st Edition). New York: Routledge. <https://doi.org/https://doi.org/10.4324/9780203070284>
- Sade, F. Ö. (2005). *Türkiye’de Tasarlanmış Müze Yapıları*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Sebastien, L. (2020). The Power of Place in Understanding Place Attachments and Meanings. *Geoforum*, 108, 204–216. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2019.11.001>
- Serrell, B. (1996). *Exhibit labels: an Interpretive Approach*. London: AltaMira Press.
- Serrell, B. (1997). “Paying Attention: The Duration and Allocation of Visitors’ Time in Museum Exhibitions.” *Curator* 40, 108-125.
- Schubert, K. (2004). K rat r n YumurtaŖı: M ze Kavramının Fransız İhtilalinden G n m ze Kadar Olan Evrimi ( ev: R. Simith). İstanbul: İstanbul Sanat Müzesi Vakfı Yayınları.
- Simon, N. (2010). *The Participatory Museum*. Santa Cruz: Museum 2.0.
- Terzioğlu, S. (2012). *Visitors of Art Museums: A Comparative Study of the Pera Museum in İstanbul and the Peggy Guggenheim Collection in Venice*, Degree of Master of Art, Koç University, İstanbul.
- Thibault, P. J. (2004). *Brain, Mind and the Signifying Body: An Ecosocial Semiotic Theory* (1st ed.). London: Continuum / Bloomsbury Publishing.
- Tuğral, F. (2021). *Metro Yapılarındaki İ  Mek n Tasarımının Sirkülasyon  zerindeki Etkisinin İncelenmesi: Ankara  rneği*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- TopbaŖ, A. (2019, September). Vehbi Ko  Vakfı Modern Sanat Müzesi: Arter. * elik Yapılar / T rk Yapısal  elik Derneği Yayını*, 8–14. https://www.tucsa.org/tr/celik_yapilar_yazi.aspx?yazi=902
- Tzortzi, K. (2015). *Museum Space: Where Architecture Meets Museology* (1st. edition). New York: Routledge.
- Utkan  zden, H. (2020).  ađdaŖ Sanat M zelerinin Kent K lt r ne Katkılarında Yaratıcı ve Katılımcı Etkinlik Stratejileri: Tate Modern ve Arter  rneği. *UNIMUSEUM*, 3(2), 75–81. www.tate.org.uk/press/press-releases/record-visitor-figu-
- Whyte, W.H. (1980). *The Social Life of Small Urban Spaces*. New York: Project for Public Spaces.
- Yılmazsoy, A. C. (2005). *Visitor Behaviour In Museum Environments: An Analysis Of Visitor Circulation Patterns In Sadberk Hanım Museum*. Master Thesis, Bilkent University, The Institute Of Fine Arts, Ankara.

İnternet Kaynakları

- Url-1:**<https://nyitarch161.blogspot.com/2016/12/cortile-del-belvedere-vatican-1506.html> (Erişim Tarihi: 14.04.2024).
- Url-2:** <https://www.wga.hu/frames-e.html?/html/b/bramante/1archite/2/vatican1.html> (Erişim Tarihi: 14.04.2024).
- Url-3:** <https://i.pinimg.com/736x/e8/88/cc/e888cc6811143c8d84c5130382ca4cfc.jpg> (Erişim Tarihi: 15.04.2024).
- Url-4:**<https://www.smb.museum/en/museums-institutions/antes-museum/about-us/profile/> (Erişim Tarihi: 15.04.2024).
- Url-5:**<https://www.archdaily.com/397949/ad-classic-the-crystal-palace-joseph-paxton> (Erişim Tarihi: 15.04.2024).
- Url-6:**https://www.archdaily.com/430903/ad-classics-the-museum-of-modern-art?ad_medium=gallery (Erişim Tarihi: 15.04.2024).
- Url-7:**<https://evolutionaryurbanism.com/2017/02/28/museum-of-unlimited-growth/> (Erişim Tarihi: 15.04.2024).
- Url-8:**<https://www.guggenheim.org/about-us/architecture/frank-lloyd-wright-and-the-guggenheim> (Erişim Tarihi: 15.04.2024).
- Url-9:**<https://www.archdaily.com/124725/ad-classics-neue-staatsgalerie-james-stirling> (Erişim Tarihi: 15.04.2024).
- Url-10:**<https://www.guggenheim-bilbao.eus/en/the-building> (Erişim Tarihi: 15.04.2024).
- Url-11:**<https://www.expedia.com/pictures/bilbao/art-district/guggenheim-museum-bilbao.d6067293?view=large-gallery&photo=260377> (Erişim Tarihi: 15.04.2024).
- Url-12:** <https://www.miesarch.com/work/249> (Erişim Tarihi: 15.04.2024).
- Url-13:** <http://test001.mesher.org/About> (Erişim Tarihi: 03.05.2024).
- Url-14:**<https://ansiklopedi.vkv.org.tr/Kategoriler/Kurumlar/Vehbi-Koc-Kurumlari-Vakfi/Arter> (Erişim Tarihi: 03.05.2024).
- Url-15:** <https://www.arkitektuel.com/arter/> (Erişim Tarihi: 04.05.2024).

Url-16: https://www.archdaily.com/943460/arter-museum-grimshaw/5f07cd76b35765c90e00014c-arter-museum-grimshaw-photo?next_project=no (Erişim Tarihi: 04.05.2024).

Url-17: <https://www.arkitektuel.com/arter/> (Erişim Tarihi: 04.05.2024).

Url-18: <https://www.arkitektuel.com/arter/> (Erişim Tarihi: 04.05.2024).

Url-19: https://www.archdaily.com/943460/arter-museum-grimshaw/5f07bd37b35765c90e0000fb-arter-museum-grimshaw-plan?next_project=no (Erişim Tarihi: 05.05.2024).

Url-20: <https://www.archdaily.com/943460/arter-museum-grimshaw> (Erişim Tarihi: 05.05.2024).

Url-21: https://www.archdaily.com/943460/arter-museum-grimshaw/5f07bd0db35765d331000083-arter-museum-grimshaw-?next_project=no (Erişim Tarihi: 05.05.2024).

Url-22: https://www.archdaily.com/943460/arter-museum-grimshaw/5f07e526b35765d331000114-arter-museum-grimshaw-photo?next_project=no (Erişim Tarihi: 05.05.2024).

Url-23: <https://www.arkitektuel.com/arter/> (Erişim Tarihi: 05.05.2024).

EKLER

Ek-1: Araştırmada Kullanılan Anket Formu

Değerli Katılımcı,

Bu anket Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Programı öğrencisi Zeynep KOÇ' un yüksek lisans tezi için hazırlanmıştır.

Bu çalışmada müzelerde sirkülasyon tasarım kriterlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla aşağıda yer alan sorular hazırlanmıştır. Çalışma sonucunda elde edilecek veriler bilimsel bir amaç dışında hiçbir şekilde başka bir amaçla kullanılmayacak, üçüncü şahıs ya da kurumlarla paylaşılmayacaktır.

Sorulara içtenlikle ve samimi olarak cevap vermeniz son derece önemlidir. Katılımınız ve katkınızdan dolayı teşekkür ederim.

SORULAR

A. DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERE VE MÜZEYE İLİŞKİN SORULAR

Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek

Yaşınız: () 18-20 () 21-25 () 26-30 () 31-39 () 40 ve üzeri

Eğitim durumunuz: () Lise () Önlisans () Lisans () Lisansüstü

Mesleğiniz: () Serbest meslek () İşçi () Memur () Öğrenci () Diğer: (Lütfen yazınız)

Gelir durumunuz: () Alt () Orta () Yüksek

Yaşadığınız şehri yazınız:

Türkiye dışından geliyorsanız hangi ülkeden geldiğinizi yazınız:

1. Bugün müzeye nasıl geldiğinizi işaretleyiniz.

Organize edilmiş bir grupla geldim ()

Yalnız geldim ()

Ailemle geldim ()

Arkadaş(lar)ımla geldim ()

Diğer (), lütfen belirtiniz:

2. Ziyaret etmiş olduğunuz müzeye ilk kez mi geliyorsunuz?

Evet () Hayır ()

3. Lütfen aşağıdakilerden bu müzeye ziyaret nedeninize en uygun olan veya olanları işaretleyiniz.

Arkadaş(lar)ımla / ailemle birlikte olmak ()

Yeni ve farklı bir deneyim yaşamak ()

Entelektüel anlamda zenginlik kazanmak ()

Dinlenmek / Rahatlamak ()

Müze içerisinde yer alan sergiler hakkında bilgi sahibi olmak ()

Diğer (), Lütfen belirtiniz:

4. Hangi sıklıkla müzelere gidersiniz?

Ayda 1 kez ()

6 Ayda 1 kez ()

Yılda 1 kez ()

Diğer (), Lütfen belirtiniz:

5. Müze deneyiminiz sırasında yönünüzü bulmak için iç mekânda bulunan haritalardan (planlardan) yararlandınız mı?

Evet () Hayır ()

6. Müzede sıkışık veya aşırı kalabalık hissedilen herhangi bir alan olduğunu düşünüyor musunuz?

Evet () Hayır ()

Cevabınız Evet'se lütfen bu alanı yazınız.....

7. Bu müzede gün içerisinde ne kadar vakit geçirdiniz?

1 saatten az ()

1 saat – 3 saat arası ()

3 saat – 6 saat arası ()

6 saat – 10 saat arası ()

10 saatten fazla ()

8. Yapının iç formunu/geometrisini aşağıdaki seçeneklerden hangisi ile tanımlarsınız?

Tek bir geometrik biçim ()

İki geometrik biçim bir arada ()

Karmaşık geometrik biçim ()

Belirli herhangi bir geometrik form yok / Biçimsiz ()

Diğer (), Lütfen belirtiniz:

9. Yapıda kullanılan en baskın malzeme sizce hangisidir?

Beton ()

Metal ()

Cam ()

Ahşap ()

Diğer (), Lütfen belirtiniz:

10. Yapıyı dolaştığımızda onu hangi his ile değerlendirirsiniz?

Merak ()

Kaybolma Hissi ()

Ferahlık ()

Güvensizlik ()

Diğer (), Lütfen belirtiniz:.....

11. Yapının sizde bıraktığı etkiyi bir kelime/cümle ile nasıl tanımlarsınız?

.....

12. Yapıda en dikkat çekici öge sizce nedir?

.....

13. Müze yapısının mevcut halini yeterli buluyor musunuz?

Evet () Hayır ()

B. MÜZENİN MİMARİ ve SİRKÜLASYON ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN SORULAR

LÜTFEN AŞAĞIDAKİ SORULARA SİZİ EN İYİ İFADE EDEN CEVABI BOŞLUKLARI İŞARETLEYEREK (X) BELİRTİNİZ.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
14. Müze girişi kolaylıkla algılanabilir.					
15. Müzeye ilk girildiğinde yönelme konusunda kararsızlık yaşanmaktadır.					
16. Müze içerisindeki acil çıkış noktalarının algılanması kolaydır.					
17. Müze iç mekân tasarımı istenilen yönü kolaylıkla bulmakta etkilidir. (Renkler, ışıklandırma vs.)					
18. Müze içerisinde doğru yönün bulunmasında zaman zaman karışıklık yaşanmaktadır.					
19. Müze ziyaretinde takip etmeniz gereken rotayı gösteren işaretler ve yönlendirme levhaları yeterlidir.					
20. Müze personeli yön bulmada yardımcıdır.					
21. Müze dolaşım tasarımı, engelliler, hamileler ve yaşlılar açısından düşünüldüğünde uygundur.					

LÜTFEN AŞAĞIDAKİ SORULARA SİZİ EN İYİ İFADE EDEN CEVABI BOŞLUKLARI İŞARETLEYEREK (X) BELİRTİNİZ.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
22. Müze deneyimi sırasında yön bulmak için etraftaki seslerden faydalanılmıştır. (Kafeterya, kütüphane, sergi, galeri mekanları vs.)					
23. Müze deneyimi sırasında yön bulmak için etraftaki kokulardan faydalanılmıştır. (Kafeterya, kütüphane, sergi, galeri mekanları vs.)					
24. Müze, dolaşım yolları boyunca oturma alanları ve dinlenme noktaları yeterlidir.					
25. Müze dolaşım tasarımı, müze binasının genel mimari kimliğine ve karakterine önemli ölçüde katkıda bulunmuştur.					
26. Müze dolaşım tasarımı, müze sergilerine yönelik beklenti ve keşif duygusunu arttırmıştır.					
27. Müze içerisinde doğal aydınlatma yeterlidir ve yön bulmada etkili olmuştur.					
28. Müze sirkülasyonu doğal aydınlatma ve çevredeki manzaralarla ilişkilidir.					
29. Müze içerisinde yapay aydınlatma yeterlidir ve yön bulmada etkili olmuştur.					
30. Müze deneyimi sırasında iç mekân dolaşım tasarımı, müzenin koleksiyonlarını ve sergilerini anlamada etkili olmuştur ve beğeniyi arttırmıştır.					
31. Müze dolaşım tasarımı, müze boyunca kesintisiz ve rahat bir ziyaretçi akışı sağlamıştır.					
32. Müze içerisinde farklı sergilere geçiş yaparken iç mekân dolaşımı doğru anlamda yönlendirici olmuştur.					
33. Müze içerisinde bulunan kafeterya, satış alanları, kütüphane gibi mekanlar doğru konumlandırılmıştır.					
34. Müze merdivenleri kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılamada yeterlidir.					
35. Müze asansörleri kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılamada yeterlidir.					
36. Müze dolaşım tasarımı, keyifli ve sürükleyici bir müze deneyimine katkıda bulunmuştur.					
37. Müze ziyareti sürecinde ziyaretçi yoğunluğu çok fazladır.					
38. Müze deneyimimi tamamladığımda gezemediğim sergiler olduğunu fark ettim.					
39. Genel olarak bu müzeyi başkalarına tavsiye ederim.					

ZAMAN AYIRDIĞINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİM